

ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЕН СИСТЕМЕН ОПЕРАТОР

**ИНДИВИДУАЛЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА
ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЕН СИСТЕМЕН ОПЕРАТОР ЕАД**

към 31.12.2024 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ I – УВОД	3
РАЗДЕЛ II - ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ.....	10
РАЗДЕЛ III - РЕГУЛАЦИЯ И ПАЗАР	13
РАЗДЕЛ IV – ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ.....	23
РАЗДЕЛ V – ФИНАНСОВ ОТЧЕТ И АНАЛИЗ	42
РАЗДЕЛ VI – ИНВЕСТИЦИИ, РЕМОНТ, ПОДДРЪЖКА ..	50
РАЗДЕЛ VII – ПРОЕКТИ.....	52
РАЗДЕЛ VIII – ЕКОЛОГИЯ.....	57
РАЗДЕЛ IX – ОПОВЕСТЯВАНЕ ПО ТАКСОНОМИЯ.....	58
РАЗДЕЛ X – СЪБИТИЯ СЛЕД ДАТА НА ОТЧЕТ	72

„Електроенергиен системен оператор” ЕАД (ЕСО ЕАД) е дружество, регистрирано в Търговския регистър при Агенция по вписванията с ЕИК 175201304, със седалище и адрес на управление в гр. София 1618, район „Витоша”, бул. „Цар Борис III” № 201. Дружеството е учредено за неопределен срок. Регистрирано е по Закона за данък върху добавената стойност.

Основен приоритет в дейността на ЕСО ЕАД и през 2024 г. е изпълнението на лицензионните задължения – обезпечаване на оперативната сигурност и надеждност на електроенергийната система по отношение на преноса на електроенергия, баланса на системата и адекватно развитие на мрежата. Дружеството осъществява дейността си в условията на регулиран пазар – цените за достъп до и пренос през електропреносната мрежа са регулирани от Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР). Електрическата енергия за компенсиране на технологичните разходи по пренос се закупува от дружеството по свободно договорени цени – от организирания борсов пазар на Българската независима енергийна борса (БНЕБ) ЕАД считано от 01 юли 2018 г. съгласно промени в Закона за енергетиката (ЗЕ), обн. в ДВ, бр. 38/08.05.2018 г.

ЕСО ЕАД се стреми да повишава както надеждността на преноса, така и икономическата ефективност при управление на активите като въвежда и използва най-съвременните методи за планиране, поддръжка и мониторинг.

ЕСО ЕАД е пълноправен член на *ENTSO-E* – европейската организация на системните оператори за пренос на електроенергия и

осъществява синхронна работа с останалите ЕЕС¹ от континентална Европа, в съответствие с Рамково Споразумение за работа в синхронната зона за регионална група Континентална Европа (*Synchronous Area Framework Agreement for RC CE*). ЕСО е пълноправен член на ЕПР² на преносни способности (*Single Allocation Platform*) в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719 и подписаното Споразумение за сътрудничество в Единната платформа за разпределение (*Single Allocation Platform Cooperation Agreement*).

Дружеството е акционер в тръжната кантора *JAO S.A.*, която изпълнява ролята на ЕПР на преносни способности съгласно Регламент 2016/1719 за установяване на насоки за предварително разпределяне на преносна способност. *JAO S.A.* разпределя дългосрочните преносни способности (годишни и месечни) на всички граници между страните членки на ЕС.

Операторите на преносни системи на България (*ЕСО ЕАД*), Гърция (*IPTO*) и Италия (*TERNA SpA*) са акционери с равни дялове в дружеството за координиране на сигурността на електроенергийната мрежа в Югоизточна Европа - *Southeast Electricity Network Coordination Center (“SEleNe CC”)* със седалище в гр. Солун, Гърция.

SEleNe CC е регионален координационен център (RCC) за ОПС в Югоизточна Европа. Създаването на RCC е важна стъпка към ефективната координация на европейските оператори на преносни системи на регионално ниво, за да се справят с новите предизвикателства, възникнали в процеса на „зелен преход“. Съгласно Регламент 943/2019 от юли 2022 г. *SEleNe CC* се трансформира в Регионален координационен център (RCC) на Европейската комисия с участието на ОПС на България (*ЕСО ЕАД*), Гърция (*IPTO*) и Италия (*TERNA SpA*).

¹ Електроенергийни системи

² Единна платформа за разпределение - ЕПР

Предмет на дейност

Съгласно разпоредбите на ЗЕ, ЕСО ЕАД е собственик на активите, свързани с дейността по пренос на електрическа енергия, включително на преносната мрежа, има собствена идентичност, отделно седалище, персонал и ползва самостоятелно необходимото му оборудване и правни, счетоводни и информационни услуги. ЕСО ЕАД разполага с всички човешки, технически, физически и финансови ресурси, необходими за извършване на дейността по пренос на електрическа енергия. Дружеството има право да взема решения, независимо от вертикално интегрираното предприятие по отношение на активи, необходими за функционирането, поддръжката или развитието на преносната мрежа, както и правомощия да предлага обвързващи общото събрание решения, относно набиране на средства на капиталовия пазар чрез заем или увеличаване на капитала.

ЕСО ЕАД е носител на лицензия за пренос на електрическа енергия № Л-419-04/18.12.2013 г. издадена с Решение № Р-205 от 18.12.2013 г. от КЕВР на основание чл. 39, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 51, ал.1, т.1 и чл.52, ал.1 и ал.2 от ЗЕ за срок от 35 години.

С решение С-5/30.07.2015 г. и Решение С-7/05.11.2015 г., КЕВР на основание чл. 10, пар. 1 и 2 от Директива 2009/72/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО, чл. 21, ал. 1, т. 27, чл. 81а, ал. 6 от ЗЕ, както и чл. 96, ал. 3 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката, сертифицира ЕСО ЕАД за независим преносен оператор на електропреносната система на РБ и одобрява Правила за предоставяне на услуги от независимия преносен оператор на вертикално интегрираното предприятие и Програма за съответствието на ЕСО ЕАД. Нотифицирането на решението за определяне на оператора е публикувано в Официален вестник на Европейския съюз в брой С 428 от 19.12.2015 г. На ЕСО ЕАД е издаден сертификат за независим оператор на електропреносната мрежа.

Основните дейности съгласно притежаваната от ЕСО ЕАД лицензия №Л-419-04/18.12.2013 г. са:

- **пренос на електрическа енергия през електропреносната мрежа**

Дейността по пренос включва дейности по експлоатация, поддръжка, управление и развитие на електропреносната мрежа и осигурява непрекъснатост, надеждност и ефективност на преноса и транзитирането на електрическа енергия. Дейността по пренос на електрическа енергия е всеобщо предлагана услуга, която се управлява от електроенергийния системен оператор.

- **управление на електроенергийната система (ЕЕС)**

Дейностите по управление на ЕЕС включват единно оперативно координиране и управление, както и контрола на режима на работа на ЕЕС; управление (диспечирание) на преноса и трансформирането на електрическа енергия; поддържане на баланс между производството, потреблението и междусистемния обмен на електрическа енергия; осъществяване съвместна работа на електроенергийната система с електроенергийните системи на другите страни в съответствие с международни договори; предоставяне на равнопоставен достъп на ползвателите на мрежата за пренос на електрическа енергия; осигуряване на нормативно регламентираните допълнителни услуги чрез провеждане на тръжни процедури.

- **администриране на сделки с електрическа енергия и пазара на балансираща енергия**

Дейността включва поддържане на регистри на лицата, сключили сделки на пазара на електрическа енергия; поддържане на регистри на сключените договори на лицата, участващи на пазара на електрическа енергия; приемане, подреждане в приоритетни списъци по цена и технологични критерии и активиране на предложения и заявки за покупко-продажба на балансираща енергия; прилагане на методика за изчисляване и определяне на цени на балансираща енергия за всеки период на сетълмент; контрол върху финансовата обезпеченост на сделките с балансираща енергия.

- **измерване на електрическа енергия**

Дейността включва осигуряване и монтиране за сметка на ЕСО ЕАД на средствата за търговско измерване за всяко присъединяване на клиенти и производители на електрическа енергия към мрежата; поддръжка, отчитане, контрол и подмяна на средствата за търговско измерване на електрическа енергия; създаване, поддържане и администриране на база данни за всички търговски участници, присъединени към електропреносната мрежа.

Капитал

ЕСО ЕАД е с капитал 336 574 380 (словом: триста тридесет и шест милиона петстотин седемдесет и четири хиляди триста и осемдесет) лева, разделен на 336 574 380 (словом: триста тридесет и шест милиона петстотин седемдесет и четири хиляди триста и осемдесет) броя обикновени поименни акции, с номинална стойност 1 лев всяка една. Капиталът на дружеството е изцяло записан и внесен, както следва:

- 57 847 195 (словом: петдесет и седем милиона осемстотин четиридесет и седем хиляди сто деветдесет и пет) лева - непарична вноска – недвижими имоти и активи;
- 3 256 000 (словом: три милиона двеста петдесет и шест хиляди) лева - непарична вноска (апорт) от „Български енергиен холдинг“ ЕАД, ЕИК 831373560 на 3 203 броя акции от капитала на „Булгартел“ ЕАД, ЕИК 131341659, собственост на „Български енергиен холдинг“ ЕАД, съгласно Временно удостоверение № 3 от 23.10.2017 г. Непаричната вноска е с парична оценка в размер на 3 256 000 (три милиона двеста петдесет и шест хиляди) лева, определена по реда на чл. 72 от Търговския закон от три вещи лица, назначени с Акт № 20161128141234-11 от 26.05.2017 г.;
- 2 482 167 (словом: два милиона четиристотин осемдесет и две хиляди сто шестдесет и седем) лева, чрез превръщане на част от неразпределената печалба за 2008 г.;
- 5 660 561 (словом: пет милиона шестстотин и шестдесет хиляди петстотин шестдесет и един) лева, чрез превръщане на част от неразпределената печалба за 2010 г.;
- 52 600 (словом: петдесет и две хиляди и шестстотин) лева, чрез превръщане на част от неразпределената печалба за 2011 г.;
- 24 314 300 (словом: двадесет и четири милиона триста и четиринадесет хиляди и триста) лева, чрез превръщане на част от неразпределената печалба за 2015 г.;
- 37 963 724 (словом: тридесет и седем милиона деветстотин шестдесет и три хиляди седемстотин двадесет и четири) лева, чрез превръщане на остатъка от нетната печалба на дружеството за 2016 г. и неразпределената печалба от минали години;
- 167 599 244 (словом: сто шестдесет и седем милиона петстотин деветдесет и девет хиляди двеста четиридесет и четири) лева, чрез превръщане на други резерви в размер на 134 336 424 лева, неразпределената печалба от 2020 г. в размер на 31 145 481 лева и неразпределена печалба от предходни години в размер на 2 117 339 лева.
- 2 398 589 (словом: два милиона триста деветдесет и осем хиляди петстотин осемдесет и девет) лева, чрез превръщане на неразпределената печалба от 2021 г.
- 35 000 000 (словом: тридесет и пет милиона) лева - непарична вноска (апорт) от „Български Енергиен Холдинг“ ЕАД, ЕИК 831373560, определен по реда на чл. 72 от Търговския закон от три вещи лица, назначени с Акт №20220729160250/01.08.2022 г., изменен с Акт №20220729160250-3/22.08.2022 г., представляваща задължения на „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД към „Български Енергиен Холдинг“ ЕАД за отчислен дивидент, съгласно решение по т.1.4.1 от Протокол № 44-2021/18.08.2021 г. на Съвета на директорите на „Български Енергиен Холдинг“ ЕАД и решение по т. 5 от Протокол №31/04.08.2021 г. на Надзорния съвет на „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД.

Информация по реда на чл. 187 д, чл. 247, ал.2, т.2 и т.3 от търговския закон

- Информация по чл. 187 д от Търговския закон

През 2024 г. не са придобивани и прехвърляни собствени акции от Дружеството.

- Информация за известните на дружеството договорености, в резултат на които в бъдещ период могат да настъпят промени в притежавания относителен дял акции или облигации от настоящи акционери или облигационери

ЕСО ЕАД не разполага със съществена информация за наличие на договорености, в резултат, на които в бъдещ период могат да настъпят промени в притежавания относителен дял акции от настоящи акционери. Дружеството няма емитирани облигации и в краткосрочен план не предвижда използването на такъв финансов инструмент.

- Информация, относно придобиването и притежаването на акции на дружеството от членовете на Надзорния съвет и на Управителния съвет.

Членовете на Надзорния съвет и Управителния съвет не притежават акции на дружеството. За тях не са предвидени привилегии или изключителни права да придобиват акции и облигации на дружеството. Всички акции са собственост на „Български енергиен холдинг“ ЕАД.

Собственост и управление на дружеството

Едноличен собственик на капитала на дружеството е „Български енергиен холдинг“ ЕАД (БЕХ ЕАД), регистрирано в Търговския регистър при Агенцията по вписванията с ЕИК 831373560, чийто принципал е българската държава, Министъра на енергетиката.

Органите на управление са: Общо събрание (едноличен собственик на капитала), Надзорен съвет и Управителен съвет. Правата на едноличния собственик на капитала се упражняват от Съвета на директорите на БЕХ ЕАД.

Осъществяваната от ЕСО ЕАД дейност, включително и независимостта му, са нормативно установени (Глава 8,а“ от ЗЕ и издадените във връзка с прилагането на закона подзаконовни нормативни актове), като същата е съобразена с административните актове на КЕВР и на Министерство на енергетиката. ЕСО ЕАД е сертифициран като независим оператор на електропреносната мрежа в изпълнение на изискванията за независимост от ЗЕ и Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия. ЕСО ЕАД е публично предприятие по смисъла на Закона за публичните предприятия (ЗПП). Членовете на Надзорния съвет на независимия преносен оператор се избират след проведени конкурсни процедури в съответствие със ЗПП и Правилника по прилагането му (ППЗПП).

Надзорният съвет е в състав от 5 до 7 членове с мандат от 5 години, като за избора им се уведомява Комисията за енергийно и водно регулиране.

Най-малко една трета, но не повече от една втора от състава на Надзорния съвет следва да са независими членове, номинирани след конкурсна процедура от Агенцията за публичните предприятия и контрол, останалите членове се избират след проведена конкурсна процедура от едноличния собственик на капитала. Решението на общото събрание на акционерите поражда действие, ако в срок до три седмици от уведомяването комисията не възрази срещу избора на половината минус един от членовете на надзорния съвет на основание, посочено в чл. 81д, ал. 11, т. 1 от ЗЕ. Надзорният съвет на независимия преносен оператор приема решенията, които могат съществено да повлияят върху стойността на активите на ЕСО ЕАД, включително решенията, свързани с одобряването на годишните финансови планове, нивото на задлъжнялост и обвързващи общото събрание решения, относно размера на дивидентите, които се разпределят между акционерите, избира и назначава отговорник по съответствието по смисъла на чл. 81к, ал.2 от Закона за енергетиката, както и други въпроси, предоставени в неговата компетентност от закона или устава на ЕСО ЕАД.

Управителният съвет на независимия преносен оператор е в състав от 3 до 9 членове с петгодишен мандат. Членовете на Управителния съвет се избират и освобождават от Надзорния съвет след проведена конкурсна процедура в съответствие със ЗПП и ППЗПП. Решенията на Надзорния съвет за избор, както и информация за условията, които уреждат мандата, продължителността и прекратяването му, се изпращат на КЕВР. Решенията пораждат действие, ако в срок три седмици от уведомяването, но не по-кратък от срока за обжалване по ал. 7, комисията не възрази срещу тях. Управителният съвет взема решения, свързани с текущите дейности на оператора на електропреносната мрежа, управлението на мрежата и дейностите, необходими за изготвянето на 10-годишния план за развитие на мрежата, както и решава други въпроси, предоставени в негова компетентност от закона или Устава на дружеството.

Дружеството няма клонова структура.

Цялостната управленска структура и устав на независимия преносен оператор гарантират неговата ефективна независимост

ЕСО ЕАД има двустепенна форма на управление – Надзорен съвет и Управителен съвет.

Надзорен съвет:

Александър Тричков - Председател на НС
 Евден Николов - Заместник председател на НС
 Костадин Попов - член на НС
 Пламен Радонов - член на НС
 Илиян Скарлатов - член на НС

Управителен съвет:

Антон Славов - Председател на УС
 Ангелин Цачев - Изпълнителен директор на ЕСО ЕАД и член на УС
 Пламен Йорданов - член на УС

На основание чл.81 к, ал.2 от ЗЕ и в съответствие с Устава на дружеството Надзорният съвет на ЕСО ЕАД избира отговорник по съответствието. Към настоящия момент отговорник по съответствието е Григор Григоров.

Дружеството се управлява и представлява от Управителния съвет, който извършва своята дейност под контрола на Надзорен съвет. Членовете на управителния съвет избират измежду членовете си изпълнителен член, на който възлагат да управлява и представлява дружеството, съгласно закона и Устава на дружеството.

Информация по чл. 247, ал. 2, т. 1 от Търговския закон

Възнагражденията, получени общо през 2024 година от членовете на Управителния и Надзорен съвети са:

Възнаграждения на ключов ръководен персонал	Транзакции през периода		Салда към края на периода	
	2024	2023	2024	2023
в хил.лв.				
Възнаграждения на УС и НС	755	671	56	58
Социални надбавки	150	128	21	20
Обезщетения за неизползван отпуск	7	10	7	9
Социални осигуровки върху възнагражденията и социалните надбавки на членовете на УС и НС	71	66	5	6
Тантиеми	80	138		
Общо	1 063	1 013	89	93

Информация по чл.247, ал. 2, т. 4 относно участието към 31.12.2024 г. на членовете на съветите в търговски дружества като неограничено отговорни съдружници, притежаването на повече от 25 на сто от капитала на друго дружество, както и участието им в управлението на други дружества или кооперации като прокуристи, управители или членове на съвети.

Надзорен съвет на ЕСО ЕАД:

Имена	Участва като неограничено отговорен съдружник в търговски дружества	Притежава повече от 25 на сто от капитала на търговски дружества	Участва в управлението на други търговски дружества
Александър Тричков	не	100 % от „Билд пропърти“ ЕООД; 100 % от „Квадратен метър.БГ“ ЕООД, и 100 % от Еднолично адвокатско дружество „Александър Александров Тричков“	В „Билд пропърти“ ЕООД и „Квадратен метър.БГ“ ЕООД, като управител, в Еднолично адвокатско дружество „Александър Александров Тричков“ като представляващ и в „Оканс сървиз лимитид“ в Република Кипър като директор.
Евден Николов	не	100 % от „ЕкоВее“ ЕООД и 100 % от „ПроСервиз БГ“ ЕООД	В „ЕкоВее“ ЕООД и „ПроСервиз БГ“ ЕООД, като управител
Костадин Попов	не	не	не
Илиян Скарлатов	не	99% от „Мейн Кепитъл“ АД; 80% от „Мейн Крипто“ ООД; 80% от „Мейн Мърчънт“ ООД; 50% от „Биопортал“ ООД; 100% от „Юникорн Пропъртис“ ЕООД; 50,2% от „Интералт“ ООД и 50 % от „Индъстриал Пропъртийз“ ООД	В „Мейн Кепитъл“ АД, като член на Съвета на директорите и изпълнителен директор. В „Мейн Крипто“ ООД; „Мейн Мърчънт“ ООД; „Юникорн Пропъртис“ ЕООД и „Юникорн Кепитъл“ ЕООД, като управител и в „Бук хаус“ АД, като член на Съвета на директорите.
Пламен Радонов	не	100 % от „Вихтун“ ЕООД и 33 % от „Нар-8“ ООД	В „Вихтун“ ЕООД, като управител

Управителен съвет на ЕСО ЕАД:

Имена	Участва като неограничено отговорен съдружник в търговски дружества	Притежава повече от 25 на сто от капитала на търговски дружества	Участва в управлението на други търговски дружества
Антон Славов	не	не	не
Ангелин Цачев	не	не	не
Пламен Йорданов	не	100 % от „Хелмет консулт“ ЕООД	В „Хелмет консулт“ ЕООД, като управител

Информация по реда на чл. 64, ал.1, т.6 от ППЗПП, относно квалификация на членовете на органите за управление и контрол

Надзорен съвет		Управителен съвет	
Имена	Квалификация	Имена	Квалификация
Александър Тричков	юрист	Антон Славов	машинен инженер
Евден Николов	икономист	Ангелин Цачев	инженер
Костадин Попов	финансист	Пламен Йорданов	икономист
Пламен Радонов	икономист		
Илиян Скарлатов	икономист		

Информация, относно договорите по чл. 240б от Търговския закон, сключени през годината

Членовете на Надзорния съвет, на Управителния съвет или лицата, свързани с тях, не са в договорни отношения извън обичайната дейност на дружеството или в разрез с възприетите пазарни норми.

Информация за висящи съдебни, административни или арбитражни производства, касаещи задължения или вземания на емитента, съответно лицето по § 1д от допълнителните разпоредби на ЗППЦК:

Към датата на финансовия отчет ЕСО ЕАД не е страна по оценяеми висящи съдебни, административни или арбитражни производства, касаещи задължения или вземания, общата стойност които да надхвърля 10 на сто от собствения капитал на дружеството.

Отговорност на ръководството

Според българското законодателство, ръководството следва да изготвя финансов отчет за всяка финансова година, който да дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Дружеството, финансовото му представяне и паричните му потоци.

На основание чл. 27, т. 3 от Закона за счетоводството ЕСО ЕАД изготвя годишен финансов отчет за 2024 г.

Ръководството потвърждава, че е прилагало последователно адекватни счетоводни политики при изготвянето на годишния индивидуален финансов отчет към 31.12.2024 г. и е направило разумни и предпазливи преценки, предположения и приблизителни оценки.

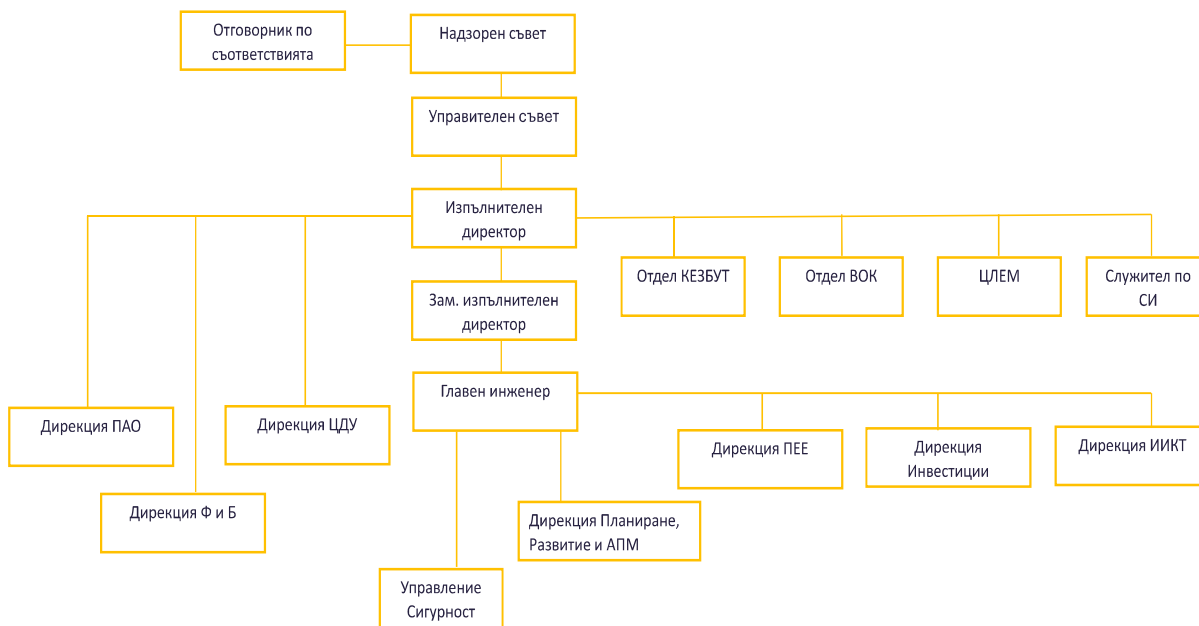
Ръководството също потвърждава, че се е придържало към действащите международни счетоводни стандарти, като финансовия отчет е изготвен на принципа „действащо предприятие“.

Ръководството носи отговорност за правилното водене на счетоводните регистри, за целесъобразното управление на активите и за предприемането на необходимите мерки за избягване и разкриване на евентуални злоупотреби и други нередности.

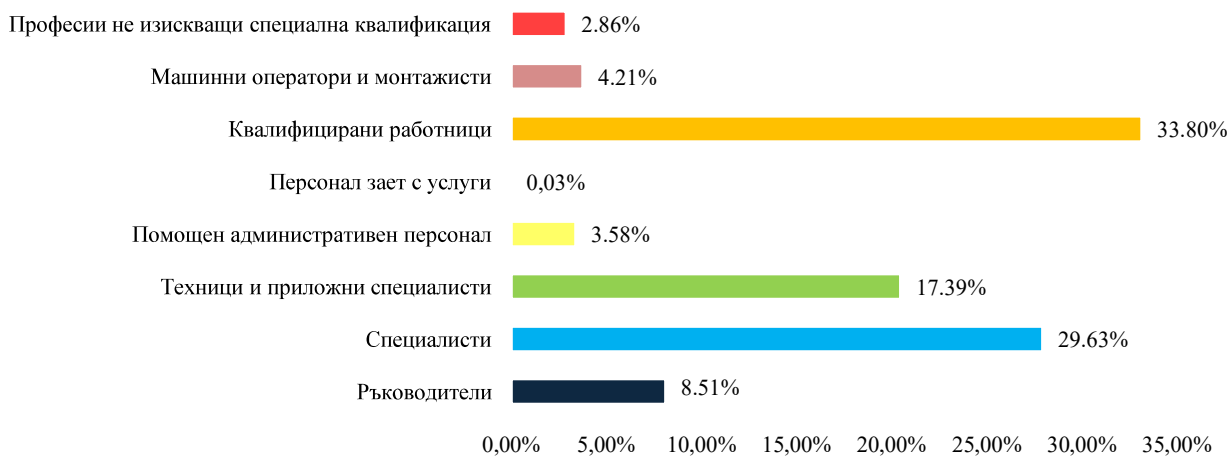
Ръководството също потвърждава, че при изготвянето на настоящия доклад за дейността е представило вярно и честно развитието и резултатите от дейността на Дружеството за изминалия период, както и неговото състояние и основните рискове, пред които е изправено.

РАЗДЕЛ II - ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

Действащата към момента организационно-управленска структура на „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД, е както следва:

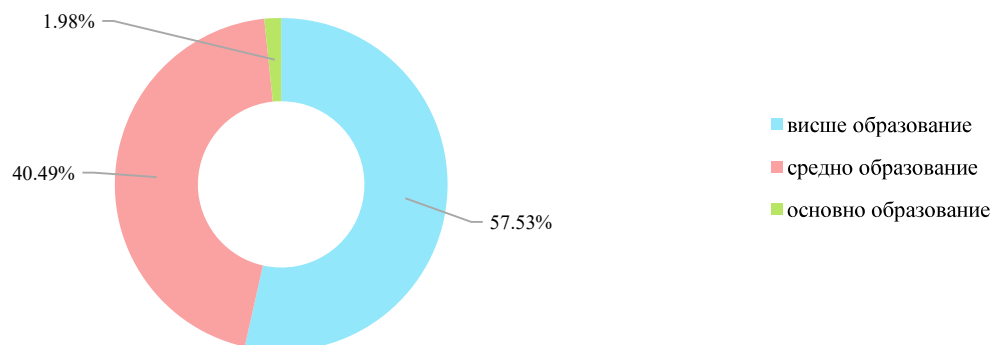
Списъчният състав на персонала към края на 2024 г. е 3 186 броя. Числеността на персонала се разпределя по категории, съгласно НКПД, както следва:

Относителният дял на техническия персонал, ангажиран с основната дейност на дружеството, свързана с експлоатацията, поддръжката и надлежното функциониране на електропреносната мрежа, поддържането и развитието на спомагателни мрежи, ремонтни дейности и услуги в областта на енергетиката, е най-висок – над 55 %, като тенденцията ще се запази и в следващите години, имайки предвид дейността на дружеството, стратегията и целите му.

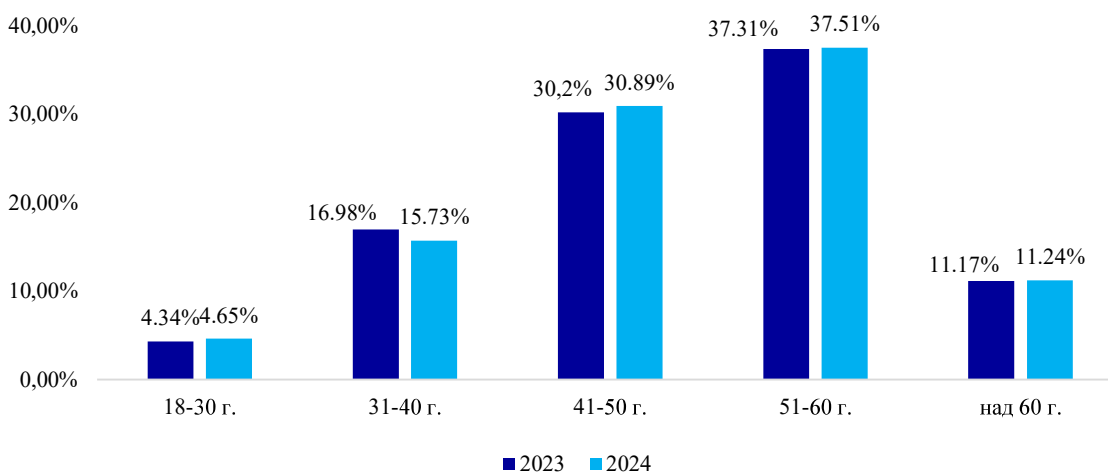
През 2024 г. персоналтът със средно образование вече е 40,49 %, а служителите с висше образование надхвърлят 57 % (1 833 бр.) от всички служители. Очакванията са през годините тенденцията за намаляване на дела на персонала със средно и средно специално образование да се запази. Отчетеният факт се обяснява с предпочитаното образование (висше) при подбора на нови служители и възможностите, които предоставя дружеството за повишаване на квалификацията и образователното ниво. Тази политика ще се следва и през годините, като доказателство за това са инициативите на дружеството в подкрепа на образованието и успешно реализираните Стажантска и Стипендиантска програми.

Разпределение на персонала по степен на образование

В страната продължава и се задълбочава процесът на застаряване на населението, което е пряка последица от „демографския преход“. Остаряването на населението се счита като един от най-острите демографски проблеми. От гледна точка на възрастта тенденцията в национален мащаб на застаряване на нацията естествено се проявява и в кадровото обезпечаване на структурите на ЕСО ЕАД. В тази връзка работниците и служителите във възрастова група 51 - 60 години, заемат висок относителен дял - 37,51% към 31.12.2024 г. Високият относителен дял на възрастовата група 51-60 години се обяснява и с обстоятелството, че служителите на ЕСО ЕАД изработват почти целия си трудов стаж в структурата му, предвид сигурността и стабилността, която усещат в работата си.

Възраст на персонала, сравнение 2023 г./2024 г.

Назначаването на млади специалисти е основен приоритет в управлението на човешките ресурси. В тази връзка успешно се изпълнява **Стипендиантска програма**, насочена към обучаващите се студенти в техническите университети в страната, с цел привличане на млади специалисти с желание за развитие в областта на електроенергетиката, които да продължат реализацията си в Дружеството.

За поредна година **Стажантската програма** на дружеството предизвика значителен интерес сред младежите. Част от стажантите, преминали предходните издания на Програмата се завърнаха отново, за да придобият още знания и опит. До момента участие са взели над 115 стажанти от страната и чужбина, в т.ч. Техническите университети в София, Русе, Пловдив, Варна, УНСС, Софийски университет, НБУ, Американски университет, както и студенти от Германия и Холандия.

С петима от най-изявените студенти, взели участие в лятната стажантска програма през 2024 г. бяха сключени трудови договори и станаха част от екипа на ЕСО, а трима вече са наши стипендианти. Целта на програмата е да предостави възможности на студентите да придобият практически опит и да усъвършенстват уменията си; да се улесни преходът от образователните институции към работното място и да се повиши успешната реализация на младите хора на трудовия пазар;

През 2024 г. следвайки политиката за популяризиране дейността на Дружеството сред младежите с цел привличане на бъдещи специалисти в областта на енергетиката, ЕСО ЕАД успешно реализира и политиката на учене чрез работа по системата за дуално обучение на ученици от професионалните гимназии по електротехника в страната.

Това начинание допринася за:

- Затвърждаване на позициите на ЕСО ЕАД като социално отговорно дружество в обществото
- Оказване на подкрепа на младите хора за професионалното им ориентиране и развитие
- Мотивиране на учениците от професионалните гимназии да продължат своето обучение и професионално развитие в сферата на енергетиката
- Изграждане и популяризиране на работодателска марка „ЕСО“, която да направи дружеството желано място за работа
- Подготовка на бъдещи кадри за електроенергетиката чрез изграждане на съвкупност от компетенции, нагласи, кариерни умения
- Актуализиране и разширяване на знанията и уменията на преподавателите от партньорските професионални гимназии, чрез запознаването им с новите технологии и практическото им приложение в областта на енергетиката
- Изграждане на партньорства с образователни институции

По проекта Дуално обучение са подписани партньорски споразумения с 20 професионални гимназии в градовете София, Бургас, Ямбол, Димитровград, Хасково, Кърджали, Разград, Горна Оряховица, Варна, Пловдив, Перник, Кюстендил, Елин Пелин, Благоевград, Русе, Стара Загора и други, като следваме тенденцията за разширяване на сътрудничество и увеличаване на броя ученици в дуално обучение. За учебната 2024/2025 г. са сключени трудови договори за обучение с 35 ученици, четирима от завършилите ученици останаха на работа в Дружеството и бяха включени в Програмата за кариерно развитие на младши електромонтьор.

Един от приоритетите на управлението на човешките ресурси в ЕСО ЕАД е повишаване на квалификацията в съответствие с изискванията на новите техники и технологии в отрасъла.

РАЗДЕЛ III - РЕГУЛАЦИЯ И ПАЗАР

Регулация

Дейността на ЕСО ЕАД, в качеството му на оператор на електроенергийната система, е регламентирана основно в ЗЕ, Закон за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) и издадените във връзка с прилагането им подзаконовни нормативни актове, както и общите и индивидуални административни актове на Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР).

ЕСО ЕАД е пълноправен член на Европейската организация на операторите за пренос на електроенергия (ENTSO-E) и осъществява синхронната работа с останалите ЕЕС от континентална Европа, в съответствие с Рамково Споразумение за работа в синхронната зона за регионална група Континентална Европа (Synchronous Area Framework Agreement for RC CE), мрежовите кодекси и въз основа на принципите на взаимната изгода, солидарност и взаимна помощ при аварийни ситуации за гарантиране на сигурно, качествено и ефективно снабдяване на потребителите с електрическа енергия.

ЕСО ЕАД е пълноправен член на Единната платформа за разпределение на преносни способности (Single Allocation Platform) в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719 и подписаното Споразумение за сътрудничество в Единната платформа за разпределение (Single Allocation Platform Cooperation Agreement).

Нормативната уредба е хармонизирана с изискванията на правото на Европейския съюз, свързано с упражняваната от оператора дейност, а именно:

- Организационна и юридическа независимост на операторите на мрежите съгласно Директива 2019/944 от 05.06.2019 г. на Европейския парламент и на Съвета, в сила от 01.01.2021 г. (предишна 2009/72/ЕО от 13 юли 2009 г.), относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия;
- Условия за достъп до мрежата за трансграничен обмен на електроенергия според изискванията на Регламент ЕС 2019/943 от 5.06.2019 г. (в сила от 01.01.2020 г.), относно вътрешния пазар на електроенергия;
- Мерките за сигурност на електроснабдяването и инфраструктурни инвестиции, съгласно Регламент ЕС 2019/941 от 05.06.2019 година, относно готовност за справяне с рискове в електроенергийния сектор;
- Изпълнение на екологичните изисквания за намаляване на емисиите от серен диоксид и азотни окиси, съгласно Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година, относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването);
- Директива 2023/2413/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници;
- Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 г. за установяването на насоки относно разпределянето на преносната способност и управление на претоварването;
- Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията от 26 септември 2016 за установяване на насоки относно предварителното разпределяне на преносна способност;
- Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 08 август 2017 за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия;
- Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 за установяване на насоки за електроенергийно балансиране;
- Регламент (ЕС) 2016/631 на Комисията за установяване на Мрежов кодекс за изискванията за присъединяване на производителите на електроенергия към електроенергийната мрежа;

- Регламент (ЕС) 2016/1388 на Комисията за установяване на Мрежов кодекс относно присъединяването на потребители;
- Регламент (ЕС) 2016/1447 на Комисията за установяване на Мрежов кодекс за изискванията за присъединяване към електроенергийната мрежа на системи за постоянен ток с високо напрежение и модули от вида „електроенергиен парк“, присъединени чрез връзка за постоянен ток.

На 17.07.2024 г. влязоха в сила текстове на Регламент (ЕС) 2024/1747 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за изменение на регламенти (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2019/943 по отношение на подобряването на структурата на пазара на електроенергия в Съюза и Директива (ЕС) 2024/1711 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 година за изменение на Директиви (ЕС) 2018/2001 и (ЕС) 2019/944 по отношение на подобряването на структурата на пазара на електроенергия в Съюза.

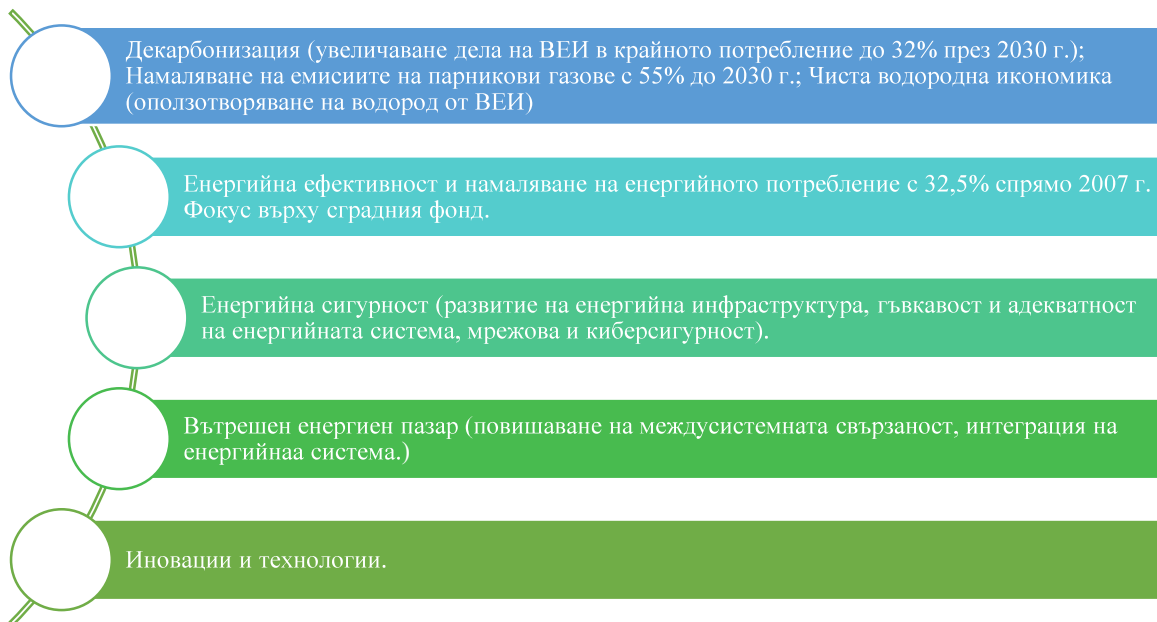
Основните дати за транспониране на Директивата за електроенергията в националното законодателство са следните:

- Всички разпоредби, с изключение на тези в член 4 (свободен избор на доставчик) и член 15а (споделяне на енергия), трябва да бъдат транспонирани до 17.01.2025 г.
- Разпоредбите на член 4 и член 15а трябва да бъдат транспонирани до 17.07.2026 г.

Новите Регламенти са задължителни в своята цялост и се прилагат пряко.

В следствие на влизането в сила на новото законодателство на ниво ЕС, ще се наложат изменения и актуализация на местната нормативна уредба. Тези изменения, респективно, ще окажат влияние и върху дейността на независимия преносен оператор.

Енергийната стратегия на ЕС определя пет тясно свързани измерения за постигане на енергийна сигурност, устойчивост и конкурентоспособност на енергийната система, включително по отношение на електроенергийния сектор:

Регламент 2015/1222 на Комисията от 24.07.2015 г. за установяване на насоки, относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването, определя основата на Европейския целеви модел за развитие на пазара на електрическа енергия, като дава рамката

относно създаването и функционирането на единен, вътрешен за общността пазар в краткосрочните времеви интервали „ден-напред“ и „в рамките на деня“.

Интегрирането на краткосрочните пазарни сегменти е от ключово значение за развитието на електроенергийния пазар в рамките на всяка пазарна зона и изграждането на вътрешен пазар за общността и води до ползи, като:

- Повишаване ликвидността, прозрачността, ефективността и социално благополучие
- Повишаване общото благосъстояние и оптималното използване на електрическите мрежи
- Ефективно използване на ресурсите, резервите и междусистемните електропроводи
- Лесен достъп до единния пазар и въвеждане на имплицитна търговия, която премахва ненужните рискове от отделното търгуване на капацитети и електроенергия

ЕСО ЕАД играе водеща роля в либерализация на електроенергийния пазар в България и в изпълнението на изискванията на европейските регламенти, уреждащи създаването на общ европейски пазар. Пазарът на електрическа енергия включва дългосрочни и краткосрочни сделки за покупка и продажба на енергия чрез сделки, сключени двустранно или на платформите на БНЕБ ЕАД.

През 2024 г. ЕСО ЕАД продължи успешното администриране на пазара на всички сделки с електрическа енергия, като се провеждат дневни търгове за разполагаемост за допълнителни услуги – резерв за първично регулиране на честотата и резерв за автоматично и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности за всеки следващ ден.

От 1.05.2024 г. започнаха да се провеждат 96 тръжни процедури в рамките на деня за изготвяне на приоритетни списъци за балансираща енергия за регулиране нагоре и регулиране надолу от активирани резерви за автоматично и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности, които се затварят 25 минути преди периода на доставка. Това дава възможност предложенията да се подават много близо до реалното време. Прилагат се еднакви принципи за балансиране на стандартните, специални и комбинирани балансиращи групи.

От 01.05.2024 г. стартира прилагането на нова Методика за определяне на цените на балансиращата енергия с въвеждане на единна цена, имаща за цел хармонизиране на нормативната уредба с европейските регламенти и директиви и да даде възможност на ЕСО ЕАД да участва в европейските платформи за обмен на балансираща енергия. С приемането на новата Методика се въвеждат допълнителни механизми за регулиране на небалансите и за дисциплиниране на търговските участници, като тези правила се прилагат за всички търговци и ги насърчават да прогнозираят по-добре своите графици. В нея се регламентирант по-ясни правила и по-справедлив механизъм за определяне на цените на балансираща енергия, които отчитат интересите на всички участници на пазара. Прилагането на методиката доведе до чувствително намаляване на небалансите на търговските участници, тъй като те са стимулирани да прогнозираят максимално точно графичите си.

Основната причина за приемането на Методиката е изменението на чл. 21, ал. 1, т. 11 от ЗЕ, според което тя не следва да е част от ПТЕЕ³, а да се приеме като самостоятелен акт. С тези промени в ЗЕ се отмени и правомощието на КЕВР съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8 от ЗЕ да определя ежегодно пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

След присъединяване на ЕСО ЕАД към платформите за балансиране, българските доставчици на балансиращи услуги ще се конкурират реално с европейските такива.

През 2024 г. стартира десетата година, през която се отчитат данни за работата на балансиращия пазар в изцяло пазарни условия. Доставчик на балансиращи услуги може да бъде всеки производствен диспечирани блок (центра) или диспечирани потребяващ обект или диспечирани съоръжение за съхранение на електрическа енергия или агрегатор, изпълнили техническите

³ ПТЕЕ – Правила за търговия с електрическа енергия

изисквания на ЕСО ЕАД. Разходите за разполагаемост за допълнителни услуги се възстановяват чрез цената за достъп, а разходите за предоставената енергия за регулиране нагоре и регулиране надолу от доставчиците на балансираща енергия, са ценообразуващ елемент при определяне на цените за енергиен недостиг и енергиен излишък на балансиращия пазар.

ЕСО ЕАД поддържа баланса между производството и потреблението, сигурността и качеството на доставките в ЕЕС, като ползва балансиращата енергия, предоставена от регистрираните доставчици на балансиращи услуги. Във връзка с препоръките на Европейската комисия ЕСО ЕАД измени Правила за провеждане на тръжни процедури за закупуване на разполагаемост за резерви за първично регулиране на честотата, автоматично вторично регулиране и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности и намали прагът за участие на кандидатите от 5 MW на 1 MW.

Изменения в Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК)

Във връзка с обнародваните изменения в ДОПК – Глава двадесет и първа “а” (ДВ, бр. 66 от 2023 г. в сила от 03.05.2024 г., изм. ДВ бр. 36 от 23.04.2024) за „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД възникна задължение да уведомява Национална агенция за приходите (НАП) и Агенция „Митници“ (АМ) в конкретно посочени в разпоредбите на чл. 182а и чл. 182б случаи, преди извършване на плащания към контрагенти (без оглед на това дали договорите са по ЗОП или извън обхвата му).

От 09.05.2024 г. ЕСО ЕАД уведомява НАП и АМ чрез информационната система на Министерство на финансите за сключването на всеки договор на стойност, равна на или надвишаваща 10 000 лв. и изисква от НАП и АМ потвърждение за всяко предстоящо плащане по договор или първичен платежен документ на стойност не по-малка от 100 лв., когато представлява част от парична престация по договор или друг поет ангажимент, чиято стойност е равна на или надвишава 10 000 лв. Когато закупените услуги/стоки се предоставят на база общи условия на съответния доставчик, също се извършва уведомление за всяко предстоящо плащане. По силата на 182в, ал. 2 от ДОПК, ЕСО ЕАД може да извърши плащане единствено след потвърждение от НАП и АМ или други указания от тези органи.

Пазар

- *електрическа енергия*

В края на 2024 г. със статус „активен“ са регистрирани 59 стандартни балансиращи групи, 15 специални и 7 комбинирани балансиращи групи.

Ползвателите на електропреносната мрежа към 31.12.2024 г. са 258. Крайните клиенти в специалната балансираща група на НЕК ЕАД, в ролята му на Доставчик от последна инстанция (ДПИ), са 15.

По данни за 2024 г. сравнени с предходната година в мрежата на електроразпределителните дружества делът на консумацията при ДПИ и на свободния пазар от общата консумация в електрическа мрежа са както следва:

Дружества	2023 г.		2024 г.	
	ДПИ	Свободен пазар	ДПИ	Свободен пазар
Електроразпределителни мрежи Запад	5,76%	42,6%	4,37%	43,8%
Електроразпределение Север	6,62%	39,37%	5,08%	40,2%
Електроразпределение Юг	5,12%	45,05%	3,29%	45,8%

За 2024 г. като цяло продажбите на големите производители по регистрирани графици намаляват с 6,3% спрямо същият период на 2023 г. както следва:

№	Производител на електрическа енергия	2023 г., MWh	2024 г., MWh	Изменение %
1	АЕЦ Козлодуй ЕАД	15 316 466	14 998 484	-2,08%
2	ТЕЦ ЕЙ и ЕС ЗС Марица Изток 1 ЕООД	1 915 436	2 315 524	20,89%
3	ТЕЦ Марица Изток 2 ЕАД	3 169 581	4 000 573	26,22%
4	ТЕЦ КонтурГлобал Марица Изток 3 ЕАД	3 928 870	650 772	-83,44%
5	ТЕЦ Марица 3 ЕАД	181 473	156 127	-13,97%
6	ТЕЦ Бобов дол ЕАД	1 849 847	1 633 137	-11,72%
7	Топлофикация Русе бл. 4	1 163	17 790	1429,6%
8	ТЕЦ ВАРНА	27	0	-100,0%
9	СУМА ФЕЦ присъединени към ЕПМ	1 682 024	2 530 968	50,47%
10	СУМА ВяЕЦ присъединени към ЕПМ	775 507	697 378	-10,07%

- *балансираща енергия*

През 2024 г. активираната енергия за регулиране нагоре е 189 516 MWh спрямо 516 450 MWh през 2023 г., като намалението е с 63,30%. От общото количество активирана енергия за регулиране нагоре, активираната енергия от участие в първично и автоматично вторично регулиране нагоре е 129 257 MWh, а от участие в ръчно вторично регулиране нагоре е 60 259 MWh.

Енергията за регулиране надолу е 208 762 MWh, спрямо 172 665 MWh за 2023 г., което е увеличение с 20,91 %. От общото количество енергия за регулиране надолу, активираната енергия от участие в първично и автоматично вторично регулиране надолу е 67 763 MWh, а от участие в ръчно вторично регулиране надолу е 140 999 MWh.

През 2024 г. общият енергиен недостиг за страната е в размер на 1 162 795 MWh, спрямо 1 646 093 MWh за 2023 г., което е намаление с 29,36 %. Общият енергиен излишък през 2024 г. е 1 410 346 MWh, спрямо 1 194 352 MWh през 2023 г., като увеличението е с 18,08%.

Общото задължение на търговските участници към ЕСО ЕАД за реализирания енергиен небаланс за 2024 г. възлиза на 426 848 690 лв., спрямо 403 676 448 лв. за 2023 г., без ДДС, което е увеличение от 5,74%. Общото задължение на ЕСО ЕАД към търговските участници за реализирания енергиен небаланс възлиза на 197 619 149 лв. без ДДС, спрямо 105 378 476 лв. за същия период на 2023 г., което е увеличение от 87,53%.

- *допълнителни услуги*

В изпълнение на европейската нормативна уредба и с цел осигуряване на пълна прозрачност и публичност, ЕСО ЕАД прилага тръжни правила и използва електронна платформа за провеждане на ежедневни електронни търгове, съгласно Регламент (ЕС) 2017/1485, свързани с осигуряването на първично регулиране на честотата, автоматично и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности.

Тръжните процедури са отворени за всички производители, потребители и агрегатори, които преминават успешно съответните тестове за различните видове резерви, а именно първично регулиране на честотата активирано в рамките до 30 секунди и вторично автоматично и ръчно регулиране на честотата и обменните мощности активирано в рамките до 15 минути. Тези резерви могат да се предоставят само от мощности с бърза синхронизация към електроенергийната система като ВЕЦ и от термични мощности в работа.

Целият процес по преквалификация/тестове, регистриране и провеждане на тръжните процедури е детайлно разписан на сайта на ЕСО ЕАД – раздел „Електроенергиен пазар“, секция „Допълнителни услуги“, подсекции „Месечни тръжни процедури“ и „Дневни тръжни процедури“.

Регистърът и резултатите от тръжните процедури са публично достъпни на сайта на ЕСО ЕАД, като обемът на информацията е в съответствие с Регламент (ЕС) № 543/2013 на Комисията от 14 юни 2013 г. за представяне и публикуване на данни на пазарите за електроенергия и за изменение на приложение I към Регламент (ЕО) № 943/2019 на Европейския парламент и на Съвета.

На спечелилите в тръжните процедури доставчици е предоставена възможност за вторичен пазар, за да прехвърлят помежду си договорените количества след одобрение на ЕСО ЕАД.

ЕСО ЕАД е предоставило достъп на КЕВР до детайлна информация от проведените търгове, доколкото съгласно чл.21, ал.1, 8а от Закона за енергетиката Регулаторът е институцията определяща разходите за допълнителни услуги, съответно и контролен орган съгласно ЗЕ.

Всеки участник, класиран на тръжна процедура за предоставяне на допълнителни услуги подлежи на проверка от страна на ЕСО ЕАД в реално време за качествено им предоставяне, в т.ч. дали единиците/модулите, предоставящи резерв имат търговски график за доставка въз основа на сключени сделки на БНЕБ.

В унисон с протичащата енергийната трансформация, от началото на 2024 г., ЕСО ЕАД стартира регистриране (след успешно преминалата преквалификационна процедура) на ВЕИ, в т.ч. и като част от портфолиото на агрегатори, като доставчици на резерв за ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности, основно в посока надолу. Към края на 2024 г. има регистрирани ФЕЦ 456 MW и ВяЕЦ 72MW, като част от тези мощности са разпределени при двама агрегатори, чието портфолио съдържа и ВЕИ в разпределителните мрежи. От 1-ви май 2024 г. с прилагането на новата методика за определяне на цените на балансиращата енергия, позволяваща и отрицателни цени за регулиране надолу, регистрираните ВЕИ доставчици на резерв за ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности се включиха активно на балансиращия пазар. За периода май-декември 2024 г. беше активирана общо балансираща енергия за регулиране надолу от ВЕИ в размер на 34 179 MWh.

Съгласно ценовите решения №Ц-14/30.06.2023 г. и №Ц-17/30.06.2024 г. на КЕВР размерите на резервите, които се обявяват на тръжните процедури за 2024 г. са както следва:

- Резерв за първично регулиране на честотата и обменните мощности – 45 MW
- Резерв за автоматично вторично регулиране на честотата и обменните мощности – 155 MW
- Резерв за ръчно вторично регулиране с цел балансиране на инсталираните мощности с динамично променяща се генерация във връзка с чл. 29, ал. 1 от НРЦЕЕ – 100 MW
- Резерв за ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности – 650 MW

Обобщените постигнати резултати за 2024 г., са както следва:

- Средно претеглена цена за разполагаемост за първично регулиране на честотата и обменните мощности – 31,41 лв./MWh, респ. намаление с 0,07% на пределните разходи определени в ценовото решение на КЕВР за първо полугодие 10,00 лв./MWh и за второ полугодие 50,00 лв./MWh
- Средно претеглена цена за разполагаемост за автоматично вторично регулиране на честотата и обменните мощности – 31,39 лв./MWh, респ. намаление с 0,09% на пределните разходи определени в ценовото решение на КЕВР за първо полугодие 10,00 лв./MWh и за второ полугодие 50,00 лв./MWh
- Средно претеглена цена за разполагаемост за ръчно вторично регулиране с цел балансиране на инсталираните мощности с динамично променяща се генерация във връзка с чл. 29, ал. 1 от НРЦЕЕ – 10 лв./MWh, респективно без изменение спрямо пределните разходи определени в ценовото решение на КЕВР
- Средно претеглена цена за разполагаемост за ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности – 9,99 лв./MWh, респ. намаление с 0,009% на пределните разходи определени в ценовото решение на КЕВР.

Общият размер на оптимизираните средства следствие провежданите тържни процедури, по отчетни данни възлизат на 40 604,11 лв. Делът на всеки един от класирани участници в тържните процедури за съответните резерви, по отчет за 2024 г. е посочен в таблицата по-долу:

Класиран участник	РПРЧ	РаВРЧ	РрВРЧ (ВЕИ)	РрВРЧ	ОБЩО
НЕК ЕАД	41.63%	52.45%	100.00%	98.52%	88.23%
ТЕЦ Марица Изток 2 ЕАД	31.23%	27.34%	0.00%	0.00%	6.12%
ТЕЦ Бобов дол ЕАД	26.44%	20.21%	0.00%	0.00%	4.67%
Топлофикация Русе АД	0.00%	0.00%	0.00%	0.68%	0.43%
Топлофикация Перник АД	0.00%	0.00%	0.00%	0.68%	0.44%
Елноа АД	0.00%	0.00%	0.00%	0.07%	0.05%
ТЕЦ КонтурГлобал ЕАД	0.70%	0.00%	0.00%	0.00%	0.03%
Топлофикация Плевен АД	0.00%	0.00%	0.00%	0.05%	0.03%

Търгове за предоставяне на преносна способност по междусистемните електропроводи

Регламент № 2019/943 на Европейския съюз задължава системните оператори да прилагат пазарни подходи при управление на претоварванията по междусистемните си сечения, да публикуват разполагаемите преносни способности (капацитети) и да ги разпределят на годишна, месечна и дневна база по прозрачен и недискриминационен начин.

В изпълнение на Регламент 2016/1719 Единната платформа за разпределение (ЕПР) провежда дългосрочните търгове (годишни и месечни) за преносни способности от 2019 г. на всички европейски граници в рамките на ЕС съгласно хармонизираните правила за разпределение на дългосрочни права (EU NAR). За България това са границите с Румъния и Гърция. Годишното, месечното и дневното разпределение на преносни способности на българо-сръбска граница се извършва от ЈАО, след като ЕСО и EMS подписаха Формуляра за присъединяване към Споразумението за предоставяне на услуги за експлицитно разпределение (SLA EXPALL) с ЈАО и от началото на 2019 г. всички тържни процедури на тази граница се извършват от ЈАО.

През 2024 г. EMS провежда търгове за разпределение на преносни способности в рамките на деня от името на двата оператора въз основа на одобрените от КЕВР тържни правила за 2022 г.

През 2024 г. ЕСО провежда тържните процедури за разпределяне и предоставяне на преносна способност за търговски обмени по междусистемните сечения на българската ЕЕС с ЕЕС на Северна Македония и Турция в съответствие с одобрените от КЕВР Правила за разпределение на преносни способности. ЕСО обработва офертите за придобиване на ФПП⁴ и администрира вторичния пазар за прехвърляне/връщане на ФПП чрез web базирана платформа.

Бяха организирани и проведени търгове, съгласно общи тържни правила на българо-македонска граница и за 50% от съгласуваните преносни способности на българо-турска граница. На българо-северномакедонска граница ЕСО ЕАД провежда дневните търгове, а МЕПСО (Северна Македония) годишните и месечните.

⁴ ФПП – физическо право за пренос

Проекти, свързани с интегриране пазара на електрическа енергия

- *Проект SIDC (XBID)*

Единният интегриран пазар „в рамките на деня“ позволява непрекъсната трансгранична търговия, насърчава конкуренцията и увеличава ликвидността, като позволява по-ефективно използване на ресурсите за производство на електроенергия в Европа посредством по-доброто прогнозиране, близко до реалната доставка, в най-голяма степен относимо към успешната интеграция на производителите на ВЕИ.

Проектът XBID е създаден за управление и развитие на процедурите и техническата осъществимост на Единния европейски пазар „в рамките на деня“ (SIDC – Single Intraday Coupling). Основната му цел е създаването на решение за трансгранична имплицитна непрекъсната търговия (едновременно разпределяне на енергия и капацитет) в рамките на деня в Европа. През 2024 г. започна поетапното въвеждане на 15-минутни продукти за непрекъсната търговия в рамките на деня, което допринесе за по-голяма ефективност на пазара чрез предоставяне на възможност за търгуване на по-кратки интервали и намаляване на небалансите. Работните дискусии и тестовете за синхронизация продължават съгласно утвърдената времева рамка и присъединяването на отделните тръжни зони, поетапно (вълни). Процесът ще завърши след стартиране и на последната шеста вълна за българо-гръцка граница съвместно със стартирането на 15-минутни продукти в SDAC.

- *Проект SIDC IDA*

Стартът на проекта бе поставен през 2020 г. с решение на Управителния комитет на пазарните обединения (MCSC) за общоевропейско внедряване на търговете в рамките на деня (SIDC IDA) за прилагане на ново техническо решение, което да дава възможност за остойностяване на капацитета в рамките на деня, в допълнение към платформата за непрекъсната търговия XBID. След всеобхватни тестове и подготовка на системите за реална работа, считано от 13.06.2024 г., с ден на доставка 14.06.2024 г. търговете в рамките на деня IDAs бяха въведени в реална работа. ECO ЕАД се включи успешно в проекта чрез българо-гръцка граница. Ценообразуването на преносните способности в рамките на деня посредством IDA е вече част от пазарното обединение в рамките на деня (SIDC), допълвайки действащия механизъм за непрекъсната търговия.

- *Проект SDAC*

Проектът е създаден за управление и развитие на процедурите и техническата осъществимост на Единния европейски пазар „ден-напред“ (SDAC – Single Day-Ahead Coupling). Проектът е в съответствие с европейската законодателна рамка, като стартира първоначално в страните от западна и централна Европа и е базиран на решението PCR (Price Coupling of Regions) и постепенно се разширява. Основната му цел е оптимизираното и пълноценното използване на енергийните ресурси, посредством имплицитна търговия във времеви интервал „ден-напред“.

След успешното обединение на българската пазарна зона с румънската и гръцката, проектът продължава да работи чрез изпълнението на текущи задачи по съответните работни групи.

- *SDAC 15' MTU*

Преминаването към 15-минутни продукти в SDAC е предстоящото предизвикателство, пред което са изправени електроенергийните пазари в Европа. Изминалата 2024 г. бе съпътствана от съвместните усилия на всички заинтересовани страни: ОПС, НОПЕ и търговски участници. През лятото на 2024 г. местните системи трябваше да бъдат приведени в съответствие, съгласно Детайлния Тест План на проекта, а на 14.10.2024 г. стартира тестовата фаза FIT 2 с изпълнение на всекидневни End-To-End тестове по предварително определени тестови сценарии. ECO ЕАД участва активно във всички регулярни срещи и дискусии и декларира готовност чрез покриване на изходните критерии от тестовия план. Въвеждането на 15-минутни продукти в SDAC и SIDC има за цел да

увеличи прецизността на търговските операции, за да се интегрират по-добре възобновяемите източници на енергия в подкрепа на по-голяма ефективност и гъвкавост на пазара. Подобрявайки възможността за реакция на променящото се производство и потребление, новите продукти ще способстват за по-точно ценообразуване и изготвяне на графици, устойчивост на мрежите и гъвкавост на енергийни системи.

- *Регионални/локални проекти за пазарни обединения*

- IBWT (Italian Borders Working Table):

Проектът за сътрудничество на италиански граници IBWT е съвместен проект за пазарно свързване, включващ оператори на преносната система и номинираните оператори на пазара на електроенергия в Австрия, България, Гърция, Италия, Словения и Франция във времеви сегмент „ден напред“ и за търговете в рамките на деня.

ЕСО ЕАД участва в Проекта за пазарно обединение във времеви сегмент „ден напред“ на италианските граници – IBWT и успешно участва в Регионалния проект за въвеждане на търговете в рамките на деня – IBWT IDA Regional Implementation Project, чрез българо-гръцка граница.

Дейността на проекта към настоящия момент е насочена към подготовка за стартиране на 15-минутни продукти във времеви сегмент „ден напред“ и разглеждането на заявления за присъединяване към проекта от ОПС и НОПЕ на страни от Западните Балкани.

- Локален проект за пазарно свързване на българо-румънска граница:

Локалният проект BG-RO MC Project бе първоначално създаден за уреждане на процесите на българо-румънска граница за постигане на свързване на пазарите в SDAC, което успешно се случи на 27.10.2021 г. и бе изцяло ръководен от ЕСО ЕАД и БНЕБ.

В последствие, дейността на проекта се разшири с включването на втория румънски НОПЕ – BRM (Bursa Română de Mărfuri) към пазарните обединения, като това се случи успешно за времеви сегмент „в рамките на деня“ на 22.05.2024 г., а за времеви сегмент „ден напред“ BRM успешно интегрира платформата си на 19.11.2024 г., чрез проекта BRM DA Local MNA. ЕСО ЕАД участва в тестовата фаза, както и в процесите по съгласуване и одобрение на оперативните процедури и в подготовката на двустранните договори.

През 2024 г. стартираха и проектите за въвеждане на IDA на румънска граница за борсовия оператор OPCOM S.A. и отделно за BRM IDA. Въвеждането на проектите в реална работа се очаква през 2025 г. първо за OPCOM S.A. и след това за втория борсов оператор, опериращ на територията на Румъния. ЕСО участва във всички планирани тестове и за двата борсови оператора чрез обмен на информация и съгласувани действия на регионално ниво.

- Проект за пазарно обединение с пазарната зона на Р Сърбия:

През декември 2024 г. бе подписан меморандум за сътрудничество между преносните оператори (ЕСО и Joint Stock Company Elektromreza Srbije Belgrade “EMS”) и номинираните оператори на пазара на електроенергия (БНЕБ и SEEPEx a.d.) на България и Сърбия. Целта на споразумението е създаване на местен сръбско-български проект за пазарно обединение посредством проект за пазарно обединение във времеви сегмент „ден напред“ на италианските граници – IBWT (Italian Borders Working Table).

За да бъде интегриран сръбския електроенергиен пазар към общия европейски енергиен пазар, в сръбското законодателство следва да бъдат съответно въведени редица от правилата в ЕС, регламентиращи разпределение на преносни способности и управление на претоварването.

На този етап Сърбия е имплементирала част от адаптираното законодателство за целите на пазарни обединения. През 2025 г. се очаква да бъдат предприети последващи стъпки за присъединяване към IBWT.

- Проект за пазарно обединение с пазарната зона на Северна Македония:

Проектът е замразен до имплементирането на съответното адаптирано законодателство от страна на Република Северна Македония, като за момента очакванията са това да стане през 2025 г. Проектът се очаква да бъде осъществен под шапката на IBWT (Italian Borders Working Table).

- *Други*

- *ENTSO-E EnC TF*

През 2024 г. ЕСО продължава активното си участие в работната група на ENTSO-E, като приоритетна задача е подпомагане процеса на създаване на новите региони за изчисляване на капацитет, приложими и за Енергийната Общност (Capacity Calculation Regions - CCRs).

Обсъдиха се 4 предложения, като ЕСО изрази становище по всяко от тях и предложи вариант за своите граници, което допълва предложението на IPTO, както и допълнението от румънския оператор – Transelectrica, който също представи своето виждане за конфигуриране на региона, а именно всички външни граници да са част от SEE CCR. Сръбският ОПС – EMS изрази официална подкрепа за опцията, при която техните граници се включват към CORE CCR.

През септември месец се проведеха няколко срещи на технически ниво и се обсъдиха отново различните опции за конфигурация на регионите за изчисляване на капацитет и начина на приобщаване на държавите от Енергийната общност. ЕК и ACER насърчават усилената работа по проекта с цел взимане на съгласувано решение относно конфигурацията на CCR в региона.

Със съдействието на ENTSO-E се подписа съвместна декларация – от всички ОПС от Енергийната общност, с която се заявява желание за постигане на напредък по въпросите с интегрирането на електроенергийните пазари от Западни Балкани с общоевропейския.

- *MCSC- JET EnC*

Към настоящия момент усилията на държавите членки и ЕС са насочени към разширяване на Единния електроенергиен пазар към страните от Енергийната общност (ЕО), които обхващат шестте държави от Западни Балкани, Украйна и Грузия, като основна предпоставка за това е въвеждането на адаптираното европейско законодателство в местното такова и определянето на регионите за изчисление на преносни способности за страните от ЕО, като при някои от тях се наблюдава значително забавяне. От началото на 2024 г. Управителният комитет на пазарните обединения включи в дневния си ред обсъждане на приобщаването с идея да се създаде подробна пътна карта с напредъка на всяка от страните.

През месец юни 2024 г. ръководството на Управителния комитет на пазарните обединения (MCSC) получи искане от Секретариата на Енергийната общност да бъде поканен като наблюдател на срещите на ОПС и НОПЕ относно ежедневното управление на пазарните обединения. Очаква се страните от Енергийната общност да участват в процесите по пазарното свързване в обозримо бъдеще. Към днешна дата следните ОПС са получили статут на наблюдатели и са подписали Global NDA:

- SDAC: OST, EMS; CGES; NOSBiH, MEPSO
- SIDC: OST, EMS; CGES; NOSBiH, MEPSO

Вече се работи по примерен план за приемане на държавите в различните времеви сегменти – „ден напред“ и „в рамките на деня“. Обсъждат се различни времеви „прозорци“ в които да се осигури включване в общия европейски електроенергиен пазар. Също така се разглеждат вариантите за включването на тези държави като наблюдатели или участници в основните договори – чрез присъединяване към Global NDA или Unilateral Confidentiality Declaration.

РАЗДЕЛ IV – ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ

Управление на електроенергийната система

Дейностите по управление на ЕЕС включват централизирано оперативно управление, контрол и координиране на режимите на ЕЕС, съвместната паралелна работа с електроенергийните системи на страните от континентална Европа и организирането на търговете за разпределяне на междусистемни преносни способности. Координирано с централно диспечерско управление (ЦДУ), в страната работят четири териториални диспечерски управления (ТДУ), които управляват ЕЕС на своята територия. Дейностите по управление на ЕЕС са съгласно възложените чрез Закона за енергетика задължения за координиране, планиране и управление работата на ЕЕС. По-подробно тези дейности се регламентират в: Наредба за условията и реда, при които се осъществява дейността на операторите на електроенергийната система и на разпределителните мрежи, както и на оперативния дежурен персонал от електроенергийните обекти и електрическите уредби на потребителите; Правила за управление на електроенергийната система; Правила за търговия с електрическа енергия; Правила за условията и реда за достъп до електропреносната и електроразпределителните мрежи.

Основни задачи за 2024 г.:

- управление и анализ работата на ЕЕС в реално време, планиране работата на ЕЕС, развитието на преносната мрежа и производствените мощности, включително участие в платформите за балансиране
- осигуряване на необходимите резерви за сигурното и надеждно функциониране на ЕЕС
- определяне на координиран график за планираните престои на производствените агрегати по критерий максимална надеждност, подготовка, разпространение и контрол по изпълнението на заповедта за годишна ремонтна програма на агрегатите
- поддържане на баланса между производство и потребление на електроенергия в страната и планираните обменни мощности с ЕЕС на съседните страни чрез управление на оперативните резерви на територията на страната в реално време
- осъществяване на паралелна работа на ЕЕС на България с ЕЕС от Европейската мрежа на електропреносните системни оператори (ENTSO-E) и съвместната работа с електроенергийните системи на другите страни в съответствие с международните договори
- централизирано денонощно регулиране на напреженията в преносната мрежа при минимални загуби на активна енергия при пренос и трансформация
- обмен на изчислителни модели с останалите оператори от ENTSO-E и с регионалните координационни центрове, както за целите на оперативното планиране така и за перспективното планиране за развитие на електропреносната мрежа на страната
- управление на „претоварването“ на елементи в електропреносната мрежа (Congestion Management), както и изпълнение на задълженията произтичащи от Регламент (ЕС) 2019/943, Регламент (ЕС) 2015/1222 и Регламент (ЕС) 2016/1719
- настройки, проверки и анализ действието на релейните защиты и противоаварийните автоматики в обектите от системно значение
- определяне изискванията към регулиращите и управляващите системи на производителите от системно значение и организиране на системни изпитания
- определяне на техническите изисквания и условия за присъединяване на ползвателите на електропреносната мрежа
- преквалифициране на кандидати за доставчици на балансиращи услуги
- участие в изработването на 10-годишните планове за развитие на електропреносната мрежа на страната и на ENTSO-E

- изготвяне и периодично актуализиране на план за справяне с енергийни кризи, защитен план и план за възстановяване
- участие в управляващите комитети (System Operation Committee, System Development committee и Information & Communication Technology Committee), както и съответните работни групи.

1. Оперативно управление на ЕЕС, енергийни, електрически и оперативни режими

Централизирано оперативно управление на ЕЕС, включва:

- регулиране на честотата и обменните мощности
- регулиране на напреженията в преносната мрежа
- оперативни превключвания за промяна конфигурацията на електрическата мрежа
- координация на паралелната работа на ЕЕС на България с другите ЕЕС от електроенергийното обединение на ENTSO-E
- противоаварийно управление на ЕЕС
- възстановяване на устойчивата паралелна работа на ЕЕС след системни аварии
- осигуряване равнопоставеност на ползвателите при достъпа им до преносната мрежа, като се спазват изискванията за качество на електрическата енергия
- управление на пазара на балансираща енергия

За изпълнение на посочените по-горе системни услуги се организират ежедневни тържни процедури за предоставянето на допълнителни услуги от ползвателите на електропреносната мрежа:

- резерв за първично регулиране на честотата
- автоматичен и ръчен резерв за вторично регулиране на честотата и обменните мощности
- резерв за ръчно вторично регулиране с цел балансиране на инсталираните мощности с динамично променяща се генерация във връзка с чл. 29, ал. 1 от НРЦЕЕ
- резерв за ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности

Режимите на работа на ЕЕС на България се основават на принципите за гарантиране сигурното, безопасно и ефективно функциониране на електроенергийната система, непрекъснатостта на снабдяването на потребителите с електрическа енергия, изпълнение изискванията на ENTSO-E и правилата за управление на електроенергийната система, при минимални загуби на активна енергия при пренос и трансформация.

Ежедневно се изготвят актуални изчислителни модели за потокоразпределение, с които се прави оценка на изпълнението на критерия за сигурност n-1 и допустимостта на различни ремонтни схеми, както и определяне на трансграничната преносна способност (NTC). Определят се критични аварийни режими и се препоръчват необходимите режимни мерки, с цел предотвратяване и ограничение на потенциални аварийни състояния. Разработен е пакет от потребителски подпрограми и този процес се осъществява със софтуера Siemens PSS-E, за анализ на режимите на ЕЕС.

Непрекъснато се контролира работата на управляващите и регулиращите системи в електрическите централи и системните автоматики в подстанциите. Периодично се организират и провеждат системни изпитания за проверка готовността на електрическите централи да предоставят допълнителни услуги и изпълнение на Защитния план и Плана за възстановяване.

Участието в регулирането на напреженията е задължение на всички производители на електрическа енергия, присъединени към преносната мрежа, в съответствие с изискванията на ПУЕЕС и техническите възможности на генериращите средства.

Участието в противоаварийното управление на ЕЕС е задължение на всички ползватели на електрическата мрежа, в съответствие с изискванията на Защитния план и Плана за възстановяване на ЕЕС.

Във връзка с присъединяването на значителни генериращи мощности от ВЕИ в мрежа Ср.Н, периодично се преизчисляват и актуализират настройките на АЧР⁵ и АПОР⁶ чрез издаване на съответните заповеди.

Участва се в работните групи на ENTSO-E за изработка и осъвременяване на мрежовите кодекси, през първото полугодие стартира работата по новата версия на кода за работа и възстановяване на ЕЕС след тежки аварии (NC ER). Взима се активно участие в комитета за развитие на мрежата (SDC), към ENTSO-E.

Поддържа се работата на мрежата от регистратори с непрекъснат запис и се анализират произтеклите гранични режими в системата. Изготви се тръжна документация за разширяване на системата от регистратори с непрекъснат запис с нови 40 броя устройства. Те ще имат и функцията PMU (phasor measurement unit), което допълнително ще разшири възможностите за анализ на граничните режими и аварийни събития. След завършване разширяването на системата от регистратори, ЕСО ще разполага с 68 устройства за непрекъснат запис, като 40 от тях ще изпълняват и функциите на PMU.

Беше извършена промяна в настройките и логиката на АЗПН⁷ на ЕП 400 kV в част от системните подстанции, за подобряване селективността на автоматиките от повишено напрежение, както следва: п/ст Пловдив, ОРУ ТЕЦ МИ2, п/ст Бургас, ОРУ ТЕЦ МИ3 и п/ст Марица изток.

В рамките на 2024 г. се проведеха шест тридневни срещи, включващи обучения и сесии с диспечерски тренажор (DTS), в които взеха участие 60 диспечери, 10 специалисти от ЦДУ и 12 специалисти от АЕЦ Козлодуй, в които се обсъдиха актуалните теми и събития през годината, отработиха се текущите възможности за осигуряване на аварийни коридори за собствени нужди на АЕЦ и ТЕЦ, съгласно плана за възстановяване на ЕЕС след тежки аварии, както и предстоящите нововъведения в оперативната работа на диспечерите в ЦДУ и ТДУ.

2. Прогнозиране на електрическите товари, планиране на генериращите мощности и режима на работа на електроенергийната система

ЦДУ планира и координира ежедневното управление на ЕЕС на база средносрочно и дългосрочно развитие на производствената подсистема и на електропреносната мрежа.

Планиране работата на ЕЕС е една от най-обемните и отговорни дейности и включва:

- ежедневно провеждане на тръжни процедури за осигуряване на необходимите резерви за сигурното и надеждно функциониране на ЕЕС
- изготвяне на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни мощностни и електроенергийни баланси на страната
- разработване на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни прогнози за изменение на потреблението на електрическа енергия в страната
- изготвяне на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни планове за развитие на електроенергийната система с цел осигуряване на електроенергийния баланс
- периодична краткосрочна оценка на адекватността на ЕЕС
- валидиране на брутни графици на производителите присъединени към преносната мрежа
- прогнозиране на технологичните разходи в електропреносната мрежа за следващ ден и в рамките на деня (възможно най-близко до реалното време)
- ежедневна оценка на очаквания режим на работа на ЕЕС, проверка изпълнението на критерия за сигурност n-1 и допустимостта на планирани ремонтни схеми

⁵ АЧР – автоматично честотно разтоварване

⁶ АПОР- автоматика, прекратяваща островен режим

⁷ АЗПН – автоматика за защита от повишено напрежение

- изчисляване на разполагаема пропускателна способност (NTC) по междусистемните електропроводи за различните пазарни времеви периоди, във връзка с обмена на електроенергия с останалите страни от зоната на континентална Европа.

През месец септември 2024 г., КЕВР одобри внесения от ЕСО „План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2024-2033 г.". ЕСО участва активно в разработване на плановете за развитие на преносните електрически мрежи на регионално ниво (Югоизточна Европа) и общоевропейско ниво (ENTSO-E). На финален етап е разработването на Регионален инвестиционен план, който ще бъде готов до края февруари 2025 г. Планът е част от новия десетгодишен план на ENTSO-E, TYNDP 2024.

Очакванията са да се повиши общата преносна способност по южните граници, след изпълнение на някои дейности по съгласуване със съседните оператори от страна на гръцкия оператор IPTO.

При присъединяване на потребители, производители и обекти на разпределителните предприятия към преносната електрическа мрежа, ЦДУ участва в определяне изискванията и начина за присъединяване и управление, както и в съставянето на съответните договори.

При изграждане на генериращи мощности от системно значение или при промяна в топологията на електропреносната мрежа, в ЦДУ се изследва потокоразпределението, пресмята се устойчивостта при гранични режими и се определят изискванията към управляващите системи.

Поддържането на напреженията в електропреносната мрежа в допустимите граници, гарантира сигурната и безопасна работа на ЕЕС, техническите и икономическите характеристики на електрическите съоръжения, устойчивата работа на синхронните генератори и е условие за намаляване загубите при пренос и трансформация на електрическата енергия. Регулирането на напреженията се извършва централизирано чрез "График по напрежение", който се разработва, задава и контролира ежемесечно от ЦДУ.

За оценка сигурността и планиране режима на работа на преносната електрическа мрежа се изготвят изчислителни модели, като ежечасно се събира и обработва информация, както в рамките на ЦДУ, така и в рамките на ENTSO-E, съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 2015/1222. Извършва се голям обем работа за ежедневно генериране и успешно валидиране на 72 изчислителни модела на ден в UCSTE-DEF формат, по 24 почасови модела за всеки от хоризонтите на оперативно планиране: в рамките на деня (IDCF), ден напред (DACF) и два дни напред (D2CF). Тези прогнозни модели се изпращат на сървъра на ETRANS в Laufenburg (Swissgrid - Switzerland). За целите на работния процес, ден напред (DACF) се предоставят редовно и изчислителни модели в CGMES формат, през платформата OPDE.

Съществена част от планирането режима на работа на преносната електрическа мрежа, е подготовката на „Годишна ремонтна програма на мрежа 400 kV и 220 kV на ЕЕС на България". Тя се изготвя на базата на ремонтната програма на междусистемните електропроводи, обобщените от дирекция „Пренос на ел. енергия“, заявки за ремонт на съоръженията в отделните мрежови експлоатационни райони (МЕР), ремонт на съоръженията в ОПУ на АЕЦ „Козлодуй“, програмата за ремонт на генериращите мощности и инвестиционната програма на ЕСО. Получената информация се обработва и проверява чрез съответните изчислителни модели за допустимост, от гледна точка на критериите за сигурност. Процесът е итерационен и отчита ремонтните програми на електропреносните системи на Румъния, Сърбия, Черна гора, Северна Македония, Албания, Гърция, Босна и Херцеговина, Косово, Хърватия, Унгария и Турция. Дейностите се координират на годишна база, ротационно от регионалните координационни центрове SCC Белград и SEleNe Солун.

Ежеседмично се генерира и изпраща информация за оперативните изключвания в електропреносна мрежа 400 kV – Outage planning Coordination, както и данни за оценка на адекватността – Short Term Adequacy.

CGMES (Common Grid Model Exchange Standard) е нов формат за обмен на изчислителни модели и свързана информация на ENTSO-E, и е базиран на серията стандарти IEC-61970. Мигрирането към CGMES е вменено на ENTSO-E от нормативни документи на ЕС и засяга почти всички работни

процеси от оперативното и перспективното планиране, и в частност генериране, трансфер, обединяване и анализ на математически изчислителни модели за изследване режимите на работа на електропреносната мрежа. Всички тези процеси, а именно ID, DACF, D2CF, Month Ahead, Year Ahead, включително ITC (Inter-TSO compensation) механизма за компенсиране на разходите от трансграничните потоци, понастоящем се обслужват от съществуващия UCTE-DEF – ASCII базиран формат за обмен на изчислителни модели в рамките на ENTSO-E. Завършена е успешно миграция към софтуерния продукт Siemens PSS®E, използван за генериране и анализ на изчислителни модели за целите на изброените процеси. Приетият подход на работа с продукта Siemens PSS®E е пригоден да покрива съответните задължения както с UCTE-DEF, така и CGMES формат за обмен на изчислителни модели. Интегрираното решение на Siemens за интерфейс към CGMES е софтуерния продукт Siemens PSS®ODMS. Siemens PSS®E и Siemens PSS®ODMS, са със свършено различни потребителски и машинни интерфейси. След интензивна кореспонденция с представители от обслужването на Siemens PSS®ODMS, отново се постигна успешно участие на ECO в ежемесечните тестове за обмен на изчислителни модели в CGMES формат. OPDE е платформата на ENTSO-E за обмен на информация за оперативно планиране, OPDE (ENTSO-E Operational Planning Data Environment). Проектирана е за обмен на изчислителни модели в CGMES формат, както и за обмен на данни за съгласувани междусистемни обмени за съответните времеви диапазони.

Текущата версия на формата, CGMES v2.4.15, е публикувана като технически спецификации (IEC TS 61970-600-1 и IEC TS 61970-600-2) на IEC (International Electricity Commission).

В ход е процедура по приемане на CGMES version 3.0 като пълномошен стандарт на IEC. Новата версия е изготвена с цел, да покрие всички изисквания към нивото на детайл и обмен на данни за изчислителни модели, изключвания в мрежата, различни противоаварийни схеми и свързана информация, съгласно изискванията на всички нормативни документи на ЕК. Всички бъдещи обмени на изчислителни модели във версия CGMES 3.0 ще бъдат покрити със софтуерния продукт Siemens PSS®ODMS, с предварителна подготовка със Siemens PSS®E.

Процедурите за обработка на входните данни и последващо изготвяне на изчислителните модели за оперативното планиране се изготвят в отдел „Електрически режими“. По този начин се обезпечава работата и на отдел „Оперативни режими“, на който беше разработена процедура за изготвяне на изчислителни модели за хоризонт „Два дни напред“ в UCTE-формат, чрез софтуерния продукт Siemens PSS®E.

Участва се в тестване и експлоатация на уеб базираната платформа на ENTSO-E за координиране на изключванията в електропреносната мрежа на пан-европейско ниво Outage Planning Coordination (OPC). OPC и Short-Term Adequacy (STA) са две от задължителните задачи вменени на Регионалните координационни центрове от Регламент (ЕС) 2017/1485.

След одобрението от националните регулатори на страните от регион Югоизточна Европа на последното изменение на „Методология за изчисление на междузонова преносна способност за пазарния интервал за ден напред и в рамките на деня“, в което беше отразена необходимостта от включване на изискванията за достигане на минимален праг от 70 % от преносния капацитет между търговските зони, като се спазват стандартите за безопасност за сигурна експлоатация на мрежата по Член 16(8) от Регламент (ЕС) 2019/943, бе необходимо да се предприемат следващи стъпки към изпълнението на новите изменения. От началото на месец февруари 2024 г. до средата на месец май 2024 г. бяха проведени срещи и обсъждания с представители на ECO, IPTO, TRANSELECTRICA и SELeNe относно избор на разработчик на web-базирана платформа, която ще бъде отговорна за предоставяне на услугата по прилагане на изискването за 70% при изчисление на капацитетите за „ден напред“ (DA 70% CC).

След обсъжданията и съгласно подготвените технически изисквания за избор на разработчик, SELeNe CC и операторите от регион SEE CCR решиха да следват подхода на открит търг. След оценка на офертите за доставчик е избран N-SIDE, който е добре познат доставчик в цяла Европа, има адекватни референции и реализира подобни проекти (най-важният е алгоритъмът EUPHEMIA, който е алгоритъмът за свързване на единната цена за Паневропейския пазар). Договорена е

споделена схема за права върху интелектуалната собственост между N-SIDE и SEleNe CC, като по този начин се избягва бъдещо блокиране от разработчика на софтуера.

По време на тестването на разработения инструмент, са идентифицирани няколко грешки от страна на участниците на операторите на България, Гърция и Румъния и на SEleNe CC, които възпрепятстват широкото тестване на няколко функционалности на разработения софтуер, правейки невъзможно организирането на външни паралелни тестове с участието на всички заинтересовани страни, т.е. операторите на регион SEE TSOs и SEleNe CC. Поради горе споменатите причини, се наложи операторите от регион SEE CCR да изпратят искане към Националните регулатори за промяна в методиката на срока на очаквания период на готовност. Промяната на срока на готовност от 1.01.2025 г. на 1.07.2025 г. ще позволи правилното тестване на разработения софтуер.

Одобрената обща за региона на Югоизточна Европа методология за изчисление на междузонова преносна способност за пазарните интервали месец и година напред за предварителното разпределяне на преносна способност, изготвена във връзка с изискване на Регламент (ЕС) 2016/1719, бе необходимо да бъде изменена в съответствие с направените промени в Методологията за изчисления на краткосрочните преносни способности. По този начин се постига уеднаквяване в начина на изчисление на междузоновата преносна способност за пазарните интервали ден напред/в рамките на деня и година/месец напред. Последната версия на изменената методика беше изпратена за публикуване на сайта на ENTSO-E за публични консултации от 19.01.2024 г. до 20.02.2024 г. След като бяха отразени някои забележки в методиката, на 13.05.2024 г. същата беше изпратена за одобрение към националните регулатори на страните в нашия регион от страна на IPTO от името на трите оператора. До края на 2024 г. не е получен отговор от страна на Националните регулатори.

Поради проблеми с прилагане на методология за разделяне на дългосрочни продукти към процеса по пресмятане и валидиране на междузонова преносна способност за пазарните интервали месец и година напред (Methodology for splitting long-term cross-zonal capacity for SEE capacity calculation region), от края на 2023 г. се провеждат срещи между представители на ECO, IPTO, TRANSELECTRICA и SEleNe, за изменение на същата. Все още не е постигнато съгласие между участниците и методиката остава непроменена към този момент.

Във връзка с изпълнение на услуга, изискуема като задължителна за предоставяне от страна на регионалните координационни центрове, през втората половина на 2024 г. бяха организирани срещи между представители на SEE SOR (ECO ЕАД, IPTO и TERNА) и SEleNe CC на тема S&P RC. Към края на 2024 г. е решено да бъде обсъдена и приета „пътна карта“ и предоставени изискуемите входни данни към процеса. Задачата е предвидено да бъде изпълнявана в „работна фаза“ след средата на 2026 г. Паралелно с гореописаната услуга бяха проведени и индикативни обсъждания на тема S&P of balancing capacity. Към края на 2024 не е известно методологията към тази задача да е одобрена от страна на националните регулатори и съответно не е известна датата на изпълнявана в „работна фаза“.

Към услугата CSA, предоставяна ежедневно от страна на SEleNe CC, бе обсъдено, прието и въведено в режим на ежедневно изпълнение допълнение на процеса касаещо изпълнение в „рамките на ден“ (процесът обхваща последните 12 часа „рамките на ден“).

3. Междусистемни обмени

ЦДУ получава графиците за междусистемен обмен (т.нар. „външни графици“) на търговските участници, въз основа на които изготвя почасов график на трансграничните обмени за контролната зона България и ги съгласува със системните оператори на съседните контролни зони (Румъния, Сърбия, Северна Македония, Гърция и Турция).

ЦДУ изготвя и предоставя на координационен център Север (Amprion GmbH), посредством европейската Верификационна платформа (RG CE Verification Platform) съгласувани с други контролни зони и блокове графици за почасови обмени на електроенергия (внос и/или износ), контролира изпълнението на техническите условия по подписаните меморандуми и двустранни споразумения, свързани с междусистемния обмен на електроенергия.

ЦДУ отчита, контролира и съгласува физическите обмени (15-минутни интервали, почасови и месечни) на електроенергия по всички междусистемни електропроводи (на държавна граница) със съответните системни оператори. Проверява „неумишлените отклонения“ от планирания обмен на електроенергия за българската ЕЕС при паралелна работа към синхронната зона на континентална Европа.

Дейностите по съгласуване на графици за междусистемен обмен, отчитането на физическите обмени на електроенергия се извършват в съответствие с Рамково Споразумение за работа в синхронната зона за регионална група Континентална Европа (Synchronous Area Framework Agreement for RC CE) и Правилата за търговия с електрическа енергия.

Понастоящем всички оператори изпращат във Верификационната платформа своите графици за обмен между управляваните от тях контролни зони, където те се валидират автоматично и всеки оператор може да проследи процеса по валидация посредством интернет достъп.

По данни от средствата за измерване и приведени към граница внос/износ на електроенергия през 2024 г. в българската ЕЕС са постъпили 6 908 453MWh електроенергия от съседните ЕЕС, а са изнесени 5 921 469 MWh.

През 2024 г. нетният физически износ на електроенергия от България е в размер на 986 984 MWh, което затвърждава тенденцията за намален износ от България през последните две години. Последното е обусловено основно по икономически причини и свързаността на българския електроенергиен пазар с този на страните от ЕС (пазарните обединения).

ЦДУ разпределя и предоставя преносна способност по междусистемните електропроводи и контролира използването на закупените права за пренос, съгласно одобрените от КЕВР Правила за разпределение на преносни способности по междусистемните сечения на България.

ЦДУ изпълнява функциите на национална кантора за предоставяне на единен идентификационен код за ENTSO-E (EIC) в сектор електроенергетика.

ЦДУ следи и контролира изпълнението на задълженията по Споразумението за междуоператорско компенсиране на загубите при преминаването на трансгранични потоци електроенергия, генерирани от други страни (ITC – механизъм на ENTSO-E). Споразумението съгласно Регламент 838/2010 е задължително за всички страни членки на ЕС, като е подписано от всички системни оператори в ENTSO-E. За нуждите на този механизъм, ЦДУ изготвя и изпраща всеки месец по шест модела (snapshot) на FTP-сървъра в Brauweiler (Amprion GmbH).

4. Финансово уреждане на „неумишлените отклонения“ при паралелна работа на българската ЕЕС в мрежата на ENTSO-E (FSkar)

От 1.06.2021 г. започна да действа методологията FSkar (Financial Settlement of Kdf, ACE and ramping period), съгласно която компенсирането на „неумишлените отклонения“ няма да става с компенсационни графици за електроенергия, а посредством функция за финансово уреждане (сетълмент) между системните оператори в преносната мрежа на ENTSO-E.

Съгласно FSkar „неумишлените отклонения“ се разделят на 3 компонента:

- отклонение от плановия обмен в следствие на действието на първичното регулиране (FCP Energy)
- отклонение от плановия обмен в следствие на действието на системите за автоматизирано диспечерско управление за плавно преодоляване на изменението в салдото на обмените между 2 пазарни интервала (Ramping energy). Съгласно FSkar периода на това действие („рампиране“) започва 5 минути преди следващия интервал и свършва 5 минути след неговото начало
- разликата между плановия обмен, реализираните физически обмени и горните 2 компонента представлява третата компонента – „неумишлен обмен“ (Unintended exchange)

След постъпване на всички входящи данни (планови обмени, реализирани физически потоци на граница, системна честота, национални цени от борсовите пазари ден напред и др.), Amprion изчислява стойностите на гореописаните компоненти (цена и количество) и изпраща подробни месечни справки за всеки 15-минутен интервал до операторите, които имат 4 работни дни да ги

потвърдят. След получаване на потвърждение от всички оператори Amprion изпраща данните за фактуриране от ЈАО.

5. Проектът IGCC (Международно сътрудничество по управление на мрежата)

В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) 2017/2195 (EBGL – Насоки за електроенергийно балансиране), ЕСО ЕАД е присъединен към платформата за нетиране на небалансите в реално време (IGCC). През 2024 г. сумарното количество на получените корекционни сигнали от платформата на IGCC за контролната зона на ЕСО е в размер на 339 GWh в посока износ и 197 GWh в посока внос.

6. Релейна защита

ЦДУ методически ръководи експлоатацията на релейните защиты, изчислява и задава настройки и контролира тяхното изпълнение. Извършва анализ на действието на релейните защиты и автоматиките в електропреносната мрежа.

За отчетния период са изчислени настройки за релейни защиты и издадени съответните заповеди и писма за 113 подстанции в мрежа 110 kV и 11 подстанции в мрежа 400 kV във връзка с едновременно протичащи инвестиционни дейности за модернизация и развитие на ЕЕС. За този период са издадени и 21 заповеди за ускорение на релейните защиты.

Осъществен е контрол и съдействие при работното проектиране на 94 обекта.

В 6 подстанции е работено по настройка, конфигуриране, тестване и въвеждане в експлоатация на цифрови ДЗШ.

Обработени бяха профилите на над 75 електропровода 110, 220 и 400 kV и съответно актуализирани базите данни за програмните комплекси ASYM WIN и NEPLAN. За определяне нивата на токовете на късо съединение се поддържат и актуализират базите данни и в перспектива от 10 години. Бяха предоставени необходимите данни за токове на късо съединение в 65 обекта за целите на проектиране. Изчислени и предоставени данни за оразмеряване на мълниезащитни проводници на 28 електропровода.

За извършени услуги на външни фирми по изчисляване на настройки за релейни защиты, съгласуване на работни проекти и настройки на релейни защиты, данни за токове на късо съединение, ЕСО ЕАД получи 700 730 лева с ДДС.

7. Системи за управление на ЕЕС в реално време

Продължи адаптирането и разширението на телекомуникационните възможности на SCADA/EMS в ТДУ. Базите на оперативните системи за ЦДУ и ТДУ бяха разширени с всички рехабилитирани и нововъведени в експлоатация обекти, присъединени към преносната мрежа на Р. България.

Продължи изпълнението на договора за модернизация на SCADA/EMS на ЦДУ, финансиран по НПВУ. Сключи се договор за модернизацията на SCADA за ОП с възможност за далечно резервиране, и продължи подготовката на обществената поръчка за модернизацията на дисплейните стени в ТДУ и ЦДУ.

Също така продължи експлоатацията на общоевропейската система за обмен на информация в реално време между диспечерските пунктове – EAS (ENTSO-E wide Awareness System). Проведени са тестове за работа със системата от диспечерите в ЦДУ.

Продължи разширяването на наблюдаемостта на преносната мрежа на съседните оператори; Продължава обучението и използването на мрежовият анализ в системата на ТДУ; Специалисти от ЦДУ взеха участие в изпитанията на рехабилитираните ВЕЦ от системно значение; Като част от обмен на информация с останалите системни оператори, координационните центрове и информационните системи на ENTSO-E, се използва новата комуникационна мрежа (Communication Network - CN).

8. Телекомуникационна мрежа, телемеханика и системи за автоматизация и управление на подстанции и непрекъсваемо захранване на апаратура за АСДУ⁸

Специалистите по АСДУ се включиха активно в разширението на оптичната телекомуникационна мрежа чрез сплайсване на оптични трасета, изградени със собствени сили с OPGW⁹ и ADSS¹⁰ кабели. Общата дължина на оптичната мрежа към края на 2024 г. е 8 745,8 км.

Телекомуникации

Телекомуникационната мрежа има сложна инфраструктура, обхващаща територията на цялата страна и включва устройства с различно предназначение и функционалност.

Телекомуникационната мрежа е основната среда, осигуряваща свързаността на системите, използвани за целите на:

- оперативното управление на ЕЕС;
- релейни защиты и пренос на команди за противоаварийна автоматика;
- осигуряване на WAN (wide area network) свързаност между локалните мрежи на ЦДУ и ТДУ;
- обмен на данни през комуникационната мрежа на ENTSO-E (PCN) с другите преносни оператори, членове на организацията, и с разчетни центрове на организацията.

През 2024 г., дейностите в частта телекомуникации включваха основно доставка и въвеждане в експлоатация на модерни оптични DWDM/MPLS (dense wavelength-division multiplexing/multi protocol label switching) телекомуникационни устройства за пренос на данни, както на SCADA системи, така и на друга оперативна информация. С изграждането на новата мултипротоколна мрежа значително се повиши нивото на информационна сигурност, чрез криптиране на физическо ниво на всички транспортни връзки. До края на 2024 г. бяха монтирани повече от 320 възела, както в обекти на ЕСО ЕАД, така и в обекти на производители със системно значение (АЕЦ, ВЕЦ, ТЕЦ).

Изграждането на нова защитена мрежа за пренос на данни за SCADA система ще продължи и през 2025 г. до осигуряване на пълно телекомуникационно покритие на всички обекти на ЕСО ЕАД със съществуваща оптична свързаност чрез OPGW.

Съвместно с това успешно се продължиха следните дейности:

- Доставка и въвеждане в експлоатация на устройства с възможност за пренос на команди за ускорение на релейни защиты за електропроводи 110, 220 и 400 kV
- Разширение на мрежите за оптичен пренос за комуникации на обекти с опорните пунктове
- Бяха изградени телекомуникационни линии до новоизградени обекти на производители на електроенергия от ВЕИ
- Беше разширена мрежата от гласови диспечерски връзки с включване на нови абонати към хибридните телефонни централи в опорните пунктове
- Бяха изградени всички заявени от звената в ЕСО телекомуникационни линии

Телемеханика и системи за автоматизация на подстанции

Телемеханиката и системите за автоматизация на подстанции осигуряват наблюдаемост на обекта, приемане, обработване и предаване към диспечерския пункт в реално време на телеинформация: телеизмервания, телесигнализации, показания на електромери (телеброене), стъпала на янсенови регулатори и получаване и изпълняване на команди за телеуправление, телерегулиране и управление на стъпалата на янсеновите регулатори.

⁸ АСДУ – автоматизирана система за диспечерско управление

⁹ OPGW – optical ground wire

¹⁰ ADSS кабел – all-dielectric self-supporting cable

През 2024 г. дейностите в частта телемеханика и системи за автоматизация на подстанции включваха основно работа по изграждане на системи за дистанционно управление в подстанции на ЕСО, включително новоизградени възлови станции на ЕСО за присъединяване на производители от ВЕИ, интегриране на допълнителни устройства във вече действащи системи за дистанционно управление, както и дейности по получаване и обработка на информация от новоизградени генериращи мощности – основно от възобновяеми източници. Прилагат се мерки по повишаване на сигурността на информацията и защита от кибератаки.

Като се използват увеличените ресурси на новата защитена мрежа за пренос на данни, се разработи и се въвежда в работа разширение на резервираната комуникационна схема между системните подстанции на ЕСО, производителите със системно значение и SCADA/EMS.

Непрекъсваемо захранване на апаратура за АСДУ

За нуждите от ел. захранване на апаратурата, изграждаща автоматизираната система за диспечерско управление се осигурява непрекъсваемо захранване, с което процесът на изпращане и получаване на информацията в “реално време” между диспечерските пунктове и обектите не се прекъсва.

През 2024 г., дейностите в частта непрекъсваемо захранване на апаратура за АСДУ включваха основно дейности по изграждане или модернизация на системи за резервирано захранване в обекти, които се подготвят за дистанционно управление.

Пренос на електрическа енергия

През 2024 г. ЕСО ЕАД продължи да извършва дейностите по експлоатация, поддръжка, разширение, реконструкция, модернизация и осигуряване на надеждното функциониране на електропреносната мрежа, включително наличието на всички необходими допълнителни услуги, поддръжане и развитие на спомагателни мрежи, ремонтни дейности и услуги в областта на енергетиката.

Електропроводни линии:

ЕСО ЕАД обслужва електропроводни линии с обща дължина от 16 152,39 км., в това число въздушни електропроводи 400 кV – 3 101,6 км., 220 кV – 2 710,9 км. и 110 кV – 10 294,24 км., 60 кV – 11,84 км. и кабелни електропроводи 110 и 400 кV – 33,81 км.

Инвестиционните дейности, извършени по програмата за 2024 г. са следните:

Завършено изграждане и реконструкция на общо 230 км. електропроводни линии. Подменено е м.з.в. с OPGW на 217,5 км. ВЛ по възлагане и 312 км. със собствени сили. Завършени бяха следните обекти:

- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Емона“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Ерма“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Малево-Славяново“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Клокотница“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Обединение“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Мрамор“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Зайчино“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Керамик“;

Обекти, чиято подготовка и изпълнение на СМР е започнала през 2024 г. с очаквано завършване през 2025 г. са следните:

- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Галатя“;

- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Цимбала-Граничар“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Бодрост“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Щастливеца“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Бутан“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Климентово“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Манастирица“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Орловец“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Вишеград от ст.№213“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Войвода“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Златаров“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Рид“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Лисец“;
- Реконструкция на ВЛ 110 кV „Семчиново“

През 2024 г. са извършени следните дейности по ремонт и поддръжка:

- Възстановена е антикорозионната защита (АКЗ) на 1208 бр. стълба;
- Подменено е 201,6 км. стоманено поцинковано м.з.в.;
- Монтирани са 40 бр. дистанционери на фазови проводници;
- Монтирани са 861 бр. виброгасители;
- Овландени са габаритите на 2 бр. междустълбия с пресичания;
- Монтирани са 345 ОЖ табели;
- Укрепени са 2 бр. стълбове в опасни зони;
- Подменени са 1002 бр. изолаторни вериги;
- Подменени са обтяжките на 23 бр. стълба;
- Възстановени са възникнали аварийни ситуации на 20 бр. електропровода;
- Почистени са просеки на въздушни линии – 4 670 дка. по възлагане и 7 756 дка. със собствени сили

Електрически подстанции:

ЕСО ЕАД обслужва 303 електрически подстанции в това число: подстанции 400/220 кV – 2 бр., подстанции 400/220/110 кV – 6 бр., подстанции 400/110 кV – 7 бр., възлова подстанция 400 кV – 1 бр., възлова подстанция 110 кV – 8 бр., възлова подстанция 20 кV – 1 бр., 220/110 кV – 16 бр. и 262 броя подстанции 110/Ср. Н.

Съгласно утвърдената инвестиционна програма на ЕСО ЕАД за 2024 г. през годината са завършени следните:

- п/ст „Дулово“ - Реконструкция на ОРУ 110 кV
- п/ст „Брезник“ - Реконструкция на ОРУ 110 кV
- п/ст „Провадия“ - Реконструкция на ОРУ 110 кV

- п/ст „ОРУ ТЕЦ Сливен“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Луковит“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Дулово“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Хисар“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Попинци“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Зелин“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Ален Мак“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Вълчедръм“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП,СОТ,ВН и ПИС
- п/ст „Вълчи дол“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП,СОТ,ВН и ПИС
- п/ст „Кресна“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП,СОТ,ВН и ПИС
- п/ст „Искър-индустрия“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Велинград“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП,СОТ,ВН и ПИС
- п/ст „Грудово“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП,СОТ,ВН и ПИС
- п/ст „Стралджа“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП,СОТ,ВН и ПИС
- п/ст „Емка“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Сливен индустрия“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Христо Проданов“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Търговище 2“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Лазур“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV

През 2024 г. стартира изпълнението на нови обекти от ИП и ПРП на ЕСО ЕАД, които ще продължат и през 2025 г. - строително-монтажни работи по рехабилитация на присъединявания, реконструкция на ОРУ 110 kV, монтаж на разединители и локални контролери към система за дистанционно управление, някои от които са:

- п/ст „Момчилград“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Хаджи Димитър“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Гоце Делчев“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Никопол“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Русаля“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Харманли“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV

Стартира и подготовката на проектни документации и процедури за избор на изпълнител на строително-монтажни работи за реконструкция на следните обекти:

- п/ст „Червен бряг“ – Изграждане на нова сграда и КРУ
- п/ст „Кюстендил“ – проектиране ново поле
- п/ст „Пазарджик“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Гълъбово“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Тръстеник поле“- проектиране ново поле
- п/ст „Бойчиновци“ – проектиране ново поле

- п/ст „Джумая“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Речица“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Алдомировци поле“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Полски Тръмбеш“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Алеко поле“ – Проектиране и изграждане на две нови полета
- п/ст „Костинброд“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV и ЗРУ 20 kV
- п/ст „Петрич“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- ОРУ ТЕЦ Република - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП, СОТ, ВН и ПИС
- п/ст „Генерал Тошево“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Фаворит“ – Реконструкция на ОРУ 110 kV
- ОРУ ТЕЦ Република - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП, СОТ, ВН и ПИС
- п/ст „Приморско“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV и изграждане на САУП, СОТ, ВН и ПИС
- п/ст „Ботевград“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Гервел“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Кубрат“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Своге“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Стражица“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Сопот“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Конски дол“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Търговище 1“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „София Изток“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV
- п/ст „Дебелт“ - Реконструкция на ОРУ 110 kV

Обекти, чието изграждане е планирано със собствени сили /по РП и ИП/

Завършени са предвидените ремонтни дейности по командни табла собствени нужди постоянно и променливо напрежение и централна сигнализация .

По програмата за ремонт и поддръжка през 2024 г. бяха извършени монтажни дейности по ремонт и подмяна на следните съоръжения:

- Отстраняване неизправност на прекъсвачи ВН с SF6 /ремонт, възстановяване на нормална функционалност, допълване с SF6/ – **19 бр.**
- Извършени инспекции, техническо обслужване, функционални проверки и настройки на прекъсвачи 110, 220 и 400 kV – общо **264 бр.**
- Рециклиране на елегаз SF6 – **6 бр.**
- Ремонт прекъсвачи тип ММО – **1 бр.**
- Монтаж на нови елегазови прекъсвачи 110 kV – **42 бр.**
- Демонтаж на високомощни елегазови прекъсвачи и ММО – **4 бр.**
- Подмяна на разединители високо напрежение – **88 бр.**
- Подмяна на токови измервателни трансформатори високо напрежение – **294 бр.**
- Подмяна на напреженови измервателни трансформатори високо напрежение – **138 бр.**

- Подмяна на КИТ – **21 бр.**
- Подмяна на автоматика за регулиране на напрежението – **21 бр.**
- Подмяна на плавно регулируеми реактори – **29 бр.**
- Подмяна на вентилни отводи средно напрежение – **553 бр.**
- Подмяна на цифрови релейни защиты средно напрежение – **727 бр.**
- Подмяна на активни съпротивления – **20 бр.**
- Подмяна на локални контролери – **125 бр.**
- Подмяна на акумулаторни батерии – **16 бр.**
- Подмяна на токоизправители – **24 бр.**

Ремонт на сгради и сгради на подстанции - целта на ремонтните работи е поддържане на сградите в нормално техническо състояние и своевременно отстраняване на аварийни или пред-аварийни състояния на сградите и инсталациите им. От заложените в „Програма за ремонт и поддръжка на ЕСО ЕАД за 2024 г.” 169 обекта, към 31.12.2024 г. са завършени 131 от тях или 77%.

Ремонт строително-конструктивна част на подстанции – целта на ремонтите е поддръжка на строителните конструкции за съоръжения в ОРУ на подстанции в нормално техническо и експлоатационно състояние. От заложените в „Програма за ремонт и поддръжка на ЕСО ЕАД за 2024 г.” 71 обекта, към 31.12.2024 г. са завършени 60 от тях или 84%.

Изпълнение на аварийни ремонти на сгради и съоръжения – целта е в кратки срокове след настъпването на аварията да се възстанови експлоатационната годност на сградите и съоръженията. Предварително в програмата не е възможно да се заложат обекти, но от възникналите за 2024 г. 5 аварийни обекта, са завършени дейностите на 5 от тях или 100%.

Силови трансформатори:

В изпълнение на Инвестиционна програма към 31.12.2024 г. са стартирани обществени поръчки за избор на изпълнител за:

- Доставка на силови трансформатори 110 kV с мощност 50 000 kVA, 110/21/(6.3) kV, 110/21/6.6 kV и 110/21-21/(6.3) kV (Финансирана/съфинансирана по Националния план за възстановяване и устойчивост със средства на Европейския съюз по Механизма за възстановяване и устойчивост, Инвестиция С4.14) – избран е изпълнител, но има подадени жалби към КЗК.
- Доставка на апарати за измерване на активното съпротивление на трансформаторни намотки и за измерване на изолационното съпротивление на силови трансформатори” Обособена позиция № 1 - „Доставка на апарат за измерване на активното съпротивление на трансформаторни намотки” Обособена позиция № 2 - „Доставка на апарат за измерване на изолационното съпротивление на силови трансформатори” – доставени.
- Доставка на проходни изводи високо напрежение“ - Обособена позиция № 1 - „Доставка на три броя проходни изводи 110 kV за подмяна на проходни изводи тип RTXf 123-550/2000 CSI I с дължина на потопяемата част 1035 мм.“ Обособена позиция № 2 - „Доставка на шест броя проходни изводи 110 kV за подмяна на проходни изводи тип RTXf 123-550/2000 CSI I с дължина на потопяемата част 725 мм.“ Обособена позиция № 3 – „Доставка на един брой проходен извод 400 kV за подмяна на съществуващ такъв, тип GOE 1425-1150-3150-0.6“ – прекратена поради липса на участници.

- Доставен е 1 бр. преносим уред за определяне на плътност на трансформаторно масло за ЦЛЕМ Варна.
- Доставен е апарат за определяне на цвят за ЦЛЕМ Пловдив.

В изпълнение на Ремонтна програма към 31.12.2024 г. няма стартирани обществени поръчки за избор на изпълнител. Сключени са четири договора по проведени вътрешно конкурентни избори (ВКИ) по рамково споразумение за „**Демонтаж, транспорт и монтаж на силови трансформатори 10 ÷ 50 MVA/123 kV**“ – дог. № 005-МЕР/19.01.2024 г., дог. № 0058-МЕР/20.05.2024 г., дог. № 0073-МЕР/05.06.2024 г., дог. № 0083-МЕР/27.06.2024 г. и № 0164-МЕР/16.12.2024 г.

Към 31.12.2024 г. е извършена ревизия и профилактика на 301 бр. силови трансформатори и автотрансформатори на ЕСО ЕАД.

Към 31.12.2024 г. е извършван текущ контрол при експлоатация на маслонапълнени съоръжения както следва:

- **ЦЛЕМ София** – издадени протоколи за периода общо 1 170 бр., от които 1 070 бр. за ЕСО и 100 бр. за външни клиенти на стойност 20 227,39 лв. без ДДС;
- **ЦЛЕМ Пловдив** – издадени протоколи за периода общо 672 бр., от които 662 бр. за ЕСО и 10 бр. за външни клиенти на стойност 3 280.00 лв., без ДДС;
- **ЦЛЕМ Варна** – издадени протоколи за периода общо 580 бр., от които 556 бр. за ЕСО и 24 бр. за външни клиенти на стойност 11 632,87 лв., без ДДС;
- **БРТМ Пловдив** – преработено старо масло за нуждите на ЕСО ЕАД – 238,505 тона. Предадено годно масло на УМЕР за подмяна и доливане 216,452 тона.
- **Подвижна високоволтова лаборатория Варна** – издадени протоколи за периода общо 102 бр. за ЕСО и 16 бр. за външни клиенти на стойност 6 004,04 лв., без ДДС.

Присъединяване:

По дейности, свързани с присъединяване на обекти към електропреносната мрежа на ЕСО ЕАД, по реда на Наредба № 6 от 04.04.2014 г. за присъединяване на производители и клиенти на електрическа енергия към преносната или към разпределителните електрически мрежи (отм.) и Наредба № 6 от 28.03.2024 г. за присъединяване на обекти към електрическите мрежи (обн., ДВ, бр. 28 от 2.04.2024 г., в сила от 2.04.2024 г.), Закон за енергетиката и ЗЕВИ, са определени условията и техническите изисквания за присъединяване на обекти към електропреносната мрежа на ЕСО ЕАД, както следва:

- Извършени проучвания - 930 бр.
- Сключени предварителни договори - 501 бр.
- Сключени договори за възлагане - 28 бр.
- Сключени окончателни договори - 569 бр.
 - с електроразпределителни дружества - 510 бр.
 - с клиенти - 11 бр.
 - с производители - 48 бр.
- Сключени допълнителни споразумения – 392 бр.
- Дълготрайните материални активи, прехвърлени в собственост на ЕСО ЕАД или изградени от дружеството и въведени в експлоатация от изпълнени договори за присъединяване към електропреносната мрежа са на обща стойност 38 315 983,41 лв. без ДДС.

По утвърден ценоразпис на ЕСО ЕАД са заплатени 699 броя проучвания на условията за присъединяване към електропреносната мрежа и 220 броя съгласувания на проекти на външни организации/инвеститори.

Поддръжката и актуализацията на базата данни за електропроводите и подстанциите се извършва чрез внедрените програмни продукти SAP/R3 и Географска информационна система (ГИС). През 2024 г. продължи актуализацията на техническата структура и администрирането на технически архив за собствените обекти.

Стандарти и типови проекти

През 2024 г. основно е работено по електрическата част от проект на CEER (Съвет на европейските енергийни регулатори). Проектът е свързан с определяне на ефективността на разходите на преносните оператори и сравнение с най-добрите европейски практики.

Техническата политика „Измерване и оценка на състоянието на заземителни инсталации на електрически уредби и съоръжения за променливо напрежение над 1 kV и фирмен стандарт „Локални контролери“ беше преработена и допълнена. Във връзка с настъпили промени на стандартизационни документи, са актуализирани част от изготвените фирмени стандарти.

Измерване на електрическа енергия, информационни и комуникационни технологии

През 2024 г. са извършени следните дейности:

- Осъществяване на цялостна поддръжка на измервателните системи, в т.ч. средства за измерване, измервателни вериги, спомагателни, комуникационни и сигнализационни вериги във всички обекти от електропреносната система. Обслужват се 540 подстанции/обекти с различна собственост (на ЕСО и присъединени към електропреносната система лица) и общо 4 582 системи за търговско и техническо измерване на електрическата енергия.
- Осъществяване на контрол и извършване на задължителни метрологични проверки на търговски електромери, електромери на междусистемни електропроводи и бруто електромери съгласно Закона за измерванията – 567 бр. в рамките на страната и проверка на електромери на междусистемни електропроводи, собственост на съседни оператори на електропреносни мрежи, в съответствие с договореностите по подписаните Operational Agreements – 28 бр.
- Контрол на извършваните ведомствени метрологични проверки на технически средства за измерване, участващи в баланси по подстанции ВН/СрН и електропроводи - 323 бр.
- Организационно-техническо осигуряване и координиране на подмяна на търговски и технически електромери с нови. Конфигуриране и въвеждане на новите електромери в система за дистанционен отчет ID Specto и настройка на комуникационната свързаност за своевременно осъществяване на дистанционен отчет.
- Методически контрол при извършване на частична рехабилитация и осъвременяване на системите за дистанционно отчитане чрез инсталиране на съвременно IP базирано решение за комуникация с 264 бр. електромери чрез монтаж на налични модеми, рутери и нови GSM/GPRS модули за дистанционен отчет на електромери.
- Задаване на инструкции и шаблон за параметризиране и програмиране на 1 068 бр. средства за измерване при необходимост от промяна на измерването в точка на присъединяване към електропреносната мрежа.
- Частична рехабилитация чрез подмяна на токови/напреженови трансформатори, подмяна на измервателни вериги, опроводяване на шкафове, монтаж на сигнални устройства, защиты от пренапрежение или др. в собствени на дружеството и чужди обекти.
- Въведени в експлоатация 14 бр. нови точки за дистанционно отчитане.

- Извършени са общо 3 104 бр. проверки и обслужване на точки на търговско измерване.
- Снемане и анализ на векторна диаграма под товар на търговски електромери.
- Проверки и контрол на схемите на свързване и на техническата изправност на средствата за търговско измерване на база извършваните анализи на записите в статичните електромери.
- Проверки за неоторизирана намеса в работата на средствата за търговско измерване, целящи неправилно или неточно измерване на електроенергия.
- Изготвяне на становища за привеждане на измервателни системи в съответствие с нормативната уредба и по повод получени искания за присъединяване на нови потребители.
- Изготвяне на становища и технически задания за изграждане на нови измервателни системи и участие при изработката на технически задания за реконструкция на съществуващи обекти.
- Изготвяне на становища по предоставени за преглед проекти по сключени договори за присъединяване и/или за реконструкция, рехабилитация и разширение на електропреносната мрежа – 219 бр.
- Изготвяне на становища по искания за присъединяване на крайни клиенти, производители и обекти на оператори за съхранение на ел. енергия (близо 2 000 бр.) и участие в 44 бр. заседания на постоянния технически съвет за присъединяване на нови обекти, в т.ч. и участие в изготвяне и редакция на протоколи от заседанията.
- Преглед, корекция и последващо съгласуване на повече от 1 000 бр. становища, предварителни и окончателни договори за присъединяване на нови обекти към електропреносната мрежа;
- Организиране и провеждане на тръжни процедури по реда на ЗОП за доставка и/или метрологично обслужване на основно оборудване и апаратура, свързани с измерването на електрическа енергия - електромери, комуникационни устройства за дистанционен отчет, еталонна апаратура, както и такива за поддръжка и разширение на системите за дистанционен отчет;
- Дистанционно отчитане на електромери, валидация и последваща обработка за осигуряване на необходимите данни за измерени количества електрическа енергия с цел обезпечаване функционирането на пазара на електрическа енергия в Р България и изпълнение лицензионните задължения на дружеството.

През 2024 г. със собствен човешки ресурс бяха развити следните комуникационни и информационни системи:

- Разширение на обхвата на изграденото IP/MPLS комуникационно решение, работещо върху собствени оптични (OPGW) трасета, като са реализирани скорости на пренос от 10 GB/s.
- Модернизация и разширение на виртуална и високонадеждна инфраструктура чрез клъстериране на услугите, базирана на VMware и HyperV решения, която обхваща всички критични бизнес процеси за дружеството.
- Извърши се успешно надграждане на платформата за виртуализация Microsoft Hyper-V до версия 2024, което позволи по-пълна интеграция на услугите предоставяни от корпоративната мрежа с облачната инфраструктура на Microsoft.
- Доразвита е единната система за управление, контрол и мониторинг на печата в цялото дружество.

През 2024 г. интензивно продължи работата на вътрешния екип за разработка на софтуерни приложения за ползване в рамките на Дружеството, както и за предоставяне на услуги към външни контрагенти в интернет пространството. Системите, по които е реализирана нова функционалност, разработена изцяло от служители на ЕСО ЕАД, са:

- Ежедневно текущо обновяване на сайта на дружеството, включващо разработка на нови рубрики като: *Проект Цифрова трансформация на електропреносната мрежа; Присъединяване; Прогнозни цени на балансираща енергия* и др.
- Текуща поддръжка и развитие на системите за обработка, валидиране и предоставяне на данни от измерване на ел. енергия.
- Участие в дейностите по проектите за пазарна интеграция на българската пазарна зона към общия пазар ден напред. Изграждане на SFTP¹¹ за обмен на данни за участниците в проектите.
- Разработване и внедряване на софтуерен продукт за обезпечаване дигитализацията на процесите и процедурите по присъединяване към електропреносната мрежа и електронен обмен на информация с външни ползватели.
- Разработка и внедряване на модул в помощ на дейностите по регулиране, включващ следните функции: визуализация на приоритетните списъци от MMS системата в това число за автоматично и ръчно регулиране, функционалност за ръчно активиране от този списък; изготвяне на журнал на промените и диспечерски дневник; поблоково разпределение на енергия за нуждите на SCADA.
- Софтуерно обезпечаване на новата методология за прогнозни цени за балансираща енергия.
- Софтуерно обезпечаване и автоматизиране на процесите по проект IDA(Intraday auctions).

През 2024 г. продължи развитието и поддръжката на компютърната мрежа и информационните системи в ЦДУ и ТДУ. Основните акценти в работата през 2024 г. бяха:

- Цялостна интеграция на офисните компютърни мрежи в ЦДУ и ТДУ с тези в останалите подразделения на ЕСО ЕАД.
- Продължи внедряването на съвременни информационни технологии за групова работа - споделени пространства за съхранение в облака, защитен и сигурен отдалечен достъп и др.
- Продължи работата по информационното и комуникационно осигуряване на Проекта за оперативно планиране на ENTSO-E (*OPDE*). Извършва се регулярно обновяване на софтуера на двата крайни комуникационни възела на ЕСО, част от ENTSO-E *Communication and Connectivity Service Platform (ECCo-SP)*. Функционалността на клиентските компоненти се използва и за изпращане на информация, свързана с процесите *CGMA (Common Grid Model Alignment)* и *STA (Short Term Adequacy)*. Комуникационната свързаност на двата крайни възела – *OPDE Acceptance* и *OPDE Production* с централизираните софтуерни компоненти на ENTSO-E е реализирана по защитен и сигурен начин с използване на *PCN (Pan-European Communication Network)*.
- Продължи участието в процеса по реализация на Плана за сигурност на ENTSO-E - *MVS Security Plan*. Във връзка с Плана беше проведен одит на наличните политики за информационна сигурност по отношение на ресурсите, обезпечавачи създаването, обработката и обмена на информация, свързана с Платформата *OPDE* на ENTSO-E, както и съответствието им със стандарта за информационна сигурност БДС EN ISO/IEC 27001.
- Беше разширена съществуващата информационната система за междусистемни обмени с възможност за съгласуване на информация, свързана с процесите *IGCC* и *PICASSO* като информационният обмен се извършва изцяло през *Електронната магистрала (Electronic Highway)* на ENTSO-E;
- Продължи работата по планиране и реализиране на промени в информационните системи във връзка с присъединяване към балансиращите платформи *PICASSO (Platform for the International Coordination of Automatic Frequency Restoration Reserves)* и *MARI (Manually Activated Reserves Initiative)*.

¹¹ SFTP - Secure File Transfer Protocol

- Бяха инсталирани, конфигурирани и успешно тествани специализирани комуникационни възли (*ECP IOP Endpoint* и *ECP Prod Endpoint*) за връзка с централизираните услуги на Платформата PICASSO.
- В съответствие с Регулация на Европейската Комисия 543/2013 се осигурява и обезпечават изпращането на информация за работата на ЕЕС към Платформата за прозрачност на ENTSO-E като основните дейности бяха насочени към преминаване от предаване на информация с периодичност 1 час към периодичност 15 минути.
- Подготвена е миграция от SDH към MPLS мрежата на системата за регистриране на бавни преходни процеси – *PQSacada Sapphire*. Дейността по въвеждането в експлоатация на новите комуникационни линии е предвидена да се осъществи през 2025 г.
- Оптимизира се употребата на хардуер – компютърни работни станции в различни мрежови сегменти, като се интегрираха към едно място различни функционалности. Увеличи се употребата на преносими компютри, които успешно заместиха част от стационарните.
- Извежда се от експлоатация старата и амортизирана периферна техника, която не е част от централизираната система за печат. Редуцира се номенклатурата и покупката на голям набор от консумативи за офис техника.
- Продължен е процесът по повишаване на информационната сигурност, чрез използване на задълбочени идентификационни и удостоверителни методи за достъп на служителите до ресурсите.
- Работи се по предаване на знания, добри практики и указания между звената на територията на страната, с цел постигане на хомогенна среда – еднаквост в типове компютърни станции и софтуерни инсталации.

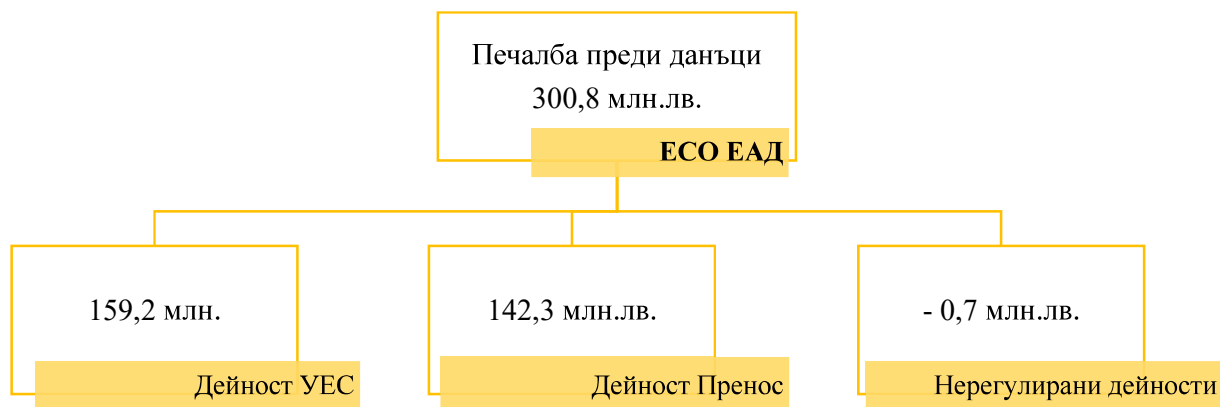
Информация за основните нематериални ресурси съгласно чл. 39, ал.2 от Закона за счетоводството

Дружеството няма нематериални ресурси, които да оказват влияние на бизнес модели и тези ресурси да са източник за създаване на стойност за предприятието.

През 2024 г. в дружеството не са извършвани научно-изследователска и развойна дейности.

РАЗДЕЛ V – ФИНАНСОВ ОТЧЕТ И АНАЛИЗ

Финансов отчет

Общо реализираните приходи на дружеството за 2024 г. са в размер на 1 388 759 хил. лв., в това число приходи от продажба в размер на 1 201 499 хил. лв., други приходи от дейността 180 094 хил. лв., признати приходи от реинтеграция в размер на 1 779 хил. лв. във връзка с настъпили благоприятни промени в очакваните кредитни загуби на финансовите инструменти (вземания) и на основание §5.5.14. от МСФО 9, печалба от продажба на нетекущи активи 4 хил. лв. и финансови приходи 5 383 хил. лв.

Общо отчетените разходи на дружеството за същия период са 1 087 973 хил. лв., в това число финансови разходи 1 073 хил. лв.

Финансовият резултат за 2024 г. преди данъци и друг всеобхватен доход е печалба в размер на 300 786 хил. лв. След отчитане на приходи и разходи за данъци върху дохода, както и разход за национален допълнителен данък за периода януари – декември 2024 г. печалбата е намалена на 265 184 хил. лв.

Дейност управление на електроенергийната система

Приходите от дейността по управление на електроенергийната система (УЕС) са в размер на 704 633 хил. лв., в това число приходи от продажба в размер на 694 594 хил. лв., други приходи от дейността 8 026 хил. лв., признати приходи от реинтеграция в размер на 1 484 хил. лв. във връзка с настъпили благоприятни промени в очакваните кредитни загуби на финансовите инструменти (вземания) и на основание §5.5.14. от МСФО 9 и финансови приходи 529 хил. лв.

Към 31.12.2024 г. разходите на дейност УЕС са 545 448 хил. лв., в това число финансови разходи 128 хил.лв. Финансовият резултат от дейността е печалба в размер на 159 185 хил. лв.

Дейност пренос на електрическа енергия

Приходите от дейността пренос за периода януари-декември 2024 г. са в размер на 683 867 хил. лв., в това число приходи от продажба в размер на 506 905 хил. лв., други приходи от дейността 171 823 хил. лв., признати приходи от реинтеграция в размер на 294 хил. лв. във връзка с настъпили благоприятните промени в очакваните кредитни загуби на финансовите инструменти (вземания) и на основание §5.5.14. от МСФО 9, печалба от продажба на нетекущи активи 4 хил. лв. и финансови приходи 4 841 хил. лв.

Разходите към м. декември 2024 г. за тази дейност са 541 574 хил. лв., в това число финансови разходи 944 хил.лв. Финансовият резултат от дейност Пренос е печалба в размер на 142 293 хил. лв.

Нерегулирани дейности

Това са дейности, които не са регулирани и са извън обхвата на дейността по лицензията на ЕСО ЕАД.

Почивен дом Енерго 2

Приходите за 2024 г. за тази дейност са в размер на 259 хил. лв., а отчетените разходи са в размер на 860 хил. лв. Финансовият резултат от тази дейност съответно е загуба в размер на 600 хил. лв.

Телекомуникационни услуги

Дейността „Телекомуникационни услуги“ стартира от м. април 2024 г. и към отчетния период няма реализирани приходи, тъй като процесите са в начален етап.

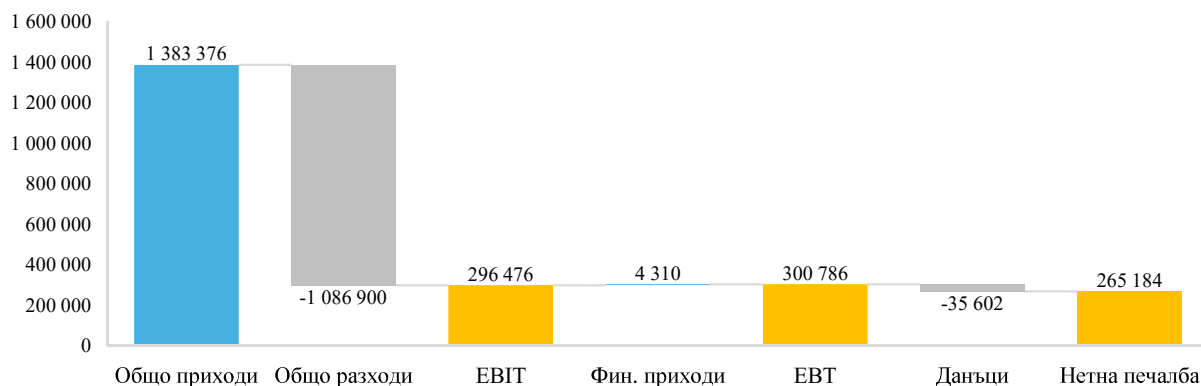
Отчетените разходи към 31.12.2024 г. са в размер на 91 хил. лв. и съответно загуба в същия размер.

Основно влияние върху финансовия резултат през 2024 г. оказват следните фактори:

- Ценовите и регулаторни решения на КЕВР
- Увеличение на приходите от цени за достъп, поради по-високи отчетени среднопретеглени цени за 2024 г., спрямо 2023 г.
- Намаление на разходите за закупуване на енергия за технологичен разход по пренос спрямо периода януари-декември на 2023 г., поради по-ниската отчетена покупна цена за 2024 г.
- Отчетено е влиянието и на балансиращия пазар, както и на платформите за салдиране на небалансите, към които ЕСО е присъединено.
На основание Протоколно решение на КЕВР от 28.06.2024 г., комисията задължи ЕСО ЕАД да извърши вторичен сетълмент за 19.05.2024 г. поради високите цени на електрическата енергия за недостиг в същия ден и да изплати 30 820 хил. лв. на пазарните участници като компенсация.
- Начислена компенсация за второ полугодие на 2024 г., съгласно Актуализирана програма за компенсиране на разходите за небитови крайни клиенти за електрическа енергия за периода 01.07.2024 г. – 31.12.2024 г., приета с Решение № 654 от 18.09.2024 г. на МС
- Намаление на приходите от присъединяване с 12 159 хил. лв. спрямо 2023 г.
- Намаление на приходите от цена пренос с 19,02%, поради отчетената по-ниска среднопретеглена цена с 20,77%, за 2024 г., съпоставена с 2023 г.

В заключение следва да се отбележи, че финансовото състояние на Дружеството зависи в голяма степен от външни фактори като потреблението и производството на електроенергия, цената на електрическата енергия на европейските борсови пазари и в региона, измененията в Закона за енергетиката, както и решенията на КЕВР.

Финансов резултат за 2024 г

Финансов анализ

Анализът на основните финансови показатели е изготвен на базата на данните от отчета за финансовото състояние на ЕСО ЕАД за 2024 г. и за същия период на предходната година.

ПОКАЗАТЕЛИ	Отчет 2023 г.	Отчет 2024 г.
Показатели за ефективност		
Коефициент на ефективност на разходите	1,2556	1,2765
Коефициент на ефективност на приходите	0,7964	0,7834
Показатели за рентабилност		
Коефициент на рентабилност на приходите от продажби	0,1837	0,1919
Коефициент на рентабилност на собствения капитал	0,0994	0,0898
Коефициент на рентабилност на пасивите	0,1888	0,1776
Коефициент на капитализация на активите	0,0651	0,0596
Показатели за ликвидност		
Коефициент на обща ликвидност	3,6355	3,4981
Коефициент на бърза ликвидност	3,4706	3,3356
Коефициент на незабавна ликвидност	2,7564	2,7338
Коефициент на абсолютна ликвидност	2,7564	2,7338
Показатели за финансова автономност		
Коефициент на финансова автономност	1,8999	1,9785
Коефициент на задлъжнялост	0,5263	0,5054
Коефициент на финансиране на дълготрайните активи	1,2141	1,2089
Коефициент на финансиране на краткотрайните активи	4,1107	4,1327

Коефициентът за ефективност на разходите се подобрява спрямо предходния отчетен период и показва, че при използването на 1 лв. разход Дружеството получава приход от 1,2765 лв. за периода януари – декември на 2024 г. За 2023 г. срещу 1 лв. разход Дружеството е получавало приход от 1,2556 лв.

Коефициентът на рентабилност на приходите от продажби се увеличава поради по-високата отчетена печалба след данъци на Дружеството за 2024 г. Така на всеки 1 лев приход дружеството е реализирало печалба в размер на 0,1919 лв., спрямо реализираната печалба от 0,1837 лв. за 2023 г.

Коефициентът на рентабилност на собствения капитал към 31.12.2024 г. леко спада на 0,0898 в резултат на по-високия собствен капитал на Дружеството за 2024 г. Влияние оказва по-високия финансов резултат от минали периоди и увеличението преоценъчен резерв във връзка с извършената през 2024 г. преоценка на дълготрайните активи.

Коефициентът за общата ликвидност е положителна величина, но бележи намаление от 3,6355 на 3,4981 в отчета за периода януари – декември 2024 г., в резултат на увеличението на краткосрочните задължения с 19,27% поради по-високи търговски задължения, начислени данъци и други текущи задължения.

Коефициентът за абсолютна ликвидност за 2024 г. е изчислен в размер на 2,7338, като се намалява спрямо 2023 г., (2,7564) което се дължи увеличението краткосрочни задължения спрямо периода януари – декември на предходната година.

В изпълнение изискванията на Регламент (ЕС) 2019/943 – за гарантиране и осигуряване на необходимите парични средства за изпълнение на инвестиционните проекти от общ интерес и от национално значение, и с цел финансиране на обекти от Оперативното споразумение за изпълнение на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, парични средства в размер на 707 367 хил. лв. (към 31.12.2024 г.) са заделени и съответно „блокирани“ в банкови сметки със специално предназначение.

Коефициентът за финансова автономност за 2024 г. е 1,9785, като се увеличава спрямо 2023 г., когато е бил 1,8999. Увеличението е поради по-високия със 17,22% собствен капитал на Дружеството, във връзка измененията на преоценъчния резерв и по-високия финансов резултат от минали периоди.

Коефициентът на задлъжнялост на Дружеството за 2024 г. е 0,5054 и бележи намаление спрямо същия период на 2023 г. (0,5263), отново поради влиянието на собствения капитал.

Преглед на рисковете, които дружеството е идентифицирало

Политиката на Дружеството за управление на риска е развита така, че да идентифицира, анализира и управлява рисковете, с които се сблъсква Дружеството, да установява лимити за поемане на рискове и контроли, да наблюдава рисковете и съответствието с установените лимити.

Кредитен и финансов риск за ЕСО ЕАД се състои във вероятността от реализация на финансова загуба в ситуации, при които клиент или страна по финансов инструмент не успеят да изпълнят своите договорни задължения.

Ръководството на дружеството прилага политика за оценяване на кредитния риск, като извършва текущо наблюдение, анализ и оценка на клиентите със значителен кредитен риск. При прилагането на кредитна политика, ЕСО ЕАД анализира всеки нов клиент поотделно за кредитоспособността, преди да предложи стандартните условия за плащане и доставка. Прегледът на Дружеството включва външни оценки, когато е възможно, а в някои случаи банкови референции.

По отношение на останалите търговски вземания, Дружеството не е изложено на значителен кредитен риск към нито един отделен контрагент или към група от контрагенти. Търговските вземания се състоят предимно от клиенти в националния енергиен сектор. На базата на исторически показатели, ръководството счита, че кредитната оценка на търговски вземания, които не са с изтекъл падеж, е добра. Експозицията към кредитен риск е в резултат на индивидуалните характеристики на отделните клиенти. Въпреки това, ръководството отчита риск от неизпълнение на индустрията и страната, в която клиентите оперират, тъй като тези фактори могат да окажат влияние върху кредитния риск, особено в момента на влошаващи се икономически условия.

За обезпечаване на вземанията си по търговските договори за трансграничен капацитет, за предоставяне на мрежовите услуги „достъп“ и „пренос“ до/през електропреносната мрежа и за балансираща енергия, дружеството получава от участниците в търговете за предоставяне на

физическо право за пренос и контрагентите по договорите за балансиране, достъп и пренос обезпечения под формата на парични депозити или банкови гаранции.

Въз основа на мониторинга на кредитния риск на клиентите Дружеството начислява обезценка, съгласно МСФО 9 Финансови инструменти, която представлява приблизителна оценка за възникнали загуби по отношение на търговските и други вземания, както следва:

- Начислените обезценки за съдебните и присъдени вземания по водените съдебни дела от дружеството в размер на 2 149 хил. лв. за съдебни вземания към 31.12.2024 г., реинтегрирани обезценки 1 454 хил. лв.
- Дружеството разполага с пари и парични еквиваленти към 31.12.2024 г., възлизащи на 786 567 хил. лв. балансова стойност, в т. ч. 2 647 хил. лв. обезценка, което представлява максималната им кредитна експозиция.

Вземанията на Дружеството към 31.12.2024 г. са от свързани лица в групата на БЕХ и клиенти извън системата на група БЕХ и са в размер на 37 483 хил. лв. Вземанията от свързани лица в групата на БЕХ са в размер на 18 932 хил. лв., а извън групата – 11 362 хил. лв. и вземания от държавата – 7 189 хил. лв. Останалите текущи вземания са в размер на 127 856 хил. лв.

Сумите, останали като налични в „Корпоративна търговска банка“ АД, в размер на 5 456 513,61 лв. са прехвърлени в съдебни вземания на основание предявен съдебен иск по чл. 63, ал. 1 от Закона за банковата несъстоятелност. Тези вземания са възникнали преди датата на откриване на производството по несъстоятелност. Към 31.12.2016 г. същите са отразени като дългосрочни вземания, като стойността на вземането и неговата обезценка в размер на 1 091 261,98 лв. са отразени на отделно обособени балансови позиции. С решение на Управителен съвет с протокол № 4/08.02.2017 година и Надзорен съвет с протокол № 5/14.02.2017 година дата е извършена обезценка на вземането от „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност) на стойност 4 853 418,57 лева, за сметка на текущия финансов резултат, която първоначално е отразена във финансовия отчет за 2016 година, а в последствие е сторнирана обезценка на стойност 603 095,04 във връзка с обявена от синдиките частична сметка за разпределение на наличните суми между кредиторите на КТБ АД (н) и е отнесена като краткосрочно вземане в баланса. Към 31.12.2019 г. посочените краткосрочни вземания са възстановени по банковите сметки на дружеството. На 9 юли 2020 г., Търговският регистър публикува втората частична сметка за разпределение на налични суми между кредиторите на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност) – КТБ АД (н). Втората частична сметка е изготвена от синдиките на КТБ АД (н) в изпълнение на разпоредбата на чл.95, ал.1 от Закона за банковата несъстоятелност (ЗБН), съгласно която синдикът изготвя частична сметка за разпределение на наличните суми между кредиторите с приети по смисъла на чл.69, ал.1 вземания съобразно реда, привилегиите и обезпеченията. Съгласно публикуваната втора частична сметка за разпределение на налични суми между кредиторите на КТБ АД (н) сумата, възстановена по сметките на ЕСО ЕАД е в размер на 472 560,07 лв. През м.04.2021 г. по сметките на ЕСО ЕАД е възстановена сума в размер на 278 679,38 лв.

Към 31.12.2024 г. стойността на вземането от КТБ АД (н) е в размер на 4 102 179,12 лв. и неговата обезценка е 4 102 179,12 лв. и са отразени на отделно обособени балансови позиции.

На база на направените анализи ръководството счита, че балансовите стойности на финансовите активи и пасиви могат са приемат за разумно приближение с тяхната справедлива стойност.

Дружеството начислява обезценка, която представлява неговата приблизителна оценка за възникнали загуби по отношение на търговските и други вземания.

Таблицата показва балансовите и справедливите стойности на финансовите активи и финансовите пасиви, включително нивата им в йерархията на справедливите стойности. Не е включена информация за справедливите стойности, ако балансовата стойност е разумно приближение на справедливата стойност.

В хил. лева

	Балансова стойност		Обща
	Заеми и вземания	Други финансови пасиви	
31.дек.24			
Финансови активи, които не се оценяват по справедлива стойност			
Вземания от свързани лица	33,850	-	33,850
Търговски вземания	127,856	-	127,856
Пари и парични еквиваленти	786,567	-	786,567
	948,273	-	948,273
Финансови пасиви, които не се оценяват по справедлива стойност			
Задължения към свързани лица	-	(35,919)	(35,919)
Търговски задължения	-	(92,777)	(92,777)
Други задължения	-	(76,036)	(76,036)
	-	(204,732)	(204,732)
31.дек.23			
Финансови активи, които не се оценяват по справедлива стойност			
Вземания от свързани лица	21,341	-	21,341
Търговски вземания	144,444	-	144,444
Пари и парични еквиваленти	664,960	-	664,960
	830,745	-	830,745
Финансови пасиви, които не се оценяват по справедлива стойност			
Задължения към свързани лица	-	(31,171)	(31,171)
Търговски задължения	-	(87,362)	(87,362)
Други задължения	-	(57,251)	(57,251)
	-	(175,784)	(175,784)

Ликвиден риск - тъй като дейността на ЕСО ЕАД е изцяло регулирана, определени регулаторни решения биха могли да доведат до някои рискове, свързани с ликвидността. Политиката на дружеството е чрез планиране на паричните потоци и максимизиране размера на привлечените безвъзмездни средства, да осигури необходимия ликвиден ресурс, за да се посрещнат настъпилите задължения при нормални или стресови условия, без да се реализират неприемливи загуби и без да се излага на риск репутацията на дружеството.

Ликвидният паричен ресурс на Дружеството се осигурява основно от предоставяне на мрежовите услуги достъп до електропреносната мрежа и пренос на електрическа енергия по регулирани цени и приходи от предоставено физическо право за пренос по междусистемните връзки със съседните мрежови оператори.

Дружеството е в готовност при необходимост да предприеме нужните мерки за гарантиране на оперативната си ликвидност, с цел осигуряване сигурността на електропреносната система. В изпълнение изискванията на Регламент (ЕС) 2019/943 – за гарантиране и осигуряване на необходимите парични средства за изпълнение на инвестиционните проекти от общ интерес и от национално значение, и с цел финансиране на обекти от Оперативното споразумение за изпълнение на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България са заделени и съответно „блокирани“ в банкови сметки със специално предназначение.

През 2024 г. при извършване на лицензионната си дейност в условията на регулаторната ценова рамка ЕСО ЕАД осигури ефективно оперативно управление на електроенергийната система, поддържане на електропреносната мрежа, както и балансиране на системата.

Пазарен риск - за управление на пазарния риск дружеството постоянно оптимизира възвращаемостта от всеки отделен проект, управлява и контролира експозицията си към пазарен риск.

Валутен риск за Дружеството не съществува. Налице са сделки с чужда валута, разплащането, на които се осъществява от валутната сметка в евро на дружеството. Реализираните сделки по покупко-продажби на валута не водят до увеличаване на валутния риск за ЕСО ЕАД поради фиксиран курс на еврото към българския лев от БНБ.

Ценовият риск за Дружеството е свързан с дейността по лицензията за пренос на електрическа енергия и включва цените за достъп до електропреносната мрежа, цената за пренос на електрическа енергия и микса от цени за разходите за допълнителни услуги. Съгласно измененията в Закона за енергетиката чл. 100, ал.4 в сила от 01.07.2018 г. оператора на електропреносната мрежа има задължението да закупува електрическата енергия за компенсиране на технологичните разходи по пренос на организиран борсов пазар на електрическа енергия.

Цената за достъп и пренос се определят от Комисията за енергийно и водно регулиране по метода на ценово регулиране “Норма на възвръщаемост на капитала” (разходи плюс), който се прилага за ценови период от 01.07. на текущата година до 30.06. на следващата година. Утвърдените от комисията цени, заедно с реализираните количества електрическа енергия, пряко определят приходите от дейността.

Цените за достъп до електропреносната мрежа и пренос на електрическа енергия през електропреносната мрежа се образуват въз основа на утвърдените необходими годишни приходи и утвърденото прогнозно количество електрическа енергия, доставено в електропреносната и електроразпределителните мрежи за продажба и пренос за съответния регулаторен или ценови период.

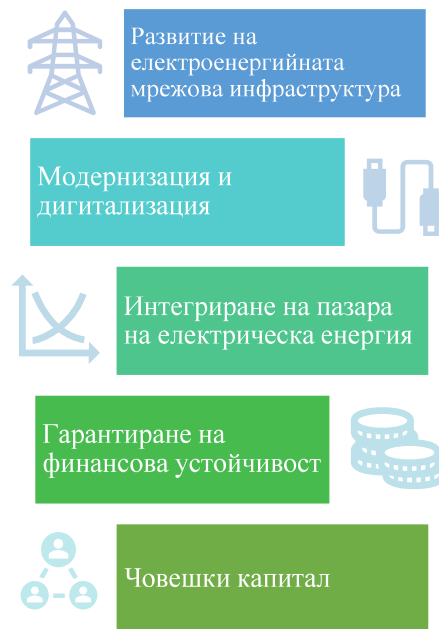
В модела на ценообразуване е предвидено определяне от страна на КЕВР на пределна стойност на разходите за осигуряване на резерв за първично регулиране на честотата и резерв за вторично автоматично и ръчно регулиране на честотата и обменните мощности. С цел намаляване на разходите, които са отразени в цената за достъп до електропреносната мрежа, ЕСО ЕАД провежда тръжни процедури за ефективно гарантиране сигурността на снабдяването.

Ценовият риск за дружеството е във връзка с действащата ценова/регулаторна рамка съгласно постановените административни актове на КЕВР, оказващи съществено влияние върху финансовото състояние на оператора.

Лихвен риск е риск от неблагоприятни промени на лихвените равнища, водещо до повишаване на лихвените разходи/понижаване на лихвените приходи. Дружеството не е осчетоводявало финансови активи или пасиви с фиксирана или плаваща лихва по справедлива стойност отчитана през печалби или загуби в отчета за доходите, както и дружеството не е страна по деривативи като хеджиращи инструменти по модела за хеджиране на справедлива стойност или като спекулативни позиции. Следователно промяната на лихвените проценти към датата на баланса не предизвиква печалби или загуби.

Стратегия за развитие

В контекста на европейската и национална политика в областта на Енергетиката и в процеса на преход към нисковъглероден пазарен модел, са определени приоритетните дейности за ЕСО ЕАД, в следните направления:

В тази връзка ролята на оператора на преносната система в процеса на преход към нисковъглероден пазарен модел е ключова и обхваща направления, като:

- Управление на електроенергийната система в условията на голям дял на непостоянното производство
- Интегриране на нови възобновяеми мощности чрез внедряване на иновации, допринасящи за гъвкавост, развитие на преносната мрежа
- Осигуряване на необходимото ниво на сигурност на снабдяването
- Увеличаване и ефективно разпределение на междусистемния капацитет
- Участие в процесите по интеграция на пазарите на електрическа енергия и балансиращия пазар;
- Привличане на безвъзмездно финансиране, спомагащ за ефективно трансформиране на енергийната система
- Засилено регионално сътрудничество, включително и чрез създаване на общи компании, осъществяващи част от функциите свързани с управлението на системата на регионално ниво
- Публикуване на всички данни, осигуряващи прозрачност и равен достъп до информация чрез гарантиране на сигурност на информацията и др.
- Развитие на човешкия капитал включва инвестиции, насочени в професионалната квалификация на работниците и служителите

РАЗДЕЛ VI – ИНВЕСТИЦИИ, РЕМОНТ, ПОДДРЪЖКА

Инвестиционна дейност

Източниците на финансиране за Инвестиционната програма, са както следва:

- собствени средства, получени от амортизационни отчисления за дълготрайните активи на дружеството, както и целеви средства съгласно Регламент (ЕС) 2019/943. Съгласно изискванията на чл. 19 от Регламента относно предназначението и използването на всички приходи в резултат от разпределението на междузонов капацитет, ЕСО ЕАД като независим преносен оператор се стреми да постигне следните дългосрочни цели:
 - сигурно гарантиране на действителната наличност на разпределения капацитет
 - поддържане или увеличаване на междузоновите капацитети чрез оптимизиране на използването на съществуващите междусистемни електропроводи посредством координирани коригиращи действия или покриване на разходи, произтичащи от мрежови инвестиции, свързани с намаляване на претоварването в междусистемните електропроводи
- собствени средства, за които се очаква съфинансиране от Националния план за възстановяване и устойчивост за изпълнение на инвестиция С4. I4. Цифрова трансформация на електропреносната мрежа
- собствени средства, за които се очаква съфинансиране от Националния план за възстановяване и устойчивост, глава RePowerEU и от Модернизационния фонд за изпълнение на проект „Устойчиво адаптиране на националната електропреносна мрежа за пълноценно интегриране на потенциала за производство на възобновяема енергия – GREENABLER“
- собствени средства, за които се очаква съфинансиране от финансовия „Механизъм за свързване на Европа“ (MCE) управляван от Европейската изпълнителна агенция за климата, инфраструктурата и околната среда (CINEA) за изпълнение на дейности, допринасящи за изпълнението на проект от общ интерес 12.2 CARMEN 2 (BG, RO) за укрепване на трансграничното сътрудничество между операторите на преносни системи и споделяне на данни, подобряване на сътрудничеството TSO-DSO, инвестиране в разширяване и увеличаване на капацитета на мрежата за интегриране на нови възобновяеми енергийни източници

Разчетът за инвестиционните дейности на ЕСО ЕАД за 2024 г. е базиран на Инвестиционната програма на ЕСО ЕАД за 2024 г., утвърдена с Протокол № 70/20.12.2023 г., от заседание на Надзорния съвет на ЕСО ЕАД, в размер на 180 000 хил. лв.

Към 31.12.2024 г. извършените инвестиционни разходи са в размер на 257 415,7 хил. лв., а инвестиционната програма е 245 356,3 хил. лв., които представляват 136,3% от разчета, съответно разпределени по видове финансираня, както следва:

Финансиране	Разчет за 2024 г. (хил. лв.)	Отчет за 2024 г. (хил. лв.)	% изпълнение
Инвестиционни дейности	180 000,0	257 415,7	
Инвестиционна програма	180 000,0	245 356,3	136,3%

Финансиране	Разчет за 2024 г. (хил. лв.)	Отчет за 2024 г. (хил. лв.)	% изпълнение
Финансиране със собствени средства	180 000,0	186 515,4	103,6%
Финансиране с привлечени средства		13 068,9	
Финансиране с такса присъединяване/инфр. обекти		45 772,0	
Други инвестиционни дейности, свързани с рехабилитация на електропреносната мрежа		12 059,4	

Разходите за инвестиционни дейности през годината са в следните основни направления:

- десетгодишен план за развитие на преносната мрежа
- автоматизирано управление на подстанциите
- модернизиране на електропреносната мрежова инфраструктура
- необходимост от поетапна подмяна на електротехническо оборудване, транспортни средства и специализирана механизация в незадоволително техническо състояние с изтекъл експлоатационен ресурс
- необходимост от закупуване на програмно-технически средства и информационни технологии и съответните лицензи, свързани с оперативното управление на ЕЕС и електроенергийния пазар

Ремонт и поддръжка

Разчетът за изпълнение на обекти от Програмата за ремонт и поддръжка (ПРП) за 2024 г., утвърден с Протокол № 70/20.12.2023 г., е в размер на 34 000 хил. лв. и е актуализиран с Протокол № 42/07.08.2024 г., от заседание на Надзорния съвет на ЕСО ЕАД, в размер на 37 500 хил. лв.

Извършените разходи за изпълнение на обектите от ПРП към 31.12.2024 г. са на стойност 41 900,4 хил. лв., които представляват 111,7 % от актуализирания разчет. Разходите, прехвърлени от ПРП за придобиване на дълготрайни активи по стопански начин, са в размер на 11 429 хил. лв. или нетните разходи за ремонтни дейности са в размер на 30 471,4 хил. лв.

	Разчет 2024 г. (хил.лв.)	Отчет за 2024 г. (хил.лв.)	% изпълнение
Ремонтни дейности	37 500,0	30 471,4	
ПРП за 2024 г.	37 500,0	41 900,4	111,7%
Дейност Пренос	35 328,3	39 286,1	111,2%
ЦУ дейност Пренос	298,1	375,8	126,0%
Дирекция ПЕЕ	34 147,3	38 115,0	111,6%
Дирекция ИИКТ	882,9	795,2	89,0%
Дейност УЕС	2 052,5	2 591,9	126,3%
ЦУ Дирекция ЦДУ	600,0	818,2	136,4%
Дирекция ЦДУ	1 452,5	1 773,7	122,1%
Нерегулирана дейност	34,2	22,3	65,3%
Аварийен резерв	85,0		
Капитализирани разходи по обекти от ПРП		-11 429,0	

Стойността на извършените аварийни ремонти е 2 143,4 хил. лв.

РАЗДЕЛ VII – ПРОЕКТИ

Проекти свързани с развитието на електропреносната мрежа

Основна цел на ЕСО ЕАД е ефективното използване на възможностите за привличане на финансиране от национални, европейски и други международни програми и координация на изпълнението на проекти и дейности, подпомагащи достигане на заложените в бизнес стратегията на дружеството цели и задачи. Изпълнението на тази цел към 31.12.2024 г. е както следва:

- **Изпълнение на проекти от общ интерес (ПОИ)**

ПОИ 12.2 CARMEN/КАРМЕН (България, Румъния) – за по-задълбочено трансгранично сътрудничество между операторите на преносни системи (ОПС) и споделяне на данни, за по-задълбочено сътрудничество между ОПС и операторите на разпределителни системи (ОРС), за инвестиране в разширяване на мрежата и увеличаване на капацитета за интегриране на нови възобновяеми енергийни източници, както и за подобряване на стабилността, сигурността и гъвкавостта на мрежата. Проектът включва активно изпълнение на инвестиции в румънската преносна и разпределителна мрежа и в преносната мрежа на България и се изпълнява в партньорство между румънския ОРС Delgaz Grid S.A., ОРС Transelectrica, Румъния и ЕСО ЕАД. Срокът за изпълнение на инвестициите по проекта е до края на 2030 г.

В рамките на отчетния период ЕСО ЕАД завърши подготовка на документация за кандидатстване за финансиране на част от включените в проекта дейности на българска територия по публикувана покана за набиране на проектни предложения от Механизма за свързване на Европа (МСЕ), процедура CEF-E-2024-PCI-PMI в две направления: за проучвания „STUDIES“ и за СМР „WORKS“:

„CARMEN4INVEST: Изготвяне на прединвестиционен пакет от проучвания и документи за изпълнението на ПОИ CARMEN на българска територия“ в направление STUDIES за изпълнение на прединвестиционни дейности за изграждане на 3 нови дигитализирани подстанции 400/110 kV - Свобода, Генерал Тошево 2, Добрич 2, модернизация и дигитализация на подстанция Варна 750 и изграждане на нови електропроводи 400 kV - Свобода - Генерал Тошево 2, Добрич 2 - Генерал Тошево 2 и Добрич 2 - Варна 750. Индикативният бюджет за изпълнение на CARMEN4INVEST е 5,8 млн. евро, от които 50% се очаква да бъдат безвъзмездна помощ от МСЕ. Проектното предложение е подадено в изискуемия срок - 22.10.2024 г.

„CARMEN: Интелигентни мрежи, увеличаващи ВЕИ и взаимосвързаността в района на Югоизточна Европа“ в направление WORKS, съвместно с румънските партньори, за изпълнение на дейности на българска територия по въвеждане на системи за автоматизирано управление (САУП) в съществуващи системни подстанции – Добруджа, Варна, Горна Оряховица, Мизия и Балкан; изграждане на пасивни оптични пръстени за телекомуникационна мрежа на ВЛ с обща дължина около 1125 км, включително две междусистемни връзки с Румъния - ВЛ 400 kV Дружба и ВЛ 400 kV Съединение и изграждане на активни оптични телекомуникационни пръстени на всички 300 подстанции, притежавани и управлявани от ЕСО ЕАД. Индикативният бюджет за изпълнение на дейностите на българска територия част от CARMEN е 60 млн. евро, от които 50% се очаква да бъдат безвъзмездна помощ от МСЕ. ЕСО ЕАД осигури всички изискуеми документи към заявлението. В процеса на подготовката на настоящия отчет водещият партньор Delgaz информира, че няма възможност да осигури пълен пакет документи за кандидатстване в рамките на крайния срок за подаване на предложението - 22.10.2024 г., в т. ч. писмо за подкрепа от държавата членка, потвърждение за липса на търговска жизнеспособност и формуляри за екологично съответствие. Без съответните документи от румънската страна предложението няма да бъде одобрено за финансиране в настоящата покана, затова проектно предложение CARMEN ще бъде подадено в предстоящата покана на МСЕ, която се очаква да бъде публикувана през април 2025 г.

В края на 2024 г. ПОИ CARMEN кандидатства за запазване на статута си на ПОИ, чрез включване във Втория списък на ЕС. Процедурата за оценка и класиране на проектите кандидати ще се проведе през 2025 г., като новият списък ще бъде публикуван през ноември 2025 г. По предложение на ЕСО към проекта се присъедини и един български оператор на разпределителни мрежи – ЕРМ Запад.

- **Изпълнение на проекти по програма „Енергийна ефективност и модернизация на ЕСО“**

Проект „Устойчиво адаптиране на националната преносна мрежа за пълноценно интегриране на потенциала за производство на възобновяема енергия“ (Bulgarian Grid REinforcement ENABLING Full-Fledged Clean Energy Rollout - GREENABLER) е представен пред Министерство на енергетиката за финансиране със средства от RePowerEU и Модернизационния фонд. Проектът включва (група 1) инвестиции в реконструкция на около 720 км съществуващи електропроводи за повишаване на номиналното им напрежение от 220 kV на 400 kV и синхронизирана реконструкция на прилежащите им подстанции от 220/110 kV на 400/110 kV, и (група 2) инвестиции в реконструкция на електропровод „Хемус - Стара планина“ от 220 kV на 400 kV, реконструкции на 888 км електропроводи 110 kV и удвояване на 92 км електропроводи 110 kV с цел увеличаване на преносната способност на съществуващи въздушни електропроводни линии.

GREENABLER -разпределение на индикативния бюджет и демаркация

Инвестиции	Съфинансираща програма	Общ бюджет, млн. евро	Безвъзмездно финансиране, млн. евро	Собствено финансиране, млн. евро
Първа група	Модернизационен фонд	631,4	568,2	63,2
Втора група	REPowerEU	225,5	202,9	22,6

Срокът за изпълнение на инвестициите по Модернизационния фонд е края на 2030 г., а по REPowerEU – в края на 2026 г.

На 12.06.2024 г. е публикувано Решение на ЕК за отпускане на средствата за изпълнение на инвестициите за 2024 г. от първа група със средства от Модернизационния фонд. Договорът за безвъзмездна финансова помощ между Министерство на енергетиката и ЕСО ЕАД е подписан на 23.12.2024 г. Подготвен е актуализиран график за изпълнението на инвестициите.

Условията за финансиране на втората група инвестиции са в процес на преговаряне с Министерство на енергетиката.

Техническото изпълнение на включените в двете групи инвестиции е в ход. Провежда се процедура по ОВОС за всички инвестиции, които попадат в приложното поле на ЗООС. За 14 електропровода с обща дължина около 230 км, част от втората група от инвестиции, обществените поръчки са в ход или има сключен договор за изпълнение на СМР.

- **Проекти АД по програма „Хоризонт Европа” 2021-2027 и Съвместното предприятие „Чист водород“**

- ENFLATE: „Осигуряване на гъвкави доставки от всички участници и сектори чрез пазари и цифрови технологии“
- i-DesignRES: „Интегрирано моделиране на компонентите на енергийната система за планирано разгръщане на възобновяеми енергийни източници“
- TwinEU: „Подкрепа за разработването на цифров близък за подобряване на управлението, операциите и устойчивостта на електроенергийната система на ЕС в подкрепа на REPowerEU“
- CABLEGNOSIS: „Център за диагностика на жизнения цикъл на захранващи кабели“
- DAEDALOS: „Разработка, интеграция и демонстрация на усъвършенствани софтуерни инструменти в SCADA системи за комбиниране на променливотокови и постояннотокови

мрежи с цел реализиране на хибридни електроенергийни системи за високо, средно и ниско напрежение”

В процес на изпълнение са и подготвителните дейности за предстоящите проекти:

- GRAVITEQA: Гравитационно съхранение, квантово изчисление, изкуствен интелект (AI) за подобрен жизнен цикъл и надеждност в чисти, засегнати от зеления преход секторно свързани електрически мрежи“, одобрен за финансиране на 22.07.2024 г. , предстои да стартира на 1.01.2025 г.
- ZAHYR: „Устойчив водороден регион Загора” е в процедура по предоговаряне на екипа по проекта и споразумението за безвъзмездна помощ е замразено.

- **Проекти по програма „Цифрова Европа“ (DIGITAL)**

- ECLIPSE: „Намаляване на потреблението на енергия въз основа на референтна рамка с отворен код ” – дейностите по проекта са в процес на изпълнение.

- **Проект „Цифрова трансформация на електропреносната мрежа“ – Национален план за възстановяване и устойчивост**

ЕСО ЕАД изпълнява инвестиция С4.14 „Цифрова трансформация на електропреносната мрежа“, част от Плана за възстановяване и устойчивост на Република България, с одобрен бюджет 611 млн. лева (съфинансиране 370 млн. лева от Механизма за възстановяване и устойчивост и 241 млн. лева собствени средства). Инвестицията се изпълнява съгласно оперативно споразумение № СПОР-1/03.01.2023 г., подписано от Министерството на финансите, Министерството на енергетиката и ЕСО ЕАД.

Изпълнението на дейностите стартира в началото на месец февруари 2020 г. и е предвидено да завърши до края на месец март 2026 г.

Към края на 2024 г. всички дейности по инвестиция С4.14 „Цифрова трансформация на електропреносната мрежа“ се изпълняват съгласно Оперативното споразумение без констатирано забавяне, което да води до неизпълнение на ключовите етапи и цели:

Подпроект 1: Осъществяване на система за автоматизирано управление на подстанции (САУП) - в изпълнение. Включва три основни дейности: 1) въвеждане на САУП в 171 подстанции; 2) реконструкция на подстанции и 3) подмяна на съществуващи силови трансформатори. Въвеждането на САУП във всички 171 подстанции приключи успешно, като за 43 от тях въвеждането на системите е изпълнено само със собствени сили, за седем има хибридно изпълнение - чрез собствени сили и възлагане на външен изпълнител. Останалите 121 бр. подстанции са изпълнени чрез възлагане на външен изпълнител.

Въвеждането на САУП във всички 171 подстанции има за цел да гарантира постигането на цел С4.14:86 за създаване на технически условия за интегриране в електроенергийната система на 2 500 MW нов капацитет за производство от възобновяеми източници до четвъртото тримесечие на 2024 г.

В тази връзка са представени следните документални доказателства към придружителна нота за изпълнение на цел С4.14:86:

- Обобщена справка за въвеждане на системи за автоматизирано управление в 171 подстанции с напрежение 110 kV/Ср.Н., включително констативни актове за установяване годността на строежа (АКТ 15) (за завършени дейности от външен изпълнител) или протоколи за извършени работи със собствени сили, доклади за извършени функционални проби на САУП и заповеди за въвеждане към управление от опорен пункт. Копия от всички цитирани документи са представени като приложение.

- Констативен доклад от независим инженер, в който се обосновава, че техническите спецификации за въвеждане в експлоатация на внедреното оборудване са изпълнени за да се интегрират най-малко 2 500 MW нови производствени мощности от възобновяеми източници в електроенергийната система, в сравнение с нивата от 2020 г.
- Писмо/становище от Министерство на енергетиката за потвърждение въвеждането на САУП в 171 подстанции и констатациите на доклада от независимия инженер.

Пакетът документи ще бъде представен на ДНФ след одобрение от министерството на енергетиката, съгласно предвиденото в CID.

Подпроект 2: Модернизация на SCADA в Опорен пункт с въвеждане на възможност за далечно резервиране – в изпълнение. Предвижда се да бъдат доставени пет нови SCADA системи за опорни пунктове със значително по-голяма хардуерна и софтуерна конфигурация, които да заменят изцяло сега действащите SCADA системи, поради изчерпване на техния ресурс. На 20.12.2024 г. след проведена процедура по ЗОП е сключен Договор № 0019-ЦДУ/20.12.2024 г. с „Г и Д инженеринг“ ЕООД. Дейността се изпълнява съгласно договорените срокове.

Подпроект 3: Разширение и модернизация на телекомуникационната мрежа с нови устройства за дистанционното управление на подстанции - в изпълнение. Предвиденото изграждане на оптична мрежа се изпълнява чрез договори за монтаж/изграждане на оптична мрежа от външен изпълнител, включително доставка на материали, оборудване и съоръжения или със собствени сили на ЕСО ЕАД и договори за доставка на материали, оборудване и съоръжения за изграждане на оптична мрежа. Изграждането на защитената мрежа за пренос на данни се изпълнява хибридно чрез договор с външен изпълнител за доставка на телекомуникационни устройства за изграждане на защитена опорна мрежа за дистанционно управление на подстанции и система за управление (NMS) и монтаж, въвеждане в експлоатация и конфигуриране на телекомуникационни устройства със собствени сили на ЕСО ЕАД или чрез възлагане с договор. Към 31.12.2024 г. общият физически напредък по изпълнението на подпроект № 3 е както следва:

- Монтаж на оптични мълниезащитни въжета тип OPGW и самоносещи оптични кабели тип ADSS на електропроводни линии (ВЛ) 110 kV. Завършен монтаж на OPGW и ADSS на 110 електропровода 110 kV с обща дължина 2270,887 км. Физическият напредък по изпълнение на тази поддейност е 89 %.
- Изграждане на защитена мрежа за пренос на данни за SCADA. Общият физически напредък по изпълнение на тази поддейност е 95,5 %. Изпълнени са дейности по доставка, монтаж, въвеждане в експлоатация и конфигуриране на устройствата, част от основния оптичен пръстен на ЕСО ЕАД (физически напредък 87,5%); обучение на служители на ТДУ за администратори и за монтаж, локално конфигуриране, диагностика и поддръжка; и доставка и въвеждане в експлоатация на система за наблюдение и администриране (физически напредък 90%); и доставка, монтаж, въвеждане в експлоатация и конфигуриране на синхронизиращи и телекомуникационни устройства.

Подпроект 4: Цялостна система за киберсигурност – в изпълнение. Предвижда се доставка и въвеждане на цялостна система за киберсигурност и защита на дигиталната инфраструктура на ЕСО ЕАД. Подпроектът се изпълнява чрез възлагане на договор по Закона за обществените поръчки с външен изпълнител за проектиране, доставка и изграждане на цялостна система за киберсигурност в ЕСО ЕАД, вкл. хардуер и софтуер. Към 31.12.2024 г. дейността е на етап подготовка на документацията за провеждане на обществената поръчка. В рамките на отчетния период е изготвена Техническа спецификация и се финализира документация за обявяване на процедура по ЗОП за избор на изпълнител.

Подпроект 5: Модернизация на SCADA/EMS в ЦДУ с допълване на функционалности в резервен център за управление на ЕЕС – в изпълнение. Целта на проекта е модернизация на съществуващата

информационно-управляваща система на Централно диспечерско управление (ЦДУ), която се използва за наблюдение и управление в реално време на ЕЕС на Р България. Подпроект № 5 се изпълнява по график и съгласно сключен Договор № 0023-ЦДУ/21.12.2023 г. между ЕСО ЕАД и „Сименс“ ЕООД с предмет „Модернизация на SCADA/EMS на Централно диспечерско управление с разширение на САРЧМ с Local Merit Order List за работа с платформата на автоматично вторично регулиране PICASSO”.

Подпроект 6: Дисплейни стени - в изпълнение. В рамките на подпроекта се предвижда замяна на съществуващите пет дисплейни стени в ЦДУ (София) и четирите териториални диспечерски управления (Пловдив, Плевен, Варна и София) с нови пет стени и оборудването на петте опорни пункта с нови малки пет дисплейни стени. Подпроектът се изпълнява чрез възлагане на обществена поръчка по Закона за обществените поръчки. Към 31.12.2024 г. се изпълняват дейности по изготвяне на технически изисквания със срок за финализиране до 28.02.2025 г. Определена е пазарна стойност на поръчката на база получени индикативни оферти от проведени пазарни консултации по чл. 44 от ЗОП.

Подпроект 7: Изграждане на виртуална работна среда - в изпълнение. Изпълнява се чрез възлагане на договори на външни изпълнители по Закона за обществените поръчки за внедряване на комплексно решение за дигитализация работните процеси на мобилните групи в ЕСО. Към 31.12.2024 г. е стартирана процедура за провеждане на обществена поръчка с предмет: „Дигитализиране на работните процеси на терен”.

Подпроект 8: Модернизация на системата за администриране на пазара на електрическа енергия и балансиращия пазар - в изпълнение. Изпълнява се чрез възлагане на договор на външен изпълнител за проектиране, доставка, изграждане и внедряване в продуктивна среда на нова пазарна система на модулен принцип, включваща нови функционалности за балансиращия пазар, система за допълнителни услуги и сетълмент, обмен на данни с европейските балансиращи платформи PICASSO и MARI. Доставките включват хардуер - сървъри и база данни, част от информационната и телекомуникационната инфраструктура на ЕСО ЕАД и софтуер модули. Към 31.12.2024 г. е стартирана процедура за избор на изпълнител.

Подпроект 9: Система за динамично наблюдение на преносните способности - в изпълнение. Изпълнява се чрез възлагане на договор/и с външен изпълнител/и. Към 31.12.2024 г. е стартирана процедурата за провеждане на обществена поръчка за избор на изпълнител за доставка на фазоизмервателни устройства (PMU) с вградени регистратори за непрекъснат запис за електропроводи 400 kV и разширение на съществуващата система от регистратори с непрекъснат запис по технология „PQZIP“ за динамично наблюдение и оценка на преносните възможности на електропреносната мрежа и междусистемната свързаност. Изготвена е документация за провеждане на обществена поръчка по ЗОП за избор на изпълнител. Обявата е публикувана на 19.12.2024 г.

РАЗДЕЛ VIII – ЕКОЛОГИЯ

През 2024 г. ЕСО ЕАД продължи да реализира екологична политика, насочена към намаляване на последствията от въздействията върху околната среда в резултат на своята дейност. Дружеството осъществява дейността си при строго спазване на екологичните изисквания в съответствие с Българското законодателство и в съответствие с Директива 75/439/ЕИО от 16.06.1975 г., относно обезвреждането на отработени масла.

В изпълнение на Наредба за отработените масла и отпадъчни нефтопродукти, приета с ПМС №352/27.12.2012 г. (ДВ, бр. 2/08.01.2013 г.) и на основание чл.3, ал.1 от същата, отработените масла по време на технологичните процеси в системата на ЕСО ЕАД, приоритетно се оползотворяват чрез регенериране в База за регенериране на трансформаторни масла (БРТМ), изградена на територията на управление МЕР Пловдив. Регенерирането се извършва чрез технологична линия за преработка на силно замърсени масла, чрез утаечно-абсорбционен метод с използване на белилна пръст за трансформаторни масла. При този вид технологична обработка отработената белилна пръст се третира като опасен отпадък. Съгласно чл.7. (1) и чл.8 (1) от ЗУО отпадъкът се предава за събиране, транспортиране и третиране на лица, които имат право да извършват тези дейности в съответствие с този закон.

С цел минимизиране количеството на отделяните отпадъци ЕСО ЕАД инвестира значителни ресурси и достави иновационна компютъризирана установка за преработка на слабо и средно замърсени трансформаторни масла. В специализираната установка за перкулационна обработка се използва гранулиран адсорбент, който подлежи на многократно възстановяване (над 300 работни цикъла) и практически при нейното функциониране не се генерират опасни отпадъци.

Съгласно чл. 6, чл. 7 и чл. 8 и във връзка с чл. 35 от Закона за управление на отпадъците (ДВ. бр. 53/13.07.2012 г.), притежателите на отпадъци са длъжни да предвидят необходимите финансови средства за изпълнение на своите задължения, определени в този закон.

В изпълнение на горесцитираните законови разпоредби, към 31.12.2024 г. ЕСО ЕАД е изразходвал средства за екология в размер на 892 636,62 лв.

РАЗДЕЛ IX – ОПОВЕСТЯВАНЕ ПО ТАКСОНОМИЯ

Оповестяване на информация относно ключовите показатели за резултатите (кпр) по чл. 8 от регламента за таксономията (регламент (ес) 2020/852) към 31 декември 2024 г. на индивидуална база.

Основание за изготвяне на информацията

Парижкото споразумение, прието по Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата („Парижкото споразумение“) бе одобрено от Европейският Съюз на 5 октомври 2016 г. В член 2, параграф 1, буква в) от Парижкото споразумение е заложена целта за по-решителни действия в отговор на изменението на климата чрез привеждане на капиталовите потоци в съответствие с целта за постигане на ниски емисии на парникови газове и устойчиво на климатичните изменения развитие, наред с други средства. В тази връзка на 12 декември 2019 г. Европейският съвет прие заключенията относно изменението на климата. С оглед на това Регламент (ЕС) 2020/852 (Регламентът за таксономията) представлява ключова стъпка към постигането на целта за неутрален по отношение на климата Съюз до 2050 г.

Устойчивостта и преходът към безопасна, неутрална по отношение на климата и устойчива на климатичните изменения кръгова икономика с ефективно използване на ресурсите са от решаващо значение за осигуряване на дългосрочната конкурентоспособност на икономиката на страните от Европейския съюз.

За насърчаване на устойчиви инвестиции *Регламентът за таксономията (Регламент (ЕС) 2020/852)* установява система за класификация в целия Европейски съюз за идентифициране на икономически дейности, които се считат за устойчиви. Съгласно член 8 от този регламент компаниите са длъжни да публикуват показатели за устойчивост от 1 януари 2022 г. Допълнително, Европейската комисия прие следните делегирани регламенти към *Регламента за Таксономията*:

- Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178 за допълнение на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета чрез определяне на съдържанието и представянето на информацията, която трябва да бъде оповестявана от предприятията, обхванати от член 19а или 29а от Директива 2013/34/ЕС, по отношение на екологично устойчивите икономически дейности, и чрез определяне на методиката за изпълнение на това задължение за оповестяване, изменен с Делегиран Регламент (ЕС) 2023/2486);
- *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139* за допълнение на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на техническите критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дадена икономическа дейност се квалифицира като допринасяща съществено за смекчаването на изменението на климата или за адаптирането към изменението на климата, и с цел определяне дали тази икономическа дейност не нанася значителни вреди във връзка с постигането на някоя от другите екологични цели, изменен с *Делегиран регламент (ЕС) 2023/2485*;
- *Делегиран регламент (ЕС) 2023/2485* за изменение на Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139, с който се установяват допълнителни технически критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дадени икономически дейности се квалифицират като допринасящи съществено за смекчаването на изменението на климата или за адаптирането към

изменението на климата, и с цел определяне дали тези икономически дейности не нанасят значителни вреди във връзка с постигането на някоя от другите екологични цели;

- *Делегиран регламент (ЕС) 2023/2486* на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на техническите критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дадена икономическа дейност се квалифицира като допринасяща съществено за устойчивото използване и опазването на водните и морските ресурси, за прехода към кръгова икономика, за предотвратяването и контрола на замърсяването или за опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и екосистемите, и с цел определяне дали тази икономическа дейност не нанася значителни вреди във връзка с постигането на някоя от другите екологични цели, и за изменение на *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178* на Комисията по отношение на специфичното публично оповестяване на информация за тези икономически дейности.

Изискването за предоставяне на показатели за устойчивост съгласно член 8 от Регламента за таксономията се прилага за дружества, които са задължени да публикуват нефинансови отчети в съответствие с член 19а или член 29а от *Счетоводната директива 2013/34/ЕС*. Това изискване се отнася и до предприятия от обществен интерес по смисъла на Директива 2013/34/ЕС, при условие че техният среден брой служители през финансовата година надвишава 500 независимо от размера на балансовата стойност на активите и нетната стойност на продажбите.

ЕСО ЕАД попада в приложното поле на член 8 от Регламента за таксономията и изготвя нефинансова декларация в съответствие със Счетоводната директива 2013/34/ЕС и Закона за счетоводството, транспониращ Директива 2014/95/ЕС.

Настоящият отчет е изготвен в съответствие с *Регламент на ЕС 2020/852, Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178, Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139, Делегиран регламент (ЕС) 2023/2485, Делегиран регламент (ЕС) 2023/ 2486.*

Дефиниции

- **„допустима за таксономията икономическа дейност“** – всяка икономическа дейност, включена в редовно актуализирания списък с дейности, обхванати от делегираните актове на *Регламента за таксономията (Регламент (ЕС) 2020/852)*.

В съответствие с Член 1, т.5 от *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178*, дадена икономическа дейност е допустима за таксономията, независимо дали отговаря на някои или на всички технически критерии за проверка, установени в *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139*. Същевременно фактът, че дадена икономическа дейност е допустима за таксономията, не гарантира по никакъв начин устойчивостта ѝ и съответствието ѝ с изискванията на Член 3 от *Регламентът за таксономията (Регламент (ЕС) 2020/852)*. По принцип, ако един икономически оператор генерира приходи или инвестира в капиталови разходи (КР) или в оперативни разходи (ОР), съответстващи на икономическа дейност, описана в *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139*, същата икономическа дейност може да се смята за допустима по отношение на оповестяването по допустимост за таксономията. И обратно – ако дадена дейност все още не е включена в Делегирания акт, тя следва да не се смята за допустима.

- **Дадена икономическа дейност се счита за „съобразена с таксономията икономическа дейност“, ако:**

- допринася съществено за една или повече от шестте екологични цели,;

- не нанася значителни вреди на някоя от шестте екологични цели;
- се осъществява в съответствие с минималните гаранции, гарантиращи спазването на *Насоките на ОИСР за многонационалните предприятия* и Ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека, включително принципите и правата, установени в осемте основни конвенции, посочени в Декларацията на Международната организация на труда за основните принципи и права при работа и в Международната харта за правата на човека; и
- отговаря на техническите критерии за проверка - определени в Делегирания акт за климата и неговите приложения (*Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139*).

- **„преходна икономическа дейност“** е всяка икономическа дейност, за която не съществува технологично и икономически осъществима нисковъглеродна алтернатива, като се квалифицира като допринасяща съществено за смекчаване на последиците от изменението на климата, ако подкрепя прехода към неутрална по отношение на климата икономика в съответствие с мерките за ограничаване на увеличението на температурата до 1,5° C над преиндустриалните равнища, включително чрез постепенно премахване на емисиите на парникови газове, по-специално емисиите от твърди изкопаеми горива, и когато тази дейност:

- има нива на емисии на парникови газове, които съответстват на най-добрите постижения в сектора или отрасъла;
- не пречи на разработването или внедряването на нисковъглеродни алтернативи; и
- не води до обвързване с въглеродно интензивни активи предвид икономическия им жизнен цикъл.

Преходните икономически дейности могат да играят ключова роля за смекчаване на изменението на климата, като намалят съществено своя висок сегашен екологичен отпечатък, в т.ч. спомагайки за постепенно прекратяване на разчитането на изкопаеми горива.

- **„спомагача икономическа дейност“** е всяка икономическа дейност, която пряко спомага за това други дейности да допринасят съществено за една или повече такива цели, при условие че тази икономическа дейност:

- не води до обвързване с активи, които подкопават дългосрочните екологични цели предвид икономическия жизнен цикъл на тези активи; и
- има значително положително въздействие върху околната среда, въз основа на съображения, свързани с жизнения цикъл.

Спомагащите икономически дейности сами по себе си не допринасят съществено за смекчаването на изменението на климата. Те играят ключова роля за обезвъглеродяването на икономиката, като пряко спомагат за осъществяването на други дейности с екологични резултати, отличаващи се с ниско равнище на въглеродните емисии.

- **Екологичните цели** съгласно Член 9 на *Регламентът за таксономията (Регламент (ЕС) 2020/852)* са както следва:

- смекчаване на изменението на климата;
- адаптиране към изменението на климата;
- устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси;
- преход към кръгова икономика;
- предотвратяване и контрол на замърсяването на околната среда;
- защита и възстановяване на биологичното разнообразие и на екосистемите.

- **„смекчаване на изменението на климата“** - задържане на покачването на средната температура в световен мащаб значително под 2°С и продължаване на усилията за ограничаването му до 1,5 °С спрямо нивата от преиндустриалния период, както е предвидено в Парижкото споразумение.

Дадена икономическа дейност, която преследва екологичната цел за смекчаване на изменението на климата, следва да допринася съществено за стабилизирането на емисиите на парникови газове чрез предотвратяване или чрез намаляване на емисиите, или чрез повишаване на поглъщанията на парникови газове. Икономическата дейност следва да съответства на дългосрочните цели по отношение на температурата, заложен в Парижкото споразумение. Тази екологична цел следва да бъде тълкувана в съответствие с приложимото право на ЕС, включително Директива 2009/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета на Европа.

- **„адаптиране към изменението на климата“** - процес на приспособяване към действителното или очакваното изменение на климата и последиците от него;

Икономическа дейност, която преследва екологичната цел за адаптиране към изменението на климата следва да допринася съществено за намаляване или предотвратяване на неблагоприятното въздействие на текущите или очаквани климатични тенденции, или рисковете от такова неблагоприятно въздействие върху самата дейност или върху хората, природата или активите. Тази екологична цел следва да се тълкува в съответствие с приложимото право на ЕС и Рамковата програма от Сендай за намаляване на риска от бедствия за периода 2015—2030 г.

- **„устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси“** - следва да се тълкува в съответствие с приложимото право на ЕС, включително Регламент (ЕС) №1380/2013 на Европейския парламент и на Съвета и директиви 2000/60/ЕО, 2006/7/ЕО, 2006/118/ЕО, 2008/56/ЕО и 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, директиви 91/271/ЕИО, 91/676/ЕИО и 98/83/ЕО на Съвета и Решение (ЕС) 2017/848 на Комисията, както и със следните съобщения на Комисията: „Посрещане на предизвикателствата, свързани с недостига на вода и сушите в Европейския съюз“ от 18 юли 2007 г., „План за опазване на водните ресурси на Европа“ от 14 ноември 2012 г. и „Стратегически подход на Европейския съюз към фармацевтичните продукти в околната среда“ от 11 март 2019 г.

- **„преход към кръгова икономика“** - следва да бъде тълкувана в съответствие с приложимото право на Съюза в областите на кръговата икономика, отпадъците и химикалите, включително регламенти (ЕО) № 1013/2006, (ЕО) № 1907/2006 и (ЕС) 2019/1021 на Европейския парламент и на Съвета, и директиви 94/62/ЕО, 2000/53/ЕО, 2006/66/ЕО, 2008/98/ЕО, 2010/75/ЕС, 2011/65/ЕС, 2012/19/ЕС, (ЕС) 2019/883 и (ЕС) 2019/904 на Европейския парламент и на Съвета, Директива 1999/31/ЕО на Съвета, Регламент (ЕС) № 1357/2014 на Комисията, решения 2000/532/ЕО и 2014/955/ЕС на Комисията, и със съобщенията на Комисията от 2 декември 2015г. „Затваряне на цикъла – план за действие на ЕС за кръговата икономика“ и „Европейска стратегия за пластмасите в кръговата икономика“.

- **„предотвратяване и контрол на замърсяването“** - следва да се тълкуват в съответствие с приложимото право на Съюза, включително директиви 2000/60/ЕО, 2004/35/ЕО, 2004/107/ЕО, 2006/118/ЕО, 2008/50/ЕО, 2008/105/ЕО, 2010/75/ЕС, (ЕС) 2016/802 и (ЕС) 2016/2284/ на Европейския парламент и на Съвета.

- **„защита и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите“** - следва да се тълкуват в съответствие с приложимото право на Съюза, включително регламенти (ЕС) № 995/2010, (ЕС) № 511/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета, Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, Регламент (ЕО) №338/97 на Съвета, директиви на Съвета 91/676/ ЕИО и 92/43/ЕИО, както и в съответствие със съобщенията на Комисията от 21 май 2003г. „Прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията (FLEGT)“, от 3 май 2011г. „Нашата застраховка живот, нашият природен капитал: стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2020г.“ и от 6 май 2013г. „Екологосъобразна инфраструктура (ЕИ) – увеличаване на природния капитал на Европа“, от 26 февруари 2016 г.

„План за действие на ЕС срещу трафика на екземпляри от дивата флора и фауна“ и от 23 юли 2019г. „Засилване на действията на ЕС за опазване и възстановяване на горите в световен мащаб“

Счетоводна политика

Дружеството изготвя и приема счетоводна политика, която съответства изцяло на приложимите МСФО, приети в ЕС. В действащата счетоводна политика е включено оповестяване относно МСС 16, МСС 38, МСС 40 и МСФО 16, във връзка с изискванията на Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178 и акцента, който той поставя върху тях. Оповестяването на съществените счетоводни политики на дружеството е представено по-подробно в пояснителните бележки към Годишния индивидуален финансов отчет към 31.12.2024г.

Оценка на спазването на Регламента за Таксономията (регламент (ЕС) 2020/852)

В съответствие с изискванията на Член 8 от Регламент (ЕС) 2020/852 (Регламент за Таксономията), всяко предприятие, което е длъжно да оповестява нефинансова информация съгласно член 19а или член 29а от Директива 2013/34/ЕС (Счетоводната директива), включва в нефинансовата си декларация или консолидираната си нефинансова декларация информация как и до каква степен дейностите на предприятието са свързани с икономически дейности, които се квалифицират като екологично устойчиви. За да бъде класифицирана дадена дейност като екологично устойчива следва тя:

- а) да допринася съществено за една или повече от екологичните цели, предвидени в регламента, а именно:
 - смекчаване на изменението на климата;
 - адаптиране към изменението на климата;
 - устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси;
 - преход към кръгова икономика;
 - предотвратяване и контрол на замърсяването;
 - защита и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите;
- б) да не нанася значителни вреди на някоя от екологичните цели
- в) да се осъществява в съответствие с минималните гаранции, установени в член 18 на Регламента за Таксономията; и
- г) да отговаря на техническите критерии за проверка, установени в Регламента за Таксономията.

Настоящото оповестяване относно допустимост и съобразеност се отнася за екологичните цели, свързани със смекчаване на изменението на климата и адаптиране към изменението на климата.

Съгласно *Регламента за таксономията (Регламент (ЕС) 2020/852)*, дадена икономическа дейност, която е приложима към екологичната цел за смекчаване на изменението на климата, следва да допринася съществено за стабилизирането на емисиите на парникови газове чрез предотвратяване или чрез намаляване на емисиите, или чрез повишаване на поглъщанията на парникови газове. Икономическата дейност следва да съответства на дългосрочните цели по отношение на температурата, заложи в Парижкото споразумение. Тази екологична цел следва да бъде тълкувана в съответствие с приложимото право на ЕС, включително Директива 2009/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета на Европа.

Икономическа дейност, която е приложима към екологичната цел за адаптиране към изменението на климата, следва да допринася съществено за намаляване или предотвратяване на неблагоприятното въздействие на текущите или очаквани климатични тенденции, или рисковете от такова неблагоприятно въздействие върху самата дейност или върху хората, природата или активите. Тази екологична цел следва да се тълкува в съответствие с приложимото право на ЕС и Рамковата програма от Сендай за намаляване на риска от бедствия за периода 2015 – 2030 г.

За дефиниране на ключовите показатели за резултатите (КПР), бе направен анализ на икономическите дейности на ЕСО ЕАД.

Член 10 от Регламента за Таксономията дефинира областите, в които дадена икономическа дейност се квалифицира като допринасяща съществено за смекчаване на изменението на климата, като включва в точка а) производство, пренос, съхранение, разпределение или използване на енергия от възобновяеми източници в съответствие с Директива (ЕС) 2018/2001, включително чрез използването на иновативни технологии с потенциал за значителни бъдещи икономии или чрез подходящо подсилване или разширяване на електроенергийната мрежа, а в точка ж) създаване на енергийната инфраструктура, необходима за постигане на декарбонизацията на енергийните системи.

В тази връзка, свързано с притежаваната от ЕСО ЕАД лицензия №Л-419-04/18.12.2013 г., бе идентифицирана следната основна допустима икономическа дейност по смисъла на таксономията на ЕС и по-специално на *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139*:

Дейност СИК 4.9 Пренос и разпределение на електроенергия, включваща лицензираните дейности по:

- пренос на електрическа енергия през електропреносната мрежа;
- управление на електроенергийната система (ЕЕС).

В допълнение, бяха идентифицирани следните спомагателни допустими дейности, неразривно свързани с дейността на дружеството:

- **Дейност СИК 7.2/АИК 7.2/КИ 3.2 - Ремонт (обновяване) на съществуващи сгради;**
- **Дейност СИК 7.5/АИК 7.5 Монтаж, поддръжка и ремонт на инструменти и уреди за измерване, регулиране и контрол на енергийните характеристики на сгради;**
- **Дейност СИК 8.1/АИК 8.1 Обработка на данни, хостинг и подобни дейности;**
- **Дейност СИК 8.2 Основани на данни решения за намаляване емисиите на парникови газове;**
- **Дейност БИО 2.1 - Хотели, ваканционни домове, къмпинги и подобни места за настаняване.**

Въпреки, че може да са в съответствие с екологичните цели на ЕС, дейностите на ЕСО ЕАД, които все още не са обхванати от Европейската таксономия, респективно от Делегираните актове и като такива не са допустими съгласно Таксономията, към настоящия момент се отчитат като недопустими в съответствие с делегираните актове.

Направен бе анализ на допустимата дейност **СИК 4.9 Пренос и разпределение на електроенергия** съгласно Приложение I на *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139* по отношение на техническите критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дейността би се квалифицирала като допринасяща съществено за смекчаването на изменението на климата, и с цел определяне дали тази икономическа дейност не нанася значителни вреди на някоя от другите екологични цели по Регламента за Таксономията. Управляваната от ЕСО ЕАД инфраструктура на енергийната система

е част от свързаната европейска система, т.е. взаимосвързаните контролни зони на държавите членки, Норвегия, Швейцария и Обединеното кралство, и подчинените ѝ системи, като ЕСО ЕАД е пълноправен член на ENTSO-E - европейската организация на системните оператори за пренос на електроенергия и осъществява синхронна работа с останалите оператори от континентална Европа, в съответствие с Рамково Споразумение за работа в синхронната зона за регионална група Континентална Европа (Synchronous Area Framework Agreement for RC CE). Съответно дейността отговаря на критериите по отношение на инфраструктурата или оборудването за пренос и разпределение да е в електроенергийна зона която е свързаната европейска система, т.е. взаимосвързаните контролни зони на държавите членки, Норвегия, Швейцария и Обединеното кралство, и подчинените ѝ системи.

В допълнение, бе извършен анализ по отношение на хипотезата за нанасяне на значителни вреди. Като се отчете спецификата на услугите, предоставяни посредством икономическата дейност, се установи, че дейността по **Пренос и разпределение на електроенергия:**

- Отговаря на критериите, установени в Допълнение А, към Приложение I на *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139* по отношение на адаптирането към изменението на климата.
- Отговаря на критериите по отношение на кръговата икономика, като са въведени практики за управление на отпадъците, с които се осигурява максимално повторно използване или рециклиране при излизане на продуктите от употреба в съответствие с йерархията за управление на отпадъците, включително чрез договорни споразумения с партньорски организации за управление на отпадъците, чрез данни във финансови прогнози или в официална документация на проекти.
- Отговаря на изискването за предотвратяване и контрол на замърсяването по отношение на дейностите на строителните площадки и се спазват приложимите норми и разпоредби за ограничаване на въздействието на електромагнитното излъчване върху здравето на човека.
- Извършват се оценки за въздействието върху околната среда и се предприемат необходимите мерки за смекчаване.

Следвайки анализа, се отчита, че за **СИК 4.9 Пренос и разпределение на електроенергия** е спазено изискването за ненанасяне на значителни вреди.

Минималните социални гаранции са ключов елемент от критериите за съобразеност с таксономията на ЕС. Те гарантират, че икономическите дейности, които се считат за екологично устойчиви, не нарушават основните права на работниците и обществото. В съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2020/852, за да бъде дадена дейност съобразена с таксономията, тя трябва да спазва следните основни международни стандарти и принципи:

- Международна харта за правата на човека – гарантира защита на основните права на хората, включително достъп до безопасни и здравословни условия на труд.
- Насоките на ОИСР за многонационалните предприятия – обхващат въпроси като правата на работниците, устойчивостта на околната среда и борбата с корупцията.
- Ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека – установяват отговорностите на компаниите за защита на човешките права в своята дейност.
- Декларацията на Международната организация на труда (МОТ) за основните принципи и права в труда – осигурява зачитането на правата на работниците, включително свобода на сдружаване, премахване на принудителния и детския труд и недискриминация.

ЕСО ЕАД декларира, че са спазени всички минимални социални гаранции според основните международни стандарти и принципи и може да бъде направен извод, че принципът за спазване на минималните гаранции е изпълнен.

Дейностите по пренос и разпределение на електроенергия се класифицират като спомагащи дейности в съответствие с член 10, параграф 1, буква и) от Регламента за таксономията (*Регламент (ЕС) 2020/852*).

Следвайки анализа, се отчита, че **СИК 4.9 Пренос и разпределение на електроенергия** е допустима и съобразена икономическа дейност по Регламента за Таксономията.

С цел да се избегне двойното отчитане на допустими за таксономията икономически дейности, които са вече отчетени в рамките на целта за смекчаване на изменението на климата, ЕСО ЕАД не отчита допустими дейности, свързани с екологичната цел за адаптиране на изменението на климата.

Дейност **БИО 2.1 - Хотели, ваканционни домове, къмпинги и подобни места за настаняване** е допустима по отношение на екологична цел защита и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите. Оценката на техническите критерии, дефинирани в *Делегиран регламент (ЕС) 2023/2486* не потвърждава съответствие с критериите за съществен принос, напр. липсва специално договорно споразумение между ЕСО ЕАД и организация, отговаряща за опазването или възстановяването на района на туристическата услуга. Съответно приходите, КР и ОР от тази икономическа дейност са отнесени в категорията допустими, но несъобразени.

Делът на оборота по член 8, параграф 2, буква а) от *Регламент (ЕС) 2020/852* е изчислен, като частта от нетния оборот, която произтича от продукти или услуги, включително нематериални, свързани със съобразени с таксономията икономически дейности (числител), са разделени на нетния оборот (знаменател) съгласно определението по член 2, точка 5 от Директива 2013/34/ЕС. Нетният оборот на дружеството, определен в съответствие с член 2, т. 5 от *Директива (ЕС) 2013/34* включва отчетените приходи от дружеството, оповестени в пояснителни бележки 7 и 8 от Годишния индивидуален финансов отчет за към 31.12.2024 г. За изчисление на КПП за оборота в частта допустими и съобразени дейности са взети приходите от **СИК 4.9 Пренос и разпределение на електроенергия** по пера Управление на електроенергийната система, Приходи от достъп до електропреносна мрежа (ЕПМ), (пояснителна бележка 7а от ГФО) и Приходи от пренос през ЕПМ (пояснителна бележка 7б от ГФО). Приходите от **БИО 2.1 Хотели, ваканционни домове, къмпинги и подобни места за настаняване** са отнесени към оборот от допустими, но несъобразени дейности.

Извършеният анализ на КПП показва, че оборотът на ЕСО ЕАД, допустим за таксономията и съобразен с нея, т.е. реализиран от екологично устойчиви дейности, представлява 45.20% от общия оборот на дружеството, изчислен според т. 1.1.1 от Приложение I към *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178*. Делът е по-нисък спрямо ключовите показатели за резултатите за предходната година, поради по-ниския размер на приходите от пренос и достъп до ЕПМ и същевременно относително близките нива на общия размер на приходите спрямо предходния период на отчитане.

По отношение на отнасянето на капиталовите разходи (КР) и оперативните разходи (ОР) към екологично устойчивите дейности (съобразени с таксономията), в допълнение към основната дейност по **СИК 4.9 Пренос и разпределение на електроенергия**, беше оценено съответствието на неразривно свързаните с основната дейност спомагателни дейности, отговарящи на изискванията на т. 1.1.2.2 и 1.1.3.2 от Приложение I към *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178*. Анализирани и оценени беше съответствието на всяка цел с техническите критерии за проверка по отношение на

съществения им принос за смекчаване на изменението на климата и спазването на принципа за ненанасяне на значителни вреди.

Като съобразени с таксономията дейности бяха идентифицирани изпълнени инвестиции по дейност **СИК 8.2 Основани на данни решения за намаляване на емисиите парникови газове** по проект „Цифрова трансформация на електропреносната мрежа“, финансиран от Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), чиято цел е цялостна модернизация на дейностите по планиране, управление и поддръжка на електропреносната мрежа на Република България чрез въвеждането на най- съвременни дигитални средства и методи, които да осигурят необходимата маневреност, сигурност и бързодействие при управлението на електроенергийната система в условията на нисковъглеродно производство, които съответстват на техническите критерии за проверка относно съществения принос по отношение смекчаване изменението на климата и относно принципа за НЗВ, който е бил прегледан и оценен още на етап подготовка на НПВУ.

В допълнение, бяха идентифицирани като съобразени с таксономията капиталовите разходи, свързани със **Дейност СИК 7.5/АИК 7.5 Монтаж, поддръжка и ремонт на инструменти и уреди за измерване, регулиране и контрол на енергийните характеристики на сгради**, както и капиталовите разходи, свързани с основната дейност по **СИК 4.9 Пренос и разпределение на електроенергия**, а именно по изграждане и експлоатация на връзки към подстанции, монтиране на трансформатори, монтиране на оборудване за по-добра възможност за контрол и наблюдение на електроенергийната система и за разработването и интегрирането на ВЕИ.

Капиталовите разходи, свързани с **СИК 8.1/АИК 8.1 Обработка на данни, хостинг и подобни дейности** и **БИО 2.1 - Хотели, ваканционни домове, къмпинги и подобни места за настаняване** са оценени като допустими, но несъобразени с таксономията дейности, тъй като не покриват техническите критерии за оценка по останалите екологични цели.

Анализът на ключовите показатели за резултатите по отношение на капиталовите разходи (КР) на дружеството показва, че ЕСО ЕАД е ангажирало усилията си в посока инвестиране в екологично устойчиви активи. От общите КР на дружеството 83.89% се отнасят до активи и процеси, пряко свързани с допустими по таксономията дейности, а 83.79% с дейности, които са и съобразени. Високият дял е обусловен от това, че значителна част от инвестиционната програма е свързана с модернизация и разширяване на мрежата, от една страна и с КР, свързани с НПВУ от друга (пояснителна бележка 15 от ГФО)

При анализ на оперативните разходи (ОР), съгласно изискванията на *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2078* са взети предвид само преките некапитализирани разходи, свързани с научноизследователска и развойна дейност, мерки за ремонт (обновяване) на сгради, краткосрочни лизинги (наеми), поддръжка и ремонт, както и всички други преки разходи, свързани с текущото обслужване на активите от категорията имоти, машини и съоръжения, от предприятието или от външен изпълнител, на когото са възложени дейности, които са необходими, за да се обезпечи непрекъснатото и ефективно действие на тези активи. За отчетния период дружеството няма разходи за лизинг. При извършения анализ като оперативни разходи, свързани с активи или процеси, отнасящи се до съобразени с таксономията икономически дейности бяха идентифицирани разходи за обучение и други потребности за адаптирането на човешките ресурси, приложими към основната дейност на дружеството по **Пренос и разпределение на електроенергия**. Останалите оперативни разходи по основната дейност по пренос и разпределение, както и по **СИК 7.2. Ремонт, обновяване на съществуващи сгради** и **СИК 8.1 Обработка на данни, хостинг и подобни дейности** са отнесени като допустими, но не екологично устойчиви. Основните съображения за това са, че

разходите в тези категории е трудно да бъдат отграничени по подкатегории, което затруднява оценката по техническите критерии.

Като взе предвид специфичната дефиниция за оперативни разходи според *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2078*, анализът на ключовите показатели за резултатите по отношение на оперативните разходи показва, че дялът на ОР допустими по Таксономията е в размер на 93.42%, а на ОР към недопустимите по Таксономията дейности възлиза на 6.58%. Като допустими и съобразени са отчетени 1.93% спрямо общите ОР.

Контекстна информация

Ключовите показатели за резултатите (КПР) са дефинирани според изискванията на *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178*, Приложение I, раздели 1.1.1. КПР за оборота, 1.1.2 КПР за КР и 1.1.3 КПР за ОР.

За определянето на КПР за оборота е взет нетният оборот, който произтича от продукти или услуги, включително нематериални, свързани със съобразени с таксономията икономически дейности, в размер на 625 248 хил. лв., спрямо общия нетен оборот съгласно определението по член 2, точка 5 от *Директива на ЕС 2013/34*, в размер на 1 383 372.19 хил. лв.

За определянето на КПР за КР е взета предвид общата стойност на добавките към материалните и нематериалните активи през разглежданата финансова година преди амортизация и други преоценки, включително тези, произтичащи от преоценки с повишаване на стойността и обезценки, за съответната финансова година, както и добавките към материалните и нематериалните активи в резултат на бизнес комбинации, като се изключват измененията на справедливата стойност в размер на 257 416.00 хил.лв. Допустимите КР, в размер на 215 952.49 хил.лв. обхващат КР, които са свързани с активи или процеси, съответстващи на допустими за таксономията икономически дейности; КР, които са част от план (Бизнес програма на дружеството за периода 2024–2028г.) за разширяване на допустимите за таксономията икономически дейности или спомагат допустимите за таксономията икономически дейности да станат съобразени с таксономията.

За определяне на КПР за ОР е взета предвид общата стойност на преките некапитализирани разходи, в размер на 30 471.41 хил.лв, които са свързани с научноизследователска и развойна дейност и обучение, мерки за ремонт (обновяване) на сгради, краткосрочни лизинги (наеми), поддръжка и ремонт, както и всички други преки разходи, свързани с текущото обслужване на активите от категорията имоти, машини и съоръжения, от предприятието или от външен изпълнител, на когото са възложени дейности, които са необходими, за да се обезпечи непрекъснатото и ефективно действие на тези активи. Допустимите ОР, съгласно раздел 1.1.3. от Приложение I към *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178*, възлизащи на 28 466.12 хил. лв., обхващат преките некапитализирани разходи съгласно Бизнес програмата на дружеството за периода 2024 – 2028г. и в частност Отчета за ремонтните дейности на дружеството за 2024 г., свързани с поддръжка и текущ ремонт на активи, обслужващи двете основни дейности на дружеството – управление на ЕЕС и пренос на електроенергия, както и всички други преки разходи, свързани с текущото обслужване на тези активи от категорията имоти, машини и съоръжения и по-конкретно разходите за абонаментно обслужване на техника в това число разходи за ремонти и поддръжка, разходи за резервни части (пояснителна бележка 10 от ГФО), както и разходи за обучение и квалификация (пояснителна бележка 13 от ГФО).

Отчетените като ОР недопустими за таксономията дейности включват сумите по пояснителна бележка 10 от Годишния индивидуален финансов отчет към 31.12.2024 г.

Съгласно член 10, параграф 2 от *Делегирания регламент (ЕС) 2021/2178* с цел да се осигури надеждност и последователност при отчитането на трите КПР дружеството елиминира двойното отчитане на едни и същи суми при отнасянето им към оборота, КР и ОР, чрез създадената подробна аналитична счетоводна отчетност (включително по видове лицензирани дейности) за целите на изготвяне на своите финансови отчети, както и за целите на изготвянето на надзорни отчети, подавани към регулатора – КЕВР.

Методика за изчисляване на ключови показатели за резултати по чл. 8 от Таксономия

Методиката, ползвана от дружеството за изчисляване на ключовите показатели за резултатите (КПР) за оборота, капиталовите разходи (КР) и оперативните разходи (ОР) е в съответствие с раздели 1.1.1, 1.1.2 и 1.1.3 и раздел 2. Методика за отчитане на КПР, които трябва да се оповестяват от нефинансовите предприятия от Приложение I към *Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178*.

КПР ОТНОСНО КАПИТАЛЛОВИ РАЗХОДИ

Приложение Таблица 2

		Дел на КПР от продуктите или услугите, свързани със съобразяване с таксономията икономически дейности — оловосъставяне за финансовата година N (2024)										Дел на съобразяване						
		Критерии за съществено принос										Критерии за мензисане на значителни вреди						
Икономически дейности (1)	Код (2)	Омекчаване на изменението на климата		Устойчиво използване на водните ресурси		Смекчаване на изменението на климата		Устойчиво използване на водните ресурси		Дел на съобразяване								
		(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)
А. Таксономично допустими дейности																		
А.1. Екологично устойчиви дейности (съобразяване с таксономията)																		
ПРЕНОС И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ																		
Ремонт (обновяване) на съществуващи гради																		
Монтаж, поддръжка и ремонт на инструменти и уреди за измерване, регулиране и контрол на енергийните характеристики на гради																		
Обработка на данни, хостинг и подобни дейности																		
СИК 4.9																		
СИК 7.2/АМК 7.2/МИ 3.2																		
СИК 7.5/АМК 7.5																		
СИК 8.1/АМК 8.1																		
СИК 8.2																		
Основни на данни решения за намаляване емисиите на парникови газове																		
Хотели, вилационни домове, виланти и подобни места за настаняване																		
БИО 2.1																		
Капиталови разходи за екологично устойчиви дейности (съобразяване с таксономията) (А.1.1)																		
от колто: спонсори																		
от колто: презходни																		
		143,365.8	55.69%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		179.33	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		72145.38	28.03%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		215690.49	83.79%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		215690.49	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		0.00	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
А.2. Допустими за таксономията дейности, но не устойчиви за околната среда (несъобразяване с таксономията дейности)																		
ПРЕНОС И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ																		
Ремонт (обновяване) на съществуващи гради																		
Монтаж, поддръжка и ремонт на инструменти и уреди за измерване, регулиране и контрол на енергийните характеристики на гради																		
Обработка на данни, хостинг и подобни дейности																		
СИК 4.9																		
СИК 7.2/АМК 7.2/МИ 3.2																		
СИК 7.5/АМК 7.5																		
СИК 8.1/АМК 8.1																		
СИК 8.2																		
Основни на данни решения за намаляване емисиите на парникови газове																		
Хотели, вилационни домове, виланти и подобни места за настаняване																		
БИО 2.1																		
Капиталови разходи за отговарящи на условията за таксономия, но не екологично устойчиви дейности (несъобразяване с таксономията дейности) (А.2)																		
		0.00	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		0.00	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		247.00	0.10%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		262.00	0.10%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		215952.49	83.89%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		41463.51	16.11%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
		257416.00	100%	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Общо																		

Значение на свързаните: ДА - Да, таксономично допустима и съобразяване с таксономията екологична цел; Доп./НеДоп. - Допустима, таксономично допустима дейност за съответната цел; Недоп. - Недопустима, таксономично недопустима дейност за

КПР ОТНОСНО ОПЕРАТИВНИ РАЗХОДИ

Приложение Таблица 3

		Дел на ОР от продуктите или услугите свързани със съобразени с таксономията икономически дейности — оповестяване за финалния година X (2024)										
		Критерии за съществено принос					Критерии за минимална значимост на вредите					
		Смекчаване на изменение на климата (5)	Адаптиране на изменение на климата (6)	Устойчиво използване на водните ресурси (7) (8)	Смекчаване на изменение на климата (9) (10)	Адаптиране на изменение на климата (11)	Смекчаване на изменение на климата (12)	Устойчиво използване на водните ресурси (13)	Смекчаване на изменение на климата (14)	Адаптиране на изменение на климата (15)	Борба с замърсяването на въздуха и почвата (16)	Дел на съобразени с таксономията дейности (20)
		Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Да, Не, Доп., Недоп.	Категория (21)
		Оперативни разходи										
		Абсолютни										
		ОР (3) мил. лева										
		%										
		Код (2)										
Икономически дейности (1)												
А. Таксономично допустими дейности												
А.1. Екологично устойчиви дейности (съобразени с таксономията) ПРЕНΟΣ И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ												
Ремонт (обновяване) на съществуващи сгради												
Монтаж, поддръжка и ремонт на инструменти и уреди за измерване, регулиране и контрол на енергийните характеристики на сгради												
Обработка на данни, логинг и подобни дейности												
Основани на данни решения за намаляване емисиите на парникови газове												
Хотели, ваканционни домове, къмпинги и подобни места за настаняване												
Оперативни разходи за екологично устойчиви дейности (съобразени с таксономията) (А.1.)		586.66	1.93%	Да	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Да	Да	Да	Да
от които: спомогателни		586.66	1.93%	Да	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Да	Да	Да	Да
от които: преходни		0.00	0.00%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
				Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.
А.2. Допустими за таксономията дейности, но не устойчиви за околната среда (несъобразени с таксономията дейности) ПРЕНΟΣ И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ												
Ремонт (обновяване) на съществуващи сгради												
Монтаж, поддръжка и ремонт на инструменти и уреди за измерване, регулиране и контрол на енергийните характеристики на сгради												
Обработка на данни, логинг и подобни дейности												
Основани на данни решения за намаляване емисиите на парникови газове												
Хотели, ваканционни домове, къмпинги и подобни места за настаняване												
Оперативни разходи за дейности (несъобразени с таксономията дейности) (А.2.)		25393.33	83.33%	Доп.	Доп.	Доп.	Доп.	Доп.	Доп.	Доп.	Доп.	Доп.
от които: спомогателни		59.37	0.19%	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.	Недоп.
от които: преходни		0.00	0.00%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
				Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.	Доп./Недоп.
А. Оперативни разходи за дейности, допустими за таксономията (А.1. + А.2.)		27879.47	91.49%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Б. Недопустими дейности по таксономията												
Оперативни разходи за недопустими по Таксономията дейности		28466.12	93.42%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Общо		2005.29	6.58%									0.00
		30471.41	100.00%									0.00

Забелжително: Доп./Недоп. - таксономично допустима/недопустима дейност; Доп./Недоп. - таксономично допустима/недопустима дейност за съответната цел; Доп./Недоп. - таксономично допустима/недопустима дейност за съответната цел; Доп./Недоп. - таксономично допустима/недопустима дейност за съответната цел; Доп./Недоп. - таксономично допустима/недопустима дейност за съответната цел.

РАЗДЕЛ X – СЪБИТИЯ СЛЕД ДАТА НА ОТЧЕТ

КЕВР откри процедура за изменение на цените на електрическата енергия, утвърдени с Решение № Ц-17 от 30.06.2024 г. и от 01.01.2025 г. с Решение Ц-3/01.01.2025 г. утвърди нови цени за електрическа енергия. С новото ценово решение Регулаторът изменя определената на ЕСО ЕАД прогнозна пазарна цена за базов товар за периода 01.01.2025 г. – 30.06.2025 г. от 178,64 лв./МВтч. на 219,01 лв./МВтч., или е увеличена с 22,6%. Повишеният размер на одобрените разходи за закупуване на технологични загуби води до промяна в ценообразуващите елементи, формиращи цената за пренос, която се изменя от 12,70 лв./МВтч. на 13,66 лв./МВтч. съгласно Решение Ц-3/01.01.2025 г. Останалите параметри и цени за ЕСО ЕАД, утвърдени с Решение Ц-17/30.06.2024 г., остават непроменени.

През февруари 2025 г. Народното събрание прие изменения в Закона за счетоводството, насочени към отлагане с една година на изискванията за нефинансово отчитане на предприятията. Промените бяха обнародвани в Държавен вестник, бр. 17 от 28.02.2025 г. Първоначално, съгласно европейска директива 2022/2464, предприятия с над 500 служители трябваше да представят нефинансови отчети за устойчивост за 2024 г. С новите изменения този срок е удължен с една година, като първото подаване на такива отчети ще бъде за 2025 г.

Ангелин Цачев
Изпълнителен директор

**ANGELIN
NIKOLAEV
TSACHEV**

Digitally signed by
ANGELIN NIKOLAEV
TSACHEV
Date: 2025.03.26
15:56:06 +02'00'